

**T.C. KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYAL HİZMET ANABİLİM DALI
SOSYAL HİZMET BİLİM DALI**

**ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNDE SOSYAL MEDYA
BAĞIMLILIĞI İLE İNTİHAR OLASILIĞI ARASINDAKİ
İLŞKİNİN İNCELENMESİ: KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

İlker BASKAK

KOCAELİ 2022

**T.C. KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYAL HİZMET ANABİLİM DALI
SOSYAL HİZMET BİLİM DALI**

**ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNDE SOSYAL MEDYA
BAĞIMLILIĞI İLE İNTİHAR OLASILIĞI ARASINDAKİ
İLİŞKİNİN İNCELENMESİ: KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

İlker BASKAK

Doç. Dr. Hüsnünur ASLANTÜRK

KOCAELİ 2022

**T.C. KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYAL HİZMET ANABİLİM DALI
SOSYAL HİZMET BİLİM DALI**

**ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNDE SOSYAL MEDYA
BAĞIMLILIĞI İLE İNTİHAR OLASILIĞI ARASINDAKİ
İLİŞKİNİN İNCELENMESİ KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Tezi Hazırlayan: İlker BASKAK

Tezin Kabul Edildiği Enstitü Yönetim Kurulu Karar ve No: 29.06.2022/19

KOCAELİ 2022

TEŞEKKÜR

Öncelikle başından sonuna kadar tez sürecinin her aşamasında beni destekleyen, yönlendiren; sabırla tüm sorularımı cevaplayan, çalışmanın her aşamasına değerli katkılarını sunan, süreç içerisinde birçok şey öğrendiğim danışman hocam Sayın Doç. Dr. Hüsnünur ASLANTÜRK'e;

Yüksek lisans eğitimim boyunca akademik ve mesleki bilgi birikimlerini benimle paylaşan Kocaeli Üniversitesi Sosyal Hizmet Bölümündeki tüm hocalarıma;

Akademik kariyer yapmam konusunda beni cesaretlendiren, lisans eğitimimden bu yana desteklerini akademik alanla sınırlandırmayan değerli hocam Arş. Gör. Elif Sinem ARIKAN'a ve değerli hocam Arş. Gör. Cihan ASLAN'a özellikle tezin veri toplama sürecinde sağladıkları katkı için;

Sonsuz sevgilerini her daim kalbimde hissettiğim, verdiğim tüm kararlarda arkamda duran, her anlamda beni destekleyen, canım aileme; sevgili annem Nebiye BASKAK'a, sevgili babam İlhan BASKAK'a ve biricik kardeşim Merve BASKAK'a;

Son olarak araştırmanın verilerinin toplanması için gönüllü olan, değerli zamanlarını ayırıp araştırmaya katkı sunan tüm Kocaeli Üniversitesi öğrencilerine;

Sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

İlker Baskak

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER.....	I
ÖZET.....	IV
ABSTRACT.....	V
KISALTMALAR LİSTESİ.....	VI
TABLolar LİSTESİ.....	VII
GRAFİKLER LİSTESİ.....	VIII
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

1.KURAMSAL ÇERÇEVE.....	4
1.1. SOSYAL MEDYA KAVRAMI.....	4
1.1.1. Sosyal Medyanın Tarihsel Gelişimi.....	8
1.1.2. Sosyal Medyanın Özellikleri.....	12
1.1.3. Sosyal Medya Bağımlılığı.....	14
1.1.3.1. Sosyal Medya Bağımlılığının Epidemiyolojisi.....	16
1.2. İNTİHAR KAVRAMI.....	23
1.2.1. İntihar Yaklaşımları.....	24
1.2.1.1. Biyolojik Yaklaşım.....	25
1.2.1.2. Psikolojik Yaklaşımlar.....	26
1.2.1.2.1. Psikodinamik Yaklaşım.....	26
1.2.1.2.2. Sosyal Öğrenme Yaklaşımı.....	27
1.2.1.2.3. Umutsuzluk Yaklaşımı.....	27
1.2.1.2.4. Kaçış Yaklaşımı.....	28
1.2.1.2.5. Shneidman'ın Yaklaşımı.....	29
1.2.1.3. Sosyolojik Yaklaşımlar.....	30
1.2.1.3.1. Durkheim'in Yaklaşımı.....	30
1.2.1.3.2. Halbwachs'ın Yaklaşımı.....	32
1.2.1.3.3. Henry ve Short'un Yaklaşımı.....	33
1.2.1.3.4. Martin ve Gibbs'in Yaklaşımı.....	34
1.2.1.3.5. Douglas ve Lester'in Yaklaşımı.....	35
1.2.2. İntihar Olasılığı.....	35
1.2.2.1. İntihar Olasılığını Etkileyen Faktörler.....	36
1.3. İLGİLİ ÇALIŞMALAR.....	37
1.3.1. Sosyal Medya Bağımlılığı İle İlgili Çalışmalar.....	38

1.3.2. İntihar Olasılığı İle İlgili Çalışmalar.....	41
---	----

İKİNCİ BÖLÜM

2.GEREÇ VE YÖNTEM.....	45
2.1.ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ.....	45
2.2. ARAŞTIRMAIN AMACI.....	47
2.3.ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ.....	48
2.4. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI.....	49
2.5. ARAŞTIRMANIN TANIMLARI.....	49
2.6. ARAŞTIRMANIN ETİK BOYUTU.....	50
2.7. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ.....	50
2.7.1. Evren ve Örneklem.....	51
2.7.2. Veri Toplama Araçları.....	52
2.7.2.1. Kişisel Bilgi Formu.....	52
2.7.2.2. İntihar Olasılığı Ölçeği.....	52
2.7.2.3. Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği.....	53
2.7.3. Verilerin Analizi.....	53

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3.ARAŞTIRMANIN BULGULARI.....	55
3.1. TANITICI BULGULAR.....	55
3.1.1. Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği ve Alt Boyutlarının Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesine İlişkin Bulgular.....	57
3.1.2. İntihar Olasılığı Ölçeği ve Alt Boyutlarının Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesine İlişkin Bulgular.....	61
3.1.3. Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği ve Alt Boyutları ile İntihar Olasılığı Ölçeği ve Alt Boyutları Arasındaki İlişkinin İncelenmesine İlişkin Bulgular.....	65

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4.TARTIŞMA.....	68
4.1. ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN SOSYAL MEDYA BAĞIMLILIK DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ.....	68
4.2. SOSYAL MEDYA BAĞIMLILIĞI DÜZEYİNİN ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLERE GÖRE İNCELENMESİ.....	69

4.3. ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN İNTİHAR OLASILIĞI DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ.....	74
4.4. İNTİHAR OLASILIĞI DÜZEYİNİN ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLERE GÖRE İNCELENMESİ.....	75
4.5. SOSYAL MEDYA BAĞIMLILIĞI VE ALT BOYUTLARI İLE İNTİHAR OLASILIĞI ÖLÇEĞİ VE ALT BOYUTLARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ.....	79
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	81
KAYNAKÇA.....	87
EKLER.....	104
EK I: KİŞİSEL BİLGİ FORMU.....	104
EK II: SOSYAL MEDYA BAĞIMLILIĞI ÖLÇEĞİ- SMBÖ.....	106
EK III: İNTİHAR OLASILIĞI ÖLÇEĞİ- İOÖ.....	107
EK IV: ETİK KURUL KARARI.....	110
EK V: ARAŞTIRMA İZNİ KARARI.....	111
EK VI: SMBÖ KULLANIM İZNİ.....	112
EK VII: İOÖ KULLANIM İZNİ.....	113
ÖZGEÇMİŞ.....	114

ÖZET

Bu çalışma üniversite öğrencilerinin sosyal medya bağımlılığı seviyeleri ile intihar olasılığı seviyeleri arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla yapılmıştır. Çalışmanın örneklemini 2021-2022 eğitim yılı bahar döneminde Kocaeli Üniversitesi'nde lisans eğitimine devam eden 398 lisans öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırmanın verileri Kişisel Bilgi Formu, Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği (Tutgun Ünal ve Deniz, 2015) ve İntihar Olasılığı Ölçeği (Şahin ve Batıgün, 2008) aracılığıyla toplanmıştır. Elde edilen veriler SPSS 22.0 (Statistical Package for Social Science) programıyla analiz edilmiştir.

Yapılan analizler sonucunda öğrencilerin sosyal medya bağımlılıkları ile intihar olasılıkları arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişkinin olduğu tespit edilmiştir. Üniversite öğrencilerinin sosyal medya bağımlılıkları orta seviyede bulunmuştur. Kadın öğrencilerin erkek öğrencilerden daha yüksek seviyede bağımlı olduğu görülmüştür. Öğrencilerin sosyal medya bağımlılık seviyelerinin sınıf, akademik başarı, ekonomik durum, sosyal medya hesabını kontrol etme sıklığı ve sosyal medya hesaplarına her girdiklerinde harcadıkları ortalama süreye göre farklılaştığı tespit edilmiştir. Öğrenciler İntihar Olasılığı Ölçeği'nden ortalama 89,63 puan almıştır. İntihar Olasılığı Ölçeği'nden alınan puan cinsiyete göre farklılaşmamaktadır. Öğrencilerin yaşadıkları yer, akademik başarı, ekonomik durum ve günde ortalama sosyal medya hesaplarını kontrol etme sıklıkları ile intihar olasılıkları arasında anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır.

Anahtar kelimeler: Sosyal Medya, Sosyal Medya Bağımlılığı, İntihar, İntihar Olasılığı

ABSTRACT

This study was conducted to examine the relationship between university students' social media addiction levels and suicide probability levels. The sample of the study consists of 398 undergraduate students who continue their undergraduate education at Kocaeli University in the spring semester of the 2021-2022 academic year. The data of the study were collected through Personal Information Form, Social Media Addiction Scale and Suicide Probability Scale. The data obtained were analyzed with the SPSS 22.0 (Statistical Package for Social Science) program.

As a result of the analysis, it was determined that there was a positive and significant relationship between the social media addictions of the students and the probability of suicide. Social media addictions of university students were found to be moderate. It was observed that female students were more dependent than male students. It has been determined that the social media addiction levels of the students differ according to their class, academic success, economic status, the frequency of checking their social media accounts, and the average time they spend each time they log into their social media accounts. Students got an average of 89.63 points from the Suicide Probability Scale. The score obtained from the Suicide Probability Scale does not differ according to gender. It has been determined that there is a significant difference between the students' place of residence, academic achievement, economic status, and the frequency of daily checking their social media accounts, and the probability of suicide.

Keywords: Social Media, Social Media Addiction, Suicide, Probability of Suicide

KISALTMALAR LİSTESİ

DSÖ (WHO): Dünya Sağlık Örgütü (World Health Organization)

İÖÖ: İntihar Olasılığı Ölçeği

SMBÖ: Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği

SPSS: Statistical Package for Social Sciences (Sosyal Bilimler için İstatistik Paket Programı)

TÜİK: Türkiye İstatistik Kurumu

TABLÖLER LİSTESİ

Tablo 1: SMBÖ ile İÖÖ ve Alt Boyutlarına Ait Güvenirlik Katsayıları (α)	52
Tablo 2: Araştırmada Kullanılan SMBÖ'nün ve İÖÖ'nün Normallik Analizi.....	53
Tablo 3: Katılımcıların Cinsiyetine, Sınıfına, Akademik Başarısına, Ekonomik Durumuna ve Yaşadığı Yere Göre Dağılımı.....	55
Tablo 4: Katılımcıların Kullandığı Sosyal Medya Uygulamalarına Göre Dağılımı.....	56
Tablo 5: Katılımcıların Sosyal Medya Kullanma Alışkanlıklarına Göre Dağılımı.	57
Tablo 6: Katılımcıların Cinsiyetine, Sınıfına, Yaşadığı Yere, Akademik Başarısına, Ekonomik Durumuna Göre SMBÖ ve Alt Boyutlarından Aldıkları Puanların Dağılımı	58
Tablo 7: Katılımcıların Sosyal Medya Kullanım Süresine, Günlük Sosyal Medya Kullanım Sıklığına ve Sosyal Medyaya Her Girişinde Harcadığı Süreye Göre SMBÖ ve Alt Boyutlarından Aldıkları Puanların Dağılımı.....	60
Tablo 8: Katılımcıların Sosyal Medya Kullanım Süresine, Günlük Kullanım Sıklığına ve Sosyal Medyaya Her Girişinde Harcadığı Süreye Göre İÖÖ ve Alt Boyutlarından Aldıkları Puanların Dağılımı	62
Tablo 9: Katılımcıların Cinsiyet, Sınıf, Yaşadığı Yer, Akademik Başarı, Ekonomik Duruma Göre İÖÖ ve Alt Boyutlarından Aldıkları Puanların Dağılımı	64
Tablo 10: SMBÖ ve Alt Boyutları ile İÖÖ ve Alt Boyutları Arasındaki İlişkinin İncelenmesine İlişkin Bulgular	66

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik 1: Yıllara Göre Küresel Çapta Sosyal Medya Kullanıcı Sayıları.....	17
Grafik 2: Küresel Çapta Sosyal Medya Kullanım Sürelerinin Değişimi.....	18
Grafik 3: Sosyal Medya Kullanıcı Sayılarının Bölge Nüfuslarına Oranı.....	19
Grafik 4: Sosyal Medya Kullanıcı Sayılarının Ülkelerin Nüfusuna Oranı.....	20
Grafik 5: Sosyal Medya Kullanıcı Sayılarının Bölge ve Cinsiyet Değişkenine Göre Oranı.....	21
Grafik 6: Dünya Geneline Sosyal Medya Kullanım Süresinin Yaş Aralıklarına Göre Dağılımı.....	22

GİRİŞ

Son yıllardaki teknolojik ilerlemeler ile internetin kullanım alanı genişlemektedir. Geliştirildiği ilk yıllarda resmi kurumlar ve teknoloji şirketleri tarafından kullanılan internet, kişisel bilgisayarların yaygınlaşması ile bireysel kullanım için uygun hale gelmiştir. Akıllı telefonların hayatımıza dâhil olmasıyla internet daha kolay erişilebilir bir teknoloji olmuştur. Akıllı telefonlar sayesinde mekân ve zamandan bağımsız bir şekilde internete bağlanılabilmektedir. Günümüzde internete erişimin %80'i mobil cihazlardan gerçekleşmektedir (Griffiths ve Kuss, 2017: 50). İnternete erişim konusunda kişisel bilgisayarların ve akıllı telefonların sağladığı kolaylık sayesinde internet kullanımı artmıştır. 2005 yılında dünya çapında 1 milyar kişi bireysel internet kullanıcısı iken 2010 yılında bu sayı 2 milyara 2015 yılında 3 milyara çıkmıştır. 2021 yılına geldiğimizde ise 5 milyar kişi bireysel internet kullanıcısı konumuna gelmiştir. 2005 yılında dünya nüfusunun yalnızca %16'sını oluşturan internet kullanıcıları 2021 yılı itibariyle %63'ünü oluşturmaktadır (International Telecommunication Union Statistics, 2022: 23).

İnternet kullanımındaki bu artış insanlar arasındaki iletişimin biçimini değiştirmiştir. Yeni iletişim biçiminin merkezinde sosyal medya yer almaktadır. Dünya çapında internet kullanıcılarının %95'i aynı zamanda birer sosyal medya kullanıcısıdır (Kuşay, 2013: 273). Sosyal medya temelde diğer insanlarla etkileşime geçme ortamı olarak nitelenebilir (Safko, 2010: 445). Sosyal medya kullanıcıdan kullanıcıya iletişimin önünü açması bakımından radyo ve televizyon gibi geleneksel iletişim araçlarından farklılaşmaktadır. Bu farklılık sayesinde sosyal medyadaki herkes sesini duyurabilme imkânına sahiptir. Günümüzde birbirinden uzakta olan bireyler rahatlıkla sosyal medya aracılığıyla iletişime geçebilmektedir (Bayraktar, 2020: 228).

Sosyal medya yalnızca iletişim kurma imkânını sağlamakla kalmayıp aynı zamanda fotoğraf ve video paylaşma, oyun oynama, bilgi edinme, gündemi takip etme gibi olanakları da kullanıcıya sunmaktadır (Hawi ve Samaha, 2017: 230). Sağladığı bu avantajlar sayesinde sosyal medyanın kullanımı son yıllarda git gide

artmaktadır. Dünya çapında 2010 yılında 1,5 milyar olan sosyal medya kullanıcı sayısı 2015 yılı itibariyle 2,2 milyar kişiye çıkmıştır. 2020 yılına gelindiğinde ise bu sayı 3,8 milyar olmuştur (Digital in 2021:176-177) . Türkiye’de 2010 yılında var olan sosyal medya hesabı sayısı 26 milyon iken 2015 yılında 105 milyon olmuştur. 2020 yılında ise bu sayı 160 milyona ulaşmıştır. (Digital in 2021: 178). Sosyal medya kullanımının artması sonucunda bilinçsiz ve aşırı kullanım olarak tanımlanan sosyal medya bağımlılığı da önemli bir sorun haline gelmiştir (Yıldız ve Koçak, 2020: 57). Özellikle üniversite öğrencilerinin iletişime geçmek ve sosyalleşmek amacıyla sosyal medyayı sıklıkla kullanmalarından dolayı bağımlılık sorununun üniversite öğrencileri arasında daha yaygın olduğu bilinmektedir (Aslan, 2020: 28). Bu yüzden alanyazında sosyal medya bağımlılığı üzerine yapılan çalışmaların örneklemini büyük oranda üniversite öğrencileri oluşturmaktadır (Tutgun-Ünal, 2020; Kandell, 1998; Aydın ve elik, 2017). Sosyal medya bağımlılığı üzerine yapılan çalışmalarda bu bağımlılık türünün depresyona yol açabildiği (Balcı ve Baloğlu, 2018; Haand ve Schuwang, 2020), kaygı yaşamaya neden olabildiği ya da var olan kaygıyı arttırabildiği ortaya konulmuştur (Bilge vd. 2020). Örneğin Bettmann ve arkadaşları (2021) genç yetişkinlerle birlikte gerçekleştirdikleri çalışmalarında sosyal medya ağlarının aşırı kullanımının depresyon ve kaygıya neden olduğunu tespit etmişlerdir. Ayrıca aşırı sosyal medya kullanımı kişinin gerçek hayatla olan bağıı azaltıp toplumdan izole olmasına neden olabilmektedir (Cansız, 2019). Bu durum da kişiyi yalnızlığa itebilmektedir. Sosyal medya bağımlılığı aynı zamanda kişinin psikolojik dayanıklılık seviyesini de düşürmektedir (Ünlü, 2018: 323). Sonuç olarak tüm bu durumlar kişinin psikolojik sağığını olumsuz etkilemekte ve psikolojik açıdan sorunlar yaşamasına neden olabilmektedir.

Demirbaş ve arkadaşları (2003) Türkiye’de yürüttükleri çalışmalarında depresyon ve kaygı ile intihar olasılığı arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğunu belirlemişlerdir. Ayrıca sosyal medya bağımlılığının yol açtığı toplumdan uzaklaşma ve yalnızlık hissi ile de intihar davranışı arasında ilişki olduğu ortaya konulmuştur

(Cansız, 2019: 533). Bunlara ek olarak sosyal medya bağımlılığının psikolojik sağlamlığı düşürdüğü ve bu durumun da kişinin intihar riskini arttırdığı bilinmektedir (Ünlü, 2018: 81)

Sosyal medya bağımlılığının bireyin psikolojisi üzerindeki olumsuz etkileri ile intihar olasılığını etkileyen bazı faktörlerin ortak olması bu iki kavramın birbiriyle olan bağlantısını araştırmayı önemli kılmaktadır. Ayrıca üniversite öğrencilerinin hem sosyal medya bağımlılığı hem de intihar olasılığı açısından riskli grupta yer alması çalışmanın üniversite öğrencileriyle birlikte yürütülmesini önemli hale getirmektedir (Andreassen vd 2015: 34). Alanyazın incelendiğinde üniversite öğrencilerinde aşırı sosyal medya kullanımı ile intihar düşüncesi (Sedgwick vd 2019: 69) ve intihar girişimi (Jasso-Medrano ve Lopez-Rosales, 2018: 128) arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalar olmasına rağmen doğrudan sosyal medya bağımlılığı ile intihar olasılığı arasındaki ilişkiyi inceleyen bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Bu çalışma alanyazındaki bu boşluğun giderilmesine katkı sağlamayı amaçlamaktadır

BİRİNCİ BÖLÜM

1.KURAMSAL ÇERÇEVE

Çalışma sosyal medya ve intihar olmak üzere iki kuramsal temel üzerine kurulmuştur. Sosyal medyanın kuramsal temeli kısmında sosyal medya kavramı, sosyal medyanın tarihsel gelişimi, sosyal medyanın özellikleri, sosyal medya bağımlılığı konularına yer verilmiştir. İntiharın kuramsal temelinde ise intihar kavramına, intihar yaklaşımlarına, intihar olasılığı kavramına ve bu konularda yapılan çalışmalara yer verilmiştir.

1.1. SOSYAL MEDYA KAVRAMI

Sosyal kelimesi bireyin yaşamını sürdürebilmesi için devamlı başka bireylerle iletişimde ve etkileşimde bulunma gereksinimine ve içgüdüsüne atıfta bulunmak amacıyla kullanılmaktadır. *Medya* ifadesi ise tarih boyunca insanoğlunun birbiriyle iletişim sağlayabilmek için kullandığı araçların tamamına karşılık gelmektedir (Büyükgebiz, 2018: 18). Bu iki kavramın birleşiminden meydana gelen *sosyal medya* kavramı ise kullanıcıların kendilerine ait ve özel profiller oluşturabildiği, gerçek dünyadaki ve internet ortamındaki arkadaşlarıyla iletişim kurabildiği, etkileşime geçebildiği, iletişimleri çevrimiçi sürdürülsün ya da sürdürülmesin ortak ilgi alanlarına sahip kişilerin buluşabildiği web tabanlı ortamlar olarak tanımlanmaktadır (Yüksel, 2019: 17). Sosyal medya kavramı göreceli olarak yeni olmasına rağmen kullanım alanı oldukça geniştir. Genel anlamda kişisel hikâyelerin değiş tokuş yapıldığı bir yayınlanma platformu olarak nitelenebilir. Dar anlamda ise kullanıcıların mesajlarını binlerce insana ulaştırabildiği, onlarla güçlü bağlar kurabildiği sanal ortamlardır (Huang, 2014: 236). Bu geniş kavram insanlar tarafından üretilen ve kullanılabilecekler yoluyla değişmektedir (Huang, 2014: 235). Bu içeriklerin doğası kullanıcıdan kullanıcıya, siteden siteye farklılaşmaktadır (Boyd & Ellison, 2007: 212). Bazı uygulamalar yazı, bazı uygulamalar fotoğraf veya video içeriklerinden oluşurken bazı uygulamalar ise hepsini bir arada bulundurmaktadır. Örnek olarak internet günlüğü diyebileceğimiz blog siteleri için sosyal medya kavramı kullanılırken twitter gibi mikroblog siteleri için de sosyal medya kavramı

kullanılmaktadır. Bunun yanı sıra Instagram, Pinterest gibi fotoğraf paylaşma amacıyla kullanılan internet siteleri de sosyal medya olarak nitelendirilmektedir. Ayrıca Foursquare, Swarm gibi yer bildirimi uygulamaları da sosyal medya kavramı altında yer almaktadır. Sosyal medya terimi farklı toplumlarda sık sık sosyal ağ yerine de kullanılabilmektedir (Taylor vd 2018: 184). İnsanların çeşitli materyalleri birbirlerine gönderebilmesi veya diğer insanları ilgilendiren şeyleri paylaşabilmesinden dolayı bu duruma *ağ* denilmektedir (Boyd & Ellison, 2013: 212). Bir internet sitesinin sosyal ağ olarak tanımlanması için şu 3 kriteri sağlaması gerekmektedir:

- 1) Kişilerin diğer kişiler tarafından görüntülenebilen bir sayfa ya da profil oluşturabilmesi
- 2) Kişilerin bireysel ortak bağlantılarıyla ortak bir ilgi ya da ilişkilerinin olduğu kişileri seçebilmesi veya ekleyebilmesi
- 3) Kişilerin diğer kişilerin bağlantı listelerini görüntüleyebilmesi ve bunlar arasında çapraz geçiş sağlayabilmesi (Abudamous, 2020).

Sosyal medya kavramı genel olarak çevrimiçi ortamlardaki iletişim ve veri paylaşımından oluşan çeşitli platformlardan meydana gelmektedir. Kullanıcıların yer ve zaman fark etmeksizin internet aracılığıyla iletişime geçebildiği, çeşitli paylaşımlarda bulunabildiği, geri bildirimler alabildiği her sanal ortam sosyal medya olarak kabul edilmektedir (Cansız, 2019: 4).

İnternet kullanımının yaygınlaşmasıyla birlikte sosyal medya bireylerin hayatına birçok alanda etki etmeye başlamıştır. Bu etki alanları günden güne genişlemektedir. İletişim biçimlerinden satın alma davranışlarına, eğitim sürecinden fiziksel ve ruhsal sağlık durumuna, bilgi edinme yöntemlerinden boş zaman değerlendirmeye kadar geniş bir yelpazede bireylerin tutum, düşünce ve davranışlarını etkileyen önemli bir faktör halini almıştır. Bireyler sosyal medya sayesinde kendilerini daha sık ifade edebilme, başkalarıyla daha sık etkileşime geçebilme, daha büyük kitlelere ulaşabilme, düşüncelerini ve tecrübelerini başkalarıyla paylaşıp sosyalleşebilme imkânı bulmaktadır (Bayraktar, 2020: 25).

Sosyal medya ilk olarak insanların birbiriyle olan iletişim şeklini etkilemiştir. Web 2.0 teknolojisi aracılığıyla biriyle iletişime geçebilmek için aynı anda aynı yerde bulunma zorunluluğu ortadan kalkmıştır. Bu durum sosyal medya sitelerinin kurulabilmesinin önünü açmıştır. Günümüzde sosyal medya siteleri aracılığıyla insanlar arkadaş edinebilmekte, var olan arkadaşlarıyla iletişime geçebilmekte, iş veya işçi arayıp bulabilmekte, olası işverenleri ya da işçileriyle iletişime geçebilmektedir. Örneğin Hindistan'da 250 katılımcı ile gerçekleştirilen bir çalışmada katılımcıların yarısının diğer insanlarla sosyal medya siteleri aracılığıyla irtibata geçtiği belirtilmiştir (Kulandariaj, 2014: 336). Bir başka çalışmada ise katılımcıların %80'inin arkadaşlarıyla iletişime geçmek için sosyal medyayı kullandığı belirlenmiştir (Drahosova ve Balco, 2017: 28). Bu örneklerde de görüldüğü gibi sosyal medyanın kullanım amaçlarının en önde gelenlerinden biri iletişim kurmaktır. İnsanlar sosyal medya sayesinde uzakta olan tanıdıklarıyla iletişime geçebilmektedir. Diğer yandan uzaktan iletişim kurmanın kolaylaşması kişisel ilişkileri olumsuz etkileyebilmektedir. Herkesin her an erişilebilir olması her an müsait olduğu yanılsamasına neden olabilmektedir. Bu da kişilerarası çatışmaların sayısını arttırmaktadır. Ayrıca insanların evden çıkmadan diğer insanlarla iletişime geçebilmesi gerçek anlamda sosyalleşebilmelerini de önleyebilmektedir.

Sosyal medya iletişim kurma aracı olmanın yanı sıra bilgi edinmek için de kullanılan araçlardan biri konumundadır. Birçok insan olan bitenden haberdar olmak için ilk olarak sosyal medya hesaplarına başvurmaktadır. Güney Afrika Cumhuriyeti'nde 150 öğrenci ile yapılan bir çalışmada öğrencilerin %92'sinin bilgi edinmek için sosyal medyayı kullandığı belirlenmiştir (Ramnarain ve Govender, 2013: 123). Sosyal medya bilgiye ulaşmayı kolaylaştırmaktadır ancak diğer taraftan teyit edilmeden bilgilerin yayılmasına neden olduğu için yoğun bir bilgi kirliliğine yol açmaktadır (Eren ve Aydın, 2014: 224). Örneğin ülkemizde 387 kişi ile yüz yüze yapılan bir çalışmada katılımcıların sosyal medyadan edindiği bilgilerin doğru ya da yanlış olduğunu ayırt etmekte zorlandığı tespit edilmiştir (Sinecen ve Sinecen, 2019: 49).

Toplumun büyük bir kısmının akıllı telefon sahibi olması sosyal medya hesaplarına istedikleri an erişebilme olanağı tanımaktadır. Bu durum da bireylerin boş zamanlarının büyük çoğunluğunu sosyal medyada değerlendirmesine yol

açmaktadır (Yusufoğlu, 2017: 126). Sosyal medya kullanımı özellikle gençlerde uzun süreleri kapsamaktadır (Blackwell vd 2017: 71). Aşırı sosyal medya kullanımı hem lise öğrencilerinde hem de üniversite öğrencilerinde akademik başarıyı düşürmektedir (Büyükgebiz, 2018: 174). Örneğin Al-Menayes (2015: 128) 1327 üniversite öğrencisi ile gerçekleştirdiği çalışmasında sosyal medya kullanım süresi ile akademik başarı arasında negatif yönlü bir ilişki olduğunu tespit etmiştir. Sosyal medya kullanımının eğitim sürecine olumsuz etkilerinin yanı sıra olumlu yönde etkileri de mevcuttur. Örneğin ders materyaline erişim açısından öğrenciler birbirlerine sosyal medya aracılığıyla destekte bulunabilir. Devamsızlık yapan öğrenciler sosyal medya aracılığıyla ödevlerden, sınavlardan, ders programındaki değişikliklerden anında haberdar olabilir (Al-Menayes, 2015: 128).

Sosyal medya kişilerin ürün ve hizmet satın alma alışkanlıklarında da ciddi değişikliklere neden olmuştur. Hem yeni ürünlerden haberdar olma konusunda hem de hangi ürünlerin satın alınacağı konusunda sosyal medya önemli bir etkiye sahiptir. Bireyler ürün ve hizmet seçiminde sosyal medya sitelerinden yardım alabilmektedir. Birçok sosyal medya kullanıcısı bir ürün satın almadan önce o ürünün sosyal medya ortamındaki yorumlarına dikkat ettiğini belirtmiştir (Olgun, 2015: 57). Bir araştırmada katılımcıların %85'i sosyal medya aracılığıyla ürün ve markaların reklamlarını fark ettiğini ifade etmiştir. Aynı çalışmada katılımcıların çoğu (%64) giyim tarzlarının sosyal medya yoluyla şekillendiğini söylemiştir. Fakat katılımcıların yalnızca %7,2'si sosyal medya aracılığıyla ürün satın aldığını belirtmiştir (Kulandairaj, 2014: 132). Bu da kullanıcıların ürün ya da hizmet satın alırken sıklıkla sosyal medyadan bilgi aldığını ancak çok azının doğrudan sosyal medyadan ürün veya hizmet satın aldığını göstermektedir. Bir diğer çalışma ise öğrencilerin tatil kararını verirken sosyal medyaya danıştığını ortaya koymuştur. Başarangil (2019: 326) 269 üniversite öğrencisi ile gerçekleştirdiği çalışmasında katılımcıların tatil temalı sosyal medya paylaşımlarından etkilendiklerini ve bu paylaşımların öğrencilerin tatil anlayışlarını şekillendirdiğini ortaya koymuştur. Bir başka çalışma ise bireylerin geleneksel medya yerine sosyal medya reklamlarından daha fazla etkilendiğini ortaya koymuştur. Araştırmacılar bunun sebebinin bireylerin sosyal medyada karar vermek için yeterli, güvenilir, yaygın bilgiye ulaşma konusunda daha az zaman harcadıklarını düşünmeleri olarak açıklamıştır (Ramnarain

ve Govender, 2013: 134). Bu sonuçlar doğrultusunda firmalar da ürünlerinin sosyal medya ortamında reklamlarının daha iyi yapılması için çaba harcamaktadır.

Sosyal medyanın hayatın birçok alanında yer alması aşırı derecede kullanılmasına neden olmaktadır. Aşırı sosyal medya kullanımının fiziksel sağlığa zararları vardır. Uzun süreli bilgisayar, tablet ya da telefon ekranına bakmak görme bozukluklarına neden olmaktadır. Bilgisayar başında uzun süre vakit geçirmek bel ve boyun ağrılarına yol açmaktadır (Cansız, 2018: 221). Uzun süreli telefon kullanımı da boyun kaslarına ve el kaslarına zarar vermektedir (Turgay ve Yılbaş, 2021: 176). Ayrıca telefonla çok fazla vakit geçiren kişiler yüksek dozda radyasyona maruz kalmaktadır. Aşırı sosyal medya kullanımının bir diğer etkisi de uyku düzenini ve kalitesini bozmasıdır. Sosyal medyada vakit geçirmek için uykusundan feragat eden bireylerin uyku süreleri ve kaliteleri azalmaktadır. 262 ergenle gerçekleştirilen bir çalışma göstermiştir ki sosyal medyada fazla zaman geçiren kişilerin uyku kalitesi düşmekte, kaygı ve stres seviyesi artmaktadır (Prasetyo vd 2021: 78). Aşırı sosyal medya kullanımı düşük uyku kalitesi ve düşük yaşam standardı ile iki kat daha fazla ilişkilidir (Buda vd 2021: 19).

Sosyal medya kullanımı fiziksel rahatsızlıkların yanı sıra psikolojik ve ruhsal sorunlara da neden olabilmektedir. Aşırı sosyal medya kullanımı kişiyi sosyal ortamından izole edip yalnızlığa itebilmektedir (Karaçor, 2018: 196). Uzun süre toplumsal alanlardan uzakta kalan kişilerde kaygı ve stres düzeyinde artış baş gösterebilmektedir (Çakır, 2002: 164). Sosyal medya bu rahatsızlıklara neden olmanın yanı sıra bağımlılık yaratıcı bir etkiye de sahiptir. Gün içerisinde uzun süren sosyal medya kullanımı, sık sık sosyal medya hesaplarını kontrol etme davranışı sosyal medya bağımlılığına yol açabilmektedir (Yıldız ve Koçak, 2020: 78).

1.1.1.Sosyal Medyanın Tarihsel Gelişimi

Sosyal medyanın çıkışı genel olarak 1970’li yıllara dayanmaktadır (Sütçüoğlu, 2016: 146). 1971 yılında ARPA (the Advanced Research Projects Agency) projesinde araştırmacı olarak çalışan Ray Tomlinson tarafından ilk elektronik posta gönderilmiştir (Leiner vd 1997: 320). Böylece farklı iki bilgisayar arasında internet aracılığıyla metin alışverişinin mümkün olduğu kanıtlanmıştır. Bu

ilerleme internet alanında birçok gelişmeye ön ayak olmuştur. 1978 yılında, Christensen ve Suess adlı iki yazılımcı Bülten Yönetim Sistemi (Bulletin Board System- BBS) olarak adlandırdıkları en eski sosyal medya biçimlerinden birini kurmuşlardır (Yüksel, 2019). BBS genelde haber içeriklerinin sunulduğu bülten panolarından oluşmaktadır. BBS'deki bülten panolarına bir telefon hattı üzerinden erişim sağlanmaktadır. Bu sosyal platformda kullanıcılar programı indirmek koşuluyla haber okuyabilmekte ve arkadaşlarıyla mesajlaşabilmektedirler (Ritholtz, 2010: 132).

1979 senesinde Duke Üniversitesi'nde Truscott ve Ellis tarafından geliştirilen *User's Network (Usenet)*, kullanıcılarına makale ve haber okuyabilme olanağı sunması açısından BBS ile benzerlik göstermektedir (Lueg ve Fisher, 2003: 59). Ancak Usenet merkezi bir sunucunun bulunmaması açısından BBS' den farklılaşmaktadır. Usenet kullanıcılarının eriştiği içerikler herhangi bir başka kullanıcı tarafından yönetilmektedir. Usenet platformu kullanıcılarına ortak bir alanda tartışma imkânı sunarak günümüzdeki forum sisteminin öncüsü olmuştur (Hauben ve Hauben, 1997: 156).

1991 yılında *CERN (Conseil européen pour la recherche nucléaire)*'de çalışan Tim Barnes-Lee ve Robert Cailliau tarafından insanların bilgiye kolayca erişimini sağlamak amacıyla *World Wide Web (WWW)* teknolojisi geliştirilmiştir (Crowley ve Heyer, 2014: 278). Bu teknoloji sayesinde webin temel bileşenleri olan http, html, web server ve browser'ın en eski halleri oluşturularak *web 1.0* devri başlatılmıştır. Web 1.0, internette oluşturulan sayfalar arasında geçiş imkanı vermesi nedeniyle internet çağı için önemli bir ilerleme olarak kabul edilmektedir. Fakat bu dönemde web sitesi sahipleri ile kullanıcılar arasında bir etkileşimden söz etmek mümkün değildir. Web sitesindeki içerikler sadece web sitesinin sahibi olan kişi ya da kurumlar tarafından düzenlenebilmektedir. Bu dönemdeki teknolojik sınırlardan dolayı internet kullanıcısı yalnızca tüketici konumundadır. Fakat daha sonra geliştirilen web 2.0 teknolojisi sayesinde bu sınır aşılmıştır. Bu gelişmeyle birlikte kullanıcılarla etkileşim halinde ve çevrimiçi bir internet çağı başlamıştır (Özata, 2013: 131). Web 2.0 teknolojisi kullanıcılara hem içerik üretebilme hem de içerikleri paylaşabilme imkanı tanımıştır. Bu gelişme internet kullanıcılarının tüketici konumunun yanı sıra onları üretici konumuna getirmiştir. Ayrıca web 2.0 dönemi

bilgi paylaşımı açısından zaman ve mekan sınırını tamamen ortadan kaldırmıştır. Bu sayede internet, alışlagelmiş medyadan farklı bir medyanın oluşmasını ve yaygınlaşmasını sağlamıştır (Thackeray vd. 2008: 212).

1994 yılında Justin Hall adındaki bir öğrenci tarafından ilk kişisel blog sayfası yayınlanmıştır. (CoppoBlogger.com, 2012:108) İnternet günlüğü olarak dilimize geçen bloglar herkesin kolayca web sitesi kurmasını sağlayan sistemlerdir (Alper, 2012: 107). Bloglar genellikle bir kişi tarafından yönetilir. Blog sahipleri düşüncelerini, deneyimlerini sayfalarında metin, fotoğraf veya video şeklinde paylaşabilmektedirler. Okuyucular da paylaşımlara yorum yaparak blog sahipleriyle sınırlı da olsa etkileşimde bulunabilmektedirler (Murugesan, 2007: 321).

SixDegrees.com ise 1997 yılında kurulan günümüz sosyal paylaşım sitelerinin ilki olarak adlandırılabilir bir web sitesidir. Bu sitenin kullanıcıları profil ve arkadaş listesi oluşturabilmekte ve arkadaşlarının listesini görüntüleyebilmektedirler. Günümüzdeki sosyal paylaşım siteleriyle karşılaştırıldığında çok basit gözükse de bu işlevler *SixDegrees.com*'a 1 milyon üye kazandırmıştır. Çünkü 1997 yılında bu imkânları sunan başka siteler yoktur. Ancak 2000 yılı itibariyle sosyal paylaşım sitelerinin sayısı artmıştır. Oluşan rekabet sonucunda popüleritesini kaybeden *SixDegrees.com* 2001 yılında kapanmıştır (Standage, 2013: 58; Hazar, 2011: 225).

Wikipedia *özgür ansiklopedi* sloganıyla 2000 yılında Jimmy Vales tarafından kurulmuştur. Wikipedia'nın amacı kullanıcıların katkıda bulunduğu geniş kapsamlı bir internet ansiklopedisi oluşturmaktır. Henüz sitenin kurulduğu ilk yıl 20.000'i aşkın içeriğe sahip olması bu konudaki başarısını göstermektedir (Ritholtz, 2010: 115). Wikipedia'yı diğer ansiklopedilerden ayıran en önemli özelliği kullanıcıların da içerik üretebilmesidir. Bu içerikler uzmanlar tarafından incelenip onaylanmaktadır. Bu sayede bilgilerin güvenilirliği sağlanmaya çalışılmaktadır (Caverly ve Ward, 2008: 310).

2002 yılında kullanıcıların arkadaşlarıyla çevrimiçi iletişime geçebilmesini amaçlayan *Friendster* kurulmuştur. Friendster'de insanlar profil oluşturma yanında aile veya arkadaş grupları da oluşturup sohbet edebilmektedir. Kullanıcılar site aracılığıyla mevcut arkadaşlarıyla iletişime geçmenin yanı sıra yeni arkadaşlar

edinebilmektedir. Friendster ayrıca aynı yerde ikamet eden veya eğitim alan kişileri de birbirleri hakkında uyarmaktadır. Friendster günümüzde hala kullanımını sürdüren en eski sosyal medya sitelerinden biridir (Boyd ve Ellison, 2007: 130; Standage, 2013: 164; Hazar, 2011: 134).

Myspace 2004 yılında Friendster'e rakip olarak kurulmuştur. Myspace'i Friendster'den ayıran en önemli özellik kullanıcılar arasında müzik dosyası paylaşımına imkân vermesidir. Bu durum profesyonel müzisyenleri de Myspace'i kullanmaya teşvik etmiştir. Popüler müzisyenlerin Myspace'de hayranlarıyla iletişim kurması, gösterilerini duyurması, müziklerinin tanıtımını yapması Myspace'i Friendster ile girmiş olduğu rekabette öne taşımıştır. Myspace kurulduktan 1 yıl gibi kısa bir süre sonra 25 milyon, 2 yıl sonra ise 100 milyon kullanıcı sayısına ulaşmıştır (Boyd ve Ellison, 2007: 128).

Harvard Üniversitesi öğrencisi Mark Zuckerberg ilk olarak *Facemash* isminde bir site kurmuştur. Bu sitenin amacı Harvard Üniversitesi öğrencilerinin bilgilerini ve fotoğraflarını bir araya getirmektir (Liebert, 2011: 16). Fakat okul yönetiminden izin alınmadan öğrenci bilgilerine erişildiği gerekçesiyle site kapatılmıştır. Zuckerberg bu olayın ardından Şubat 2004 tarihinde öğrencilerin kendi profillerini oluşturabilecekleri, kendi fotoğraflarını yükleyebilecekleri, bilgi alışverişinde bulunabilecekleri *Facebook* 'u kurar (Boyd ve Ellison, 2007: 129). Facebook kullanıcılarına; arkadaş ekleyebilme, özel mesaj atabilme, müzik ve fotoğraf paylaşabilme, paylaşımları beğenebilme, paylaşımlara yorum yapabilme, hatta ilerleyen dönemlerde birlikte oyun oynayabilme imkânı sunmuştur (Alper, 2012: 17). Facebook kurulduğu dönemde sadece Harvard Üniversitesi lisans öğrencilerine hizmet vermiştir. Sonrasında aynı bölgede yer alan diğer üniversite öğrencilerine de kayıt olma imkânı sağlamıştır. İlerleyen zamanda Facebook'un kullanım ağı genişleyip Kanada, İngiltere, Avusturalya ve Yeni Zelanda'daki üniversitelerde de kullanılmaya başlanmıştır (Ross vd 2009: 39). Eylül 2006'ya gelindiğinde ise Facebook 13 yaş üzeri herkesin kullanımına açılmıştır (Raacke ve Bonds-Raacke, 2008: 118). Facebook Türkiye'de de 2007 yılında kullanılmaya başlanmıştır (Kuşay, 2013: 201).

2005 yılında Chad Hurley, Steve Chen, San Mateo ve Jawed Karim tarafından kurulan *Youtube*, kullanıcılarına video paylaşma, izleme ve videolara yorum yapma imkânı sunmaktadır (Lastufka ve Dean, 2008: 117). Youtube kurulduğu andan itibaren en popüler video paylaşım sitelerinden biri haline gelmiş 2006 yılında 1.65 milyar dolara Google'a satılmıştır (Levy, 2009: 163). Youtube'un en ayırt edici özelliği içeriklerinin tamamının kullanıcılar tarafından üretilmesidir (Akyol, 2012: 158). Ayrıca diğer sosyal medya platformlarına yüklenemeyecek boyutta olan videoların kolaylıkla Youtube'a yüklenebilmesi Youtube'u sosyal medya platformları arasında bir adım öne çıkarmaktadır (Aksak, 2017: 181).

Twitter ise Jack Dorsey, Biz Stone ve Evan Williams tarafından 2006 yılında bir mikroblog sitesi olarak geliştirilmiştir (Yılman, 2020: 201). Mikrobloglar kullanıcılara belli bir karakter sınırıyla duygu, durum ve düşüncelerini takipçileriyle paylaşma olanağı sunan sosyal paylaşım araçlarıdır (Mavnacıoğlu, 2015: 112). Twitter'ın kuruluşu diğer sosyal medya platformlarının aksine sosyal etkileşimden daha çok bilgi ve düşünce paylaşımına dayanmaktadır (Çap, 2017: 156).

Tumblr ise 2007 yılında David Karp tarafından kurulan başka bir mikroblog sitesidir. Kullanıcılar Tumblr'a kayıt olduktan sonra bir profil oluşturup; metin, resim, ses, video paylaşabilmektedirler (Tekin, 2016: 191). Kolay ve işlevsel bir arayüzü olması sebebiyle Tumblr birçok mikroblog sitesi arasından sıyrılıp dünyada en fazla ziyaret edilen 8. sosyal medya sitesi olmuştur (Statista, 2019: 23).

Sosyal medyanın gelişimine katkıda bulunan bir diğer platform ise 2009 yılında Naveen Selvadurai ve Dennis Crowley'nin ortaklaşa geliştirdikleri *Foursquare* uygulamasıdır (Kahraman, 2013: 123). Foursquare kullanıcıları yer bildirimi (check-in) yaparak gerçek zamanlı konumlarını arkadaşlarıyla paylaşmaktadırlar. Ayrıca Foursquare aynı veya yakın mekânlarda bulunan kullanıcıların birbirlerinden haberdar olmalarını sağlayarak gerçek dünyada bir sosyal etkileşime de izin vermektedir (Özdiç, 2014: 144).

1.1.2. Sosyal Medyanın Özellikleri

Tarih boyunca kültürler ve toplumlar hiçbir zaman birbirleriyle günümüzdeki kadar yakınlaşmamış ve kaynaşmamıştır. Kültürlerarası etkileşim hiç bu seviyelere

gelmemiştir. Sosyal medyanın kolay ulaşılabilir bir özelliğe sahip olması sayesinde kilometrelerce uzaklıktaki insanlar birbirleriyle iletişime geçebilmektedir. Günümüzde sosyal medya; yayılımı ve etkisine karşı konulamayan, gündem oluşturan ve gündeme katkıda bulunan, ülkelerin yönetimine dahi etki edebilen bir yapıya sahiptir (Tuncer, 2015: 271). Çünkü sosyal medya aracılığıyla herhangi bir kullanıcı istediği içeriği anında milyonlarca kişiye ulaştırabilmektedir. Bu kolaylık insanların fikirlerini hızlı bir şekilde büyük kitlelere ulaştırabilmesini sağlamaktadır (Aksoy, 2020: 124).

Sosyal medya geleneksel medyadan farklı özelliklere sahiptir. En ayırt edici özelliği ise herhangi bir kullanıcının içerik üretmek ya da yorum yapmak gibi yollarla sosyal medyaya katkıda bulunabilmesidir (Solmaz vd 2013: 113). Sosyal medyada bireyler ulaştıkları verilerin kaynağına geri bildirimde bulunabilme ve verileri başkalarına iletebilme imkânına sahiptir. Bu sayede iletişim diğer medya organlarında tek taraflı iken sosyal medyada iki yönlü bir özelliğe sahiptir (Korkmaz, 2012: 151). Sosyal medyayı diğer internet araçlarından ayıran bir diğer özelliği ise kişisel olmasıdır. Sosyal medya uygulamaları aracılığıyla bireyler kendilerine ait profiller oluşturup bilgi, fotoğraf, video, yazı paylaşarak kendi düşünce ve duygularını başka insanlara aktarabilmektedirler. Paylaşımlarını herhangi bir konuda yapabilme özgürlüğüne sahiptirler. Kullanıcılar istediği paylaşımı istediği kişiye göndermek, istemediği kişiden ise gizlemek suretiyle paylaşımları üzerinde tam yetkiye sahiptirler (Şeker, 2018: 38).

Bir internet sayfasının ya da internet tabanlı uygulamanın sosyal medya olarak tanımlanabilmesi çeşitli özellikleri taşıması gerekmektedir. Erkul (2009)'a göre bu özellikler dört tanedir. Birincisi, yayıncıdan bağımsız kullanıcıların var olmasıdır. İkincisi, kullanıcıların ürettiği içeriklerin bulunmasıdır. Bir diğeri kullanıcıların etkileşim halinde olmasıdır. Sonuncusu ise zaman ve mekâna bağımlı bir sınırlandırmanın bulunmamasıdır. Mayfield (2008) ise sosyal medyanın beş temel niteliğini sıralamıştır. Bunlar;

- Katılım: Katılımcıların bulunmadığı bir ortamdan sosyal medya olarak bahsedilememektedir. Sosyal medya platformları kullanıcılardan etkileşimde bulunmalarını ve geri bildirim sağlamalarını bekleyen oluşumlardır. Katılım özelliği

kullanıcıların içerik üreterek ve ürettikleri içeriği dolaşıma sokarak medya üreticisi ile tüketicisi arasındaki ayrımı ortadan kaldırmayı amaçlayan sosyal medya özelliğidir.

- **Açıklık:** Sosyal medya büyük oranda ücretsiz ve kolay erişilebilir bir yapıdadır. Sosyal medya platformları paylaşım yapmaya, katılım sağlamaya, etkileşimde bulunmaya, geri bildirim almaya imkân sağlamaktadır. Üretilen içerikler diğer kullanıcıların yorumlamasına, eleştirmesine, oylamasına açık konumdadır. Bir internet sayfasının ya da uygulamasının sosyal medya olarak adlandırılabilmesi için bazen bazı konulardan erişimin engellenebilmesine rağmen genel olarak kullanıcıların erişimine ve onların geri dönütüne olanak sağlayabilmesi gerekmektedir.

- **Karşılıklılık:** Geleneksel medyanın tek yönlü yayın yapma özelliğine karşı sosyal medyada kullanıcılar kendi arasında konuşabilme imkânına sahiptir. Sosyal medya uygulamaları kullanıcılarına diyalog kurabilme olanağı tanımaktadır.

- **Topluluk:** Bir sosyal medya platformu ortak ilgi alanları olan insanların bir araya gelebilmesini ve paylaşımlarda bulunabilmesini sağlamalıdır. Uygulamalar kullanıcıları ilgi alanlarına göre gruplayarak daha hızlı ve kolay bir şekilde etkileşime geçebilmelerini sağlamaktadır.

- **Bağlantısallık:** Sistemin diğer web sayfalarını veya bireylerin ilgisinin olduğu herhangi bir konuda içerik ve link paylaşılabilmesini mümkün kılması gerekmektedir (Mayfield, 2008 akt; Yılman, 2020: 174; Yüksel, 2018: 38).

Sonuç olarak bir sosyal medya platformunun kullanıcılarına kişisel bir sayfa ya da profil oluşturabilmesine ve bu sayfa ya da profillerin başka kullanıcılar tarafından görüntülenebilmesine olanak sağlaması gerekmektedir. Kullanıcılar oluşturdukları bireysel hesaplarında fotoğraf, video, yazı vs. paylaşabilme ve bu paylaşımlar hakkında geri bildirim alabilme imkânına sahip olabilmelidir.

1.1.3. Sosyal Medya Bağımlılığı

Bağımlılık, kişinin kullandığı bir nesne veya gerçekleştirdiği bir eylem üzerindeki kontrolünü kaybetmesidir. Bağımlılıkta nesneyi kullanma ya da davranışın sıklığı azaldığında veya bırakıldığında huzursuzluk, öfke gibi yoksunluk

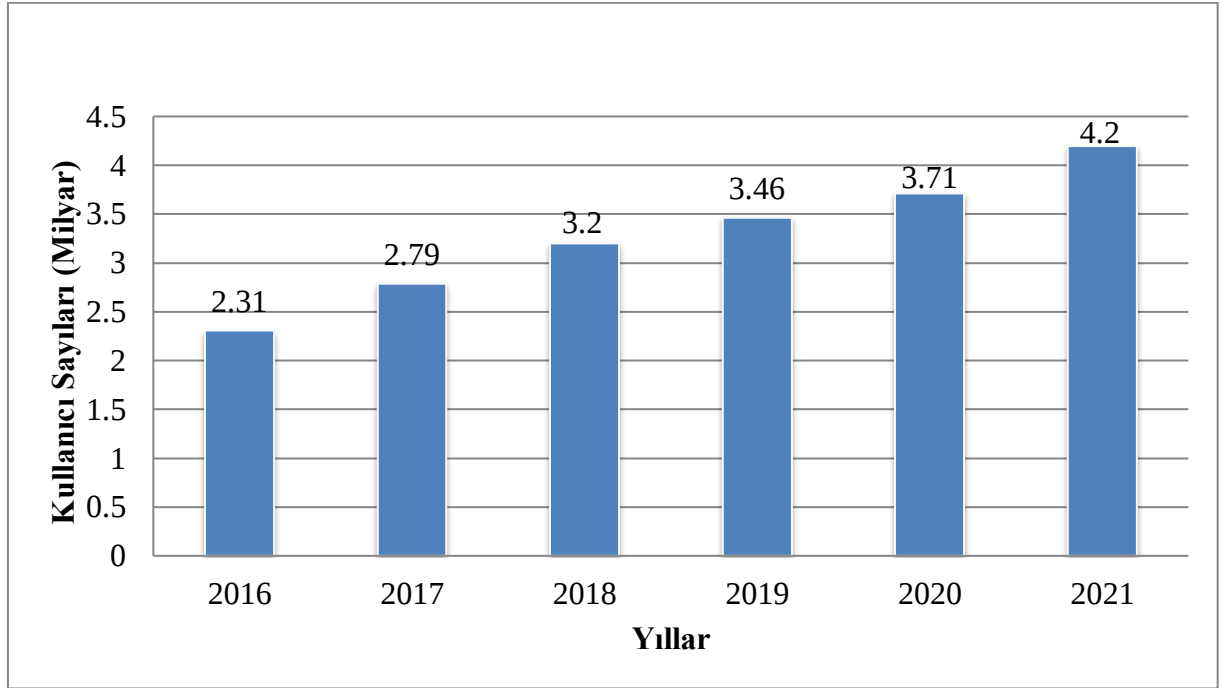
belirtileri görülür (Yeşilay, 2021: 28). Bağımlılıklar genel olarak madde bağımlılığı ve madde dışı bağımlılıklar olarak iki başlık altında incelenir (Bektaş, 2018: 113). Madde bağımlılıkları başlığı altında sigara bağımlılığı, alkol bağımlılığı, uyuşturucu madde bağımlılığı gibi bağımlılık türleri yer alır. Madde dışı bağımlılıklar ise aynı zamanda davranışsal bağımlılıklar olarak adlandırılır. Davranışsal bağımlılıklar alışveriş bağımlılığı, yeme bağımlılığı, oyun bağımlılığı, televizyon bağımlılığı, internet bağımlılığı gibi çeşitli bağımlılıklardan oluşmaktadır (Günüç ve Kayri, 2010: 115). Davranışsal bağımlılıkta bireyler bağımlılığa neden olacak bir madde kullanmadan belli bir davranışı gerçekleştirerek rahatlama hissederek, diğer bir deyişle ödüllendirilir. Davranışın bu ödüllendirici özelliği belli bir süre sonra bu davranışa karşı bağımlılık oluşmasına neden olur. Sonuç olarak da bağımlısı olunan davranışı sürekli tekrar etme isteği ortaya çıkar (Bektaş, 2018: 114).

Teknoloji bağımlılığı da davranışsal bağımlılıklardan biridir. Teknolojinin bilinçsiz ve aşırı kullanımından kaynaklanan çevrimiçi veya çevrimdışı oyun oynama bağımlılığı, çevrimiçi kumar oynama bağımlılığı, akıllı telefon bağımlılığı, sosyal medya bağımlılığı gibi davranışsal bağımlılıklar teknoloji bağımlılığı olarak tanımlanmaktadır (Yeşilay, 2021: 29). Özellikle internetin ve akıllı telefon kullanımının giderek yaygınlaşmasıyla sosyal medya bağımlılığı son zamanlarda artan teknoloji bağımlılıklarından biri haline gelmiştir (Ayğar ve Uzun, 2018: 18). Sosyal medya bağımlılığı Tutgun-Ünal ve Deniz tarafından *“kişinin yaşamında duyuşsal, bilişsel ve davranışsal süreçler çerçevesinde gelişerek, özel yaşam, iş yaşamı veya akademik ve sosyal alanlarda meşguliyeete sebep olan, duygu-durum düzenlemeyi etkileyen ve tekrarlama, çatışma gibi problemlere yol açabilen psikolojik bir sorun”* olarak tanımlanmaktadır (Tutgun-Ünal ve Deniz, 2015: 46). Sosyal medyanın aşırı kullanımıyla ortaya çıkan bu bağımlılık türü görece yeni bir bağımlılık alanıdır. Alanyazında çoğunlukla internet bağımlılığı altında incelenmiştir. Ancak son yıllarda sosyal medya bağımlılığını internet bağımlılığından ayrı olarak ele alan çalışmaların sayısı artmaktadır (Savcı ve Aysan, 2017; Çiftçi, 2018; Hou vd 2019; Longstreet ve Brooks, 2017).

1.1.3.1. Sosyal Medya Bağımlılığının Epidemiyolojisi

Alanyazında yapılan çalışmalar sosyal medya bağımlılığının yaşa, cinsiyete, yaşanılan bölgeye, eğitim düzeyine, yıllara göre farklılaştığını göstermektedir (Hawi ve Samaha, 2016: 161; Uslu, 2021: 132; Aslan ve Yaşar, 2020: 112; Digital in 2021: 56). Sosyal medya bağımlılığını en çok etkileyen faktör sosyal medya kullanım süresidir (İnce ve Koçak, 2017: 76). Bu iki kavram karşılıklı olarak birbirini etkilemektedir. Bireylerin sosyal medya kullanım süreleri arttıkça sosyal medya bağımlısı olma olasılıkları da artar. Diğer yandan sosyal medya bağımlısı olan bir kişinin de sosyal medya kullanım süresi artmaktadır. Bundan dolayı sosyal medya bağımlılığının dağılımını öğrenmek için sosyal medya kullanımının dağılımını öğrenmek önem arz etmektedir.

Sosyal medya siteleri iletişim kurmak için çok uygun ortamlardır. Bireyler sosyal medyanın bağlanabilirlik özelliği ile geniş insan topluluklarına ulaşabilme imkânına, ortak ilgi alanı olan kişilerle iletişim kurma olanağına, diğer insanların fikirlerini öğrenebilme kolaylığına sahip olması sayesinde zamandan ve mekândan bağımsız bir şekilde çok sayıda kullanıcıya ulaşabilmektedir (Boyd ve Ellison, 2007: 107; Yüksel, 2019: 196). Buna ek olarak son yıllarda meydana gelen internet ve akıllı telefon teknolojisindeki gelişmeler sosyal medya platformlarına erişimi kolaylaştırmaktadır. Özellikle akıllı telefon kullanımının yaygınlaşması ile sosyal medyaya erişim oranı arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğu bilinmektedir (Yüksel, 2019). İki yönlü iletişimi anlık olarak sağlaması, kullanıcıların ilgi alanlarına göre üretilen içerikleri kolay bir şekilde takip edebilmesi, içerik üretiminin kolay olması gibi özellikler sosyal medyaya olan ilgiyi arttırmaktadır. Bahsedilen bu özellikler kullanıcıların günlük hayatındaki öncelikleri arasında sosyal medyayı yukarıları çıkarmasına neden olmaktadır. Böylelikle sosyal medya birçok kullanıcı için günlük hayatın ayrılmaz bir parçası haline gelmektedir (Yüksel, 2019: 195).

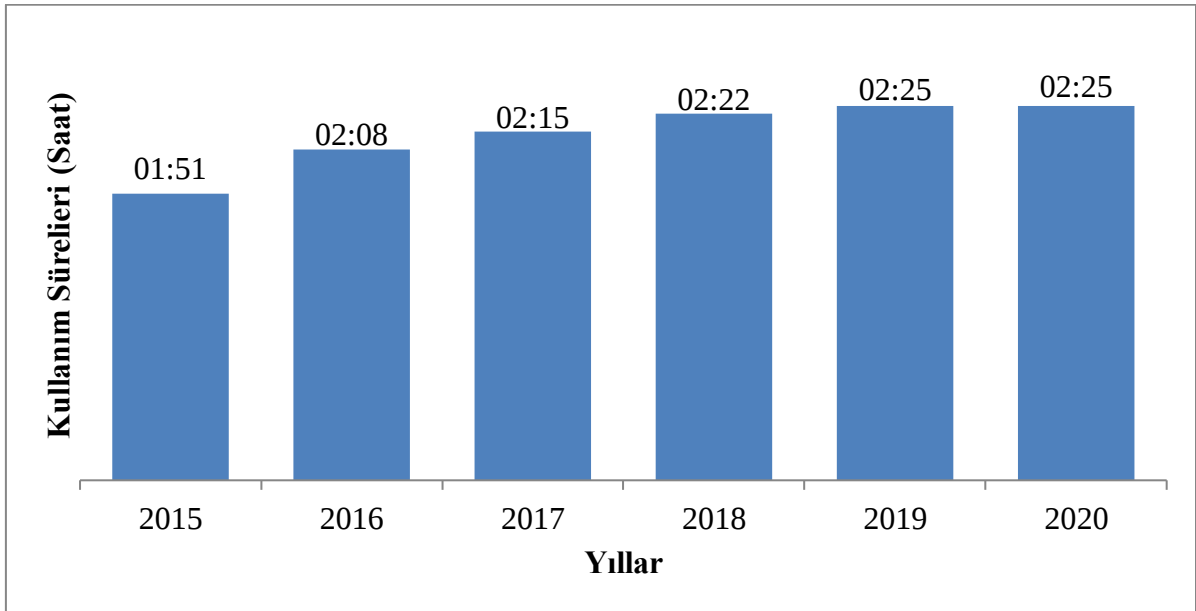

Grafik 1: Yıllara Göre Küresel Çapta Sosyal Medya Kullanıcı Sayıları
Kaynak: Digital in 2021 (<https://datareportal.com/reports/digital-2021-global-overview-report>)

Şekil Grafik 1’de görüldüğü üzere sosyal medya kullanıcı sayılarının artış hızı bazı yıllarda düşmesine rağmen kullanıcı sayıları her yıl belli bir miktarda artmıştır. Dünya çapında 2010 yılında 1,5 milyar olan sosyal medya kullanıcı sayısı 2015 yılı itibariyle 2,2 milyar kişiye çıkmıştır. 2020 yılına gelindiğinde ise bu sayı 3,8 milyar olmuştur (Digital in 2021: 127). Türkiye’de 2010 yılında var olan sosyal medya hesabı sayısı 26 milyon iken 2015 yılında 105 milyon olmuştur. Günümüzde ise bu sayı 160 milyona ulaşmıştır. (Digital in 2021: 128). Dünya nüfusu 2020 Ocak ayından 2021 Ocak ayına %1 oranında artmasına rağmen aynı dönemde aktif sosyal medya kullanıcı sayısı %13,2 oranında artmıştır. Bu verilerden anlaşıldığı üzere sosyal medya kullanımı yıllar içinde artan bir eğilim göstermektedir.

Akıllı telefonların günlük hayatın önemli bir parçası olması ve sosyal medya uygulamalarının telefonlara yüklenebilmesi sayesinde kullanıcılar sosyal medya hesaplarını gün içinde yanlarında taşıma imkânı bulmaktadır. Bu durum da istenilen her an sosyal medya hesaplarına erişebilme kolaylığı sunmaktadır. Bu kolaylık ve sosyal medya platformlarının kullanımı arttırmaya teşvik eden uygulamalara sahip olması kullanıcıların gün içinde sıklıkla sosyal medya hesaplarına giriş yapmasına

neden olmaktadır (Türkdoğan, 2019: 18; Lee, Cheung ve Thadani, 2012: 320). Sosyal medya uygulamaları kullanıcının ilgisini canlı tutmak için durum güncellemesi yapılmasını, sürekli anlık paylaşım yapılmasını ve uygulamadaki diğer kullanıcılarla iletişimi canlı tutmayı teşvik etmektedir. Böylelikle sosyal medya, kullanıcıların keyifli zaman geçirebildiği bırakılması güç bir araç haline gelmektedir (Aksoy, 2020: 167). Bu durum da kullanıcının kısa süreliğine hesabına giriş yapmayı düşünmesine rağmen uzun süre çevrimiçi kalmasına neden olmaktadır. Bunun sonucunda sosyal medya ortamlarına katılım sağlamak dünya genelinde birçok insan için vazgeçilmez bir rutin haline gelmektedir.

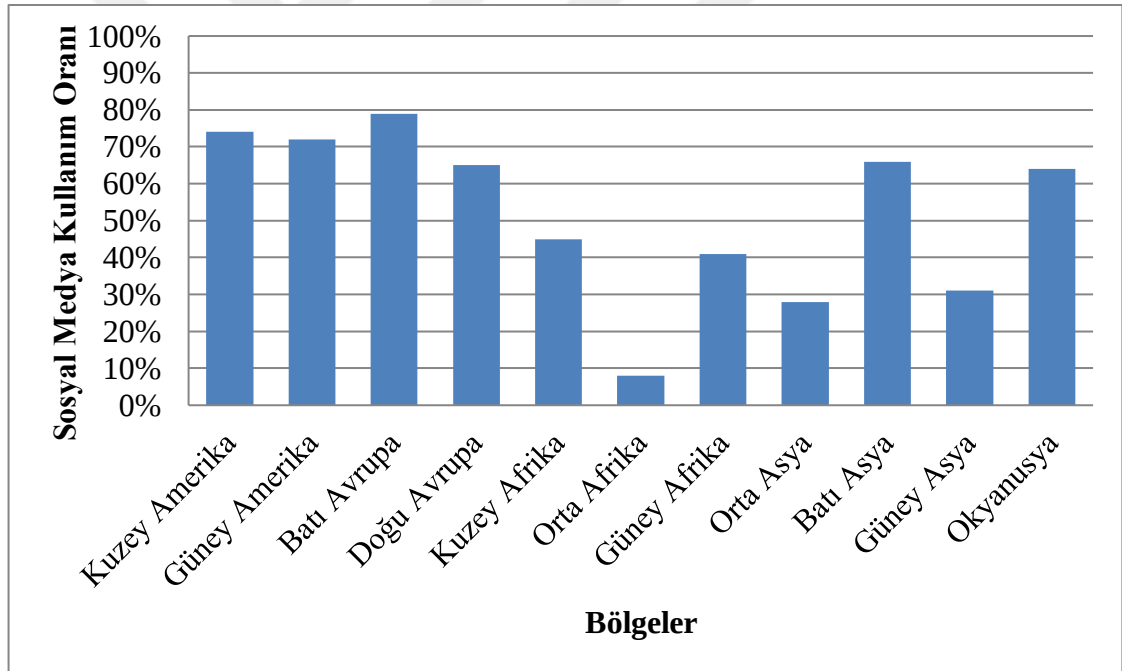

Grafik 2: Küresel Çapta Sosyal Medya Kullanım Sürelerinin Değişimi

Kaynak: Digital in 2021 (<https://datareportal.com/reports/digital-2021-global-overview-report>)

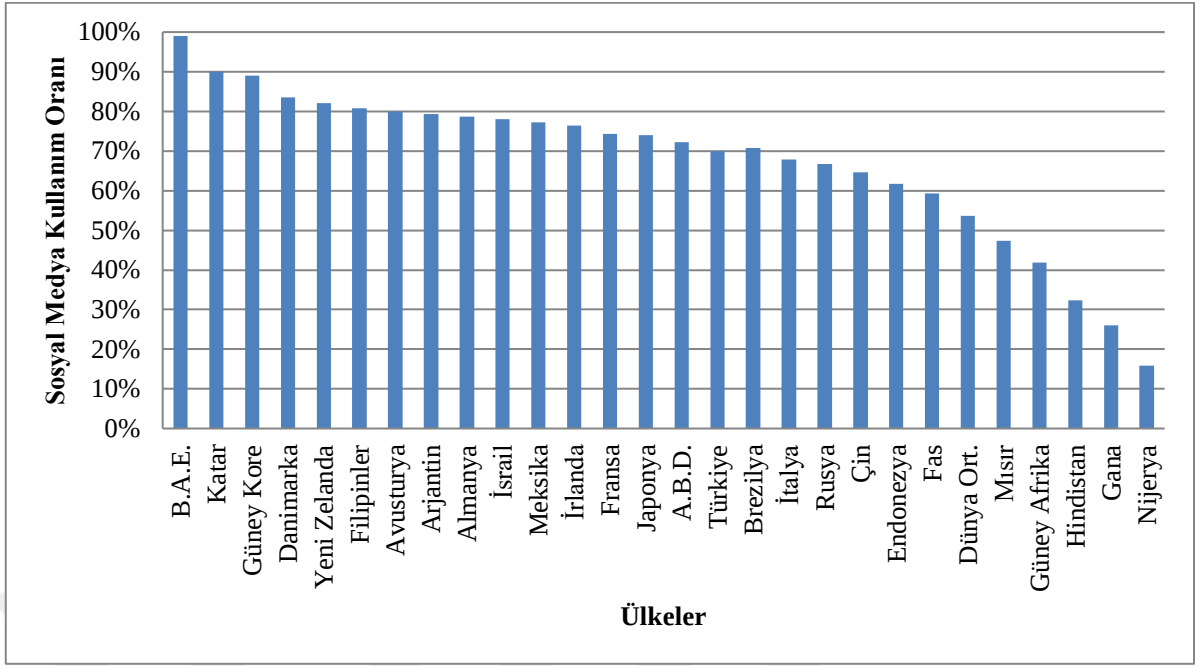
Son yıllarda kullanıcıların sosyal medyada geçirdikleri zaman artmıştır. Örnek olarak grafik 2’de 16-64 yaş arası internet kullanıcılarının sosyal medyada günlük geçirdikleri sürenin son 6 yıldaki değişimi verilmiştir. Bir kullanıcı ortalama olarak günlük neredeyse 2,5 saatini sosyal medya ortamlarında geçirmektedir. Bir günün yirmi dört saat olduğu düşünüldüğünde bu süre azımsanmayacak bir süredir. Ayrıca grafik 2’den de anlaşılacağı gibi bu kullanım süresi yıldan yıla artma eğilimindedir.

Sosyal medya kullanımı yıllara göre deðiřtiđi gibi bölgeden bölgeye, ülkeden ülkeye de değişmektedir. Sosyal medya kullanıcı oranı o ülkedeki bireylerin internete erişimiyle doğrudan bağlantılı olduğu için gelişmiş ülkelerin olduğu bölgelerde daha yüksek, Afrika kıtası gibi az gelişmiş ülkelerin çoğunlukta olduğu bölgelerde daha düşük olması normaldir. Arap ülkelerinde geleneksel medya organlarının devletin sıkı denetiminde olması, denetlenmesi daha zor olan ve böylelikle kullanıcılar için daha özgür bir ortam sunan sosyal medyanın kullanım oranını arttırmaktadır. Buna rağmen Arap ülkelerinde sosyal medya kullanım oranını etkileyen en önemli faktör erişilebilirliktir. Birleşik Arap Emirlikleri ve Katar gibi ekonomik durumu daha iyi olan ve halkın genelinin internet erişimine sahip olduğu Arap ülkelerinde Irak gibi ekonomik olarak daha geride olan, halkın genelinin internet erişimi bulunmayan ülkelere göre sosyal medya kullanımı daha çok yaygındır (Reyae ve Ahmed, 2015: 67).

Grafik 3: Sosyal Medya Kullanıcı Sayılarının Bölge Nüfuslarına Oranı

Kaynak: Digital in 2021 (<https://datareportal.com/reports/digital-2021-global-overview-report>)

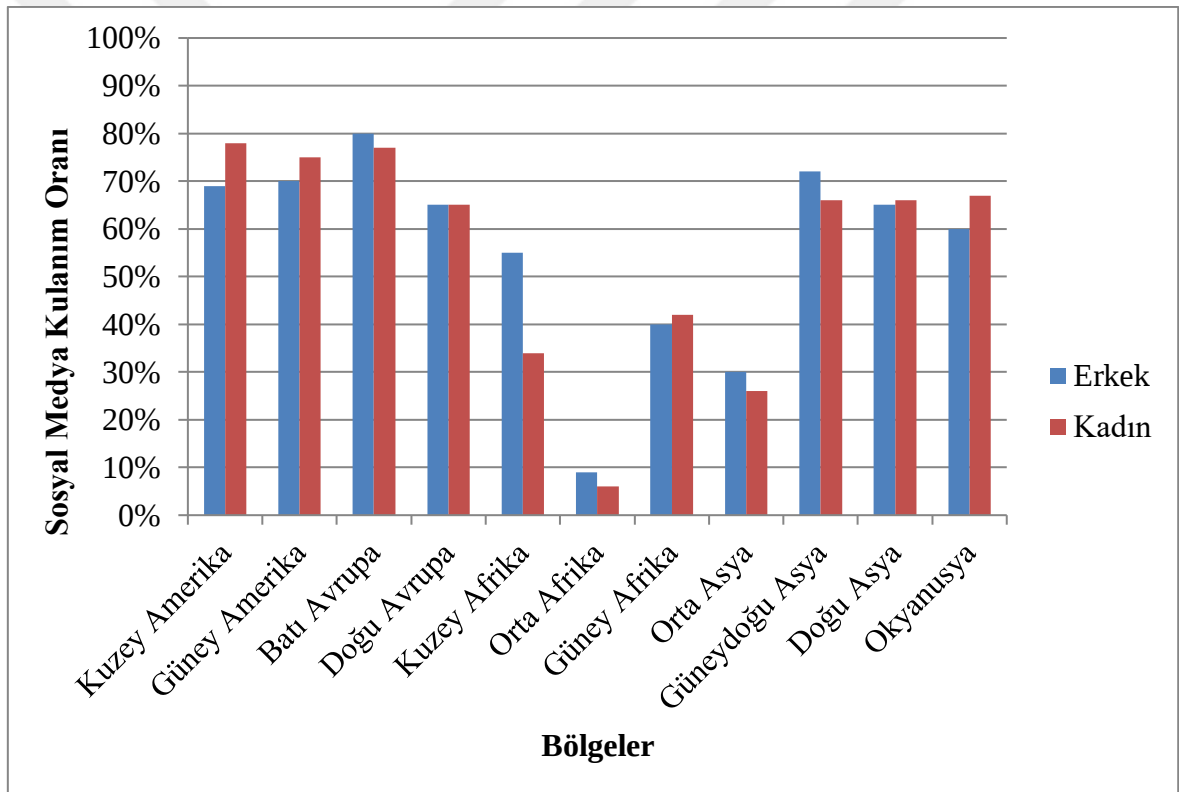

Grafik 4: Sosyal Medya Kullanıcı Sayılarının Ülkelerin Nüfusuna Oranı

Kaynak: Digital in 2021 (<https://datareportal.com/reports/digital-2021-global-overview-report>)

Şekil Grafik 3'te Dünya üzerinde sosyal medya kullanıcı sayılarının bölge nüfuslarına göre oranı, grafik 4'te de ülke nüfuslarına göre oranı verilmiştir. Dünya nüfusunun %53,6'sı sosyal medya kullanıcısıdır (Digital in 2021). Türkiye'de ise sosyal medya kullanıcısı sayısının nüfusa oranı %70,8'dir. İnternet altyapısını daha erken gelişip yaygınlaştığı Avrupa ve Kuzey Amerika'da sosyal medya kullanımı beklendiği gibi oldukça yaygındır. Sosyal medyanın oluşumuna öncülük eden ABD'de günümüz nüfusunun, yüzde 72'si sosyal medya kullanıcısıdır (Digital in 2021, 128). ABD'den hemen sonra sosyal medya platformlarının yaygınlaştığı Fransa'da bu oran %74, Almanya'da ise %79'dur (Digital in 2021, 128). Asya da ise Japonya ve Güney Kore gibi teknoloji alanında büyük atılımlar gerçekleştiren ülkelerde hem sosyal medyaya erişim için gerekli olan teknolojik altyapının ülke genelinde yaygınlaşmış olması hem de halkının diğer Asya ülkelerine kıyasla daha yüksek refah seviyesinde yaşaması sayesinde sosyal medya kullanımı diğer Asya ülkelerine oranla daha yüksektir. Sosyal medya kullanımı Güney Kore'de %89 ve Japonya'da %74 iken bir diğer Asya ülkesi olan Hindistan'da %32'dir. Afrika kıtasında ise yalnızca Fas'ta sosyal medya kullanım oranı dünya ortalamasının üzerindedir. Diğer Afrika ülkelerinin tamamında sosyal medya kullanım oranı dünya ortalamasının altındadır. Afrika

ülkelerinin hem ekonomik olarak hem de yönetimsel olarak zorluklar yaşıyor olması bu sonucun başlıca nedenlerindendir. Özellikle Orta Afrika ülkelerinde internet teknolojisi çok dar alanlarda kalmakta ve baskıcı yönetimler tarafından internet erişimi kısıtlanmaktadır (Houissa, 2000: 67). Bunun aksine Güney Afrika Cumhuriyeti gibi Afrika ülkeleri ise 17. Yüzyıldan itibaren Avrupa'dan göç eden Batılıların ülke ekonomisinde ve yönetiminde söz sahibi olmasından dolayı Orta ve Doğu Afrika ülkelerine oranla daha gelişmiş ekonomik ve siyasal yapıya sahiptir (Karaağaçlı ve Turgut, 2019: 179). Bunun sonucunda da günümüzde sosyal medya kullanımı Gana'da %26, Nijerya'da %16 iken Güney Afrika Cumhuriyeti'nde %42'dir (Digital in 2021: 126).

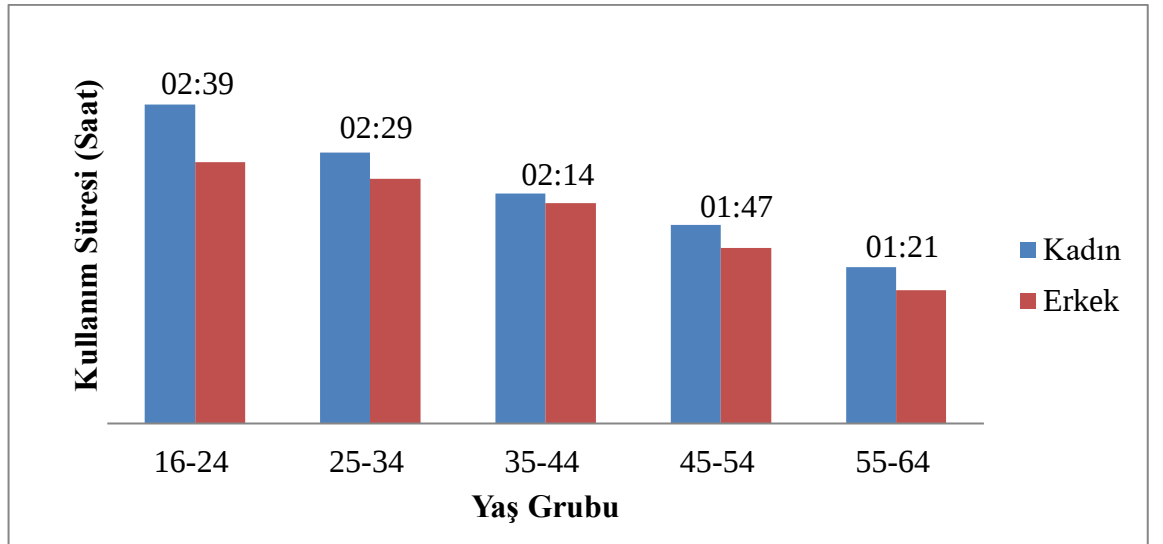
Grafik 5: Sosyal Medya Kullanıcı Sayılarının Bölge ve Cinsiyet Değişkenine Göre Oranı

Kaynak: Digital in 2021 (<https://datareportal.com/reports/digital-2021-global-overview-report>)

Sosyal medya kullanıcı oranlarının cinsiyete dayalı dağılımı her bölgede farklılık göstermektedir. Bazı bölgelerde erkek ve kadın kullanıcı oranı aynı iken bazı bölgelerde kadınlar lehine bazılarında ise erkekler lehine bir oran vardır. Dünya

genelinde değerlendirdiğimizde ise erkeklerin %57,8'i sosyal medya kullanıcısıdır. Bu oran %49,3'ü sosyal medya kullanıcısı olan kadınlardan daha yüksektir.

Sosyal medya kullanımında olduğu gibi sosyal medya bağımlılığında da cinsiyete göre farklılaşma mevcuttur. Türkiye'de internet ortamında yürütölen ve 5176 internet kullanıcısının katıldığı bir çalışmada kadınların bağımlılık puanları erkeklere oranla daha yüksek bulunmuştur (Uslu, 2021: 48). Kadın olmak sosyal medya bağımlılığı açısından bir risk faktörüdür (Andreassen vd 2015: 56). Ancak alanyazında bu durumun tersini belirten çalışmalar da mevcuttur. Örneğin Türkiye'de 665 üniversite öğrencisi ile yapılan bir çalışmada kadınların daha uzun süre internet ve sosyal medya kullanmasına rağmen erkeklerin bağımlılık puanlarının daha yüksek olduğu saptanmıştır. Araştırmacılar bu durumu kadın öğrencilerin duygusal desteklerinin daha yüksek olması ile açıklamaktadır (Aslan ve Yaşar, 2020: 65). Sosyal medya bağımlılığının alt boyutlarına cinsiyet açısından baktığımızda ise meşguliyet, duygu-durum düzenleme ve çatışma alt boyutlarında erkeklerin daha yüksek bağımlılık puanına sahip olduğunu görmekteyiz. Tekrarlama alt boyutunda ise cinsiyete dayalı bir farklılaşma gözlemlenmemektedir (Özdemir, 2019: 143).

Grafik 6: Dünya Geneline Sosyal Medya Kullanım Süresinin Yaş Aralıklarına Göre Dağılımı

Kaynak: Digital in 2021 (<https://datareportal.com/reports/digital-2021-global-overview-report>)

Her yaş grubunun sosyal medyada geçirdiği süre birbirinden farklıdır. Genelde yaş ve sosyal medyada geçirilen süre ters orantılıdır. Yaş arttıķa sosyal medyada

geçirilen süre de azalmaktadır. Bundan dolayı sosyal medya bağımlılığı oranı da her yaş grubunda farklılaşmaktadır. Genel olarak sosyal medya bağımlılığı ile yaş arasında negatif yönlü bir ilişki vardır. Diğer bir deyişle yaş arttıkça sosyal medya bağımlılığı azalmaktadır. Gençlerde daha yaşlı olanlara göre daha fazla sosyal medya bağımlılığı vardır (Aslan ve Yaşar, 2020: 133). Bunun nedeni gençlerin boş zamanlarını daha ileri yaş gruplarına göre daha fazla internet kullanımına ayırmaları olabilir. Ayrıca sosyal medya gençlerin bir otoriteden bağımsız kimliklerini oluşturup açıklayabildikleri bir alan sunabilmektedir. Bunun sonucunda da gençler tarafından daha çok tercih edilmektedir (Andreassen vd 2017: 18). 18 yaş altında sosyal medya bağımlılığının dağılımı genel görünümünden biraz daha farklıdır. 14 yaş grubunda düşük olan bağımlılık 17 yaşa kadar yaşla birlikte artarken 18 yaşa gelindiğinde ise düşüşe geçmektedir (Kırık vd 2015: 144). Ayrıca sosyal medya bağımlılığını eğitim düzeyi açısından ele aldığımızda aralarında negatif yönlü bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Eğitim düzeyi arttıkça sosyal medya bağımlılık düzeyi azalmaktadır (Çiftçi, 2018: 38). Buna ek olarak Andreassen ve arkadaşları (2017: 212) da eğitim düzeyinin düşük (ilkokul mezunu) olmasının sosyal medya bağımlılığı açısından bir risk faktörü olduğunu belirtmişlerdir.

1.2. İNTİHAR KAVRAMI

İntihar kelimesi Arapçada bir hayvanın boğazını keserek öldürmek anlamına gelen “nahr” sözcüğünden türemiş ve Türkçeye geçmiştir. İngilizceye ise “sui” yani ben ve “cedere” yani öldürmek anlamındaki iki Latince kelimenin birleşimiyle oluşan “suicidere” kelimesinden geçmiştir (Shneidman, 1985; Akt, Eskin, 2014: 116). Türk Dil Kurumu intiharı “*Bir kimsenin toplumsal ve ruhsal nedenlerin etkisi ile kendi hayatına son vermesi*” olarak tanımlamaktadır (TDK Sözlük, 2022). İntihar Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) tarafından iki grupta incelenmektedir. Bunlardan birincisi tamamlanmış intihar da denilen ve ölümle sonuçlanan intihar eylemidir. Diğeri ise intihar girişimidir. İntihar girişimi kişinin kendine zarar vermeyi istediği ancak ölümcül olmayan tüm kasıtlı eylemleri içermektedir (Harmancı, 2015: 133).

Tamamlanmış intihar sayılarına yaş grupları açısından bakıldığında, tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de de genç yaş grubu birinci sıradadır. TÜİK

(2020)'ten elde edilen verilere göre ülkemizdeki intihar vakaları 15-24 yaş ve 25-34 yaş aralıklarında yoğunlaşmaktadır. Buna ek olarak intihar artış hızının da en yüksek olduğu grubun genç nüfus olduğu görülmektedir (TÜİK, 2020). Ülkemizdeki üniversite öğrencilerinin büyük çoğunluğunun bu yaş aralıklarında bulunduğu düşünülürse üniversite öğrencilerinin intihar olasılığı açısından risk grubu içinde bulunduğu söylenebilir (Keskin, 2011: 110). İntiharı cinsiyet açısından ele aldığımızda ise dünya genelinde kadınlar daha fazla intihar girişiminde bulunmasına rağmen tamamlanmış intihar vakaları erkeklerde daha fazladır (Garland ve Zigler, 1996: 192). Ülkemizde ise kadınlar erkeklerden hem daha çok intihar girişiminde bulunmakta hem de intihar kaynaklı ölümlerde daha yüksek orana sahip olmaktadırlar (Şevik, Özcan ve Uysal, 2012: 48). Dünya'da bir dine mensup olmayanlar daha yüksek oranda intihar ederken Türkiye'de ise Müslümanlar daha yüksek oranda intihar etmektedir. Bu durumu ülke nüfusunun çok büyük bir kısmının Müslüman olması ile açıklayabiliriz (Harmancı, 2015: 23). Konuyu intihar artış hızı açısından incelediğimizde ise Türkiye'de intihar hızının düşük olmasına rağmen son yıllarda yavaş yavaş artmaya başladığını söyleyebiliriz. Kadınların intihar artış hızı erkeklerinkinden daha azdır. Medeni durum açısından incelediğimizde ise boşanmış olan kişilerin intihar artış hızlarının daha yüksek olduğu belirlenmiştir (Alptekin ve Duyan, 2019: 39).

İntihar sadece intihar eden bireyi değil aynı zamanda yakın ve uzak çevresini etkileyen çok yönlü toplumsal bir sorundur. Bu yüzden intiharların sınıflandırılması, tanımlanması, nedenlerinin anlaşılması, önlenmesi için tıptan psikolojiye, sosyolojiden sosyal hizmete pek çok akademik disiplin intihar alanında çalışmalar gerçekleştirmektedir. Bundan dolayı tarih boyunca intihar üzerine çalışan, yaklaşım geliştiren farklı alanlardan birçok teorisyen olmuştur. Bir sonraki bölümde intihar konusunda geliştirilen başlıca biyolojik, psikolojik ve sosyolojik yaklaşımlar ele alınacaktır.

1.2.1. İntihar Yaklaşımları

İntihar tek bir bakış açısıyla açıklanamayacak kadar karmaşık bir kavramdır. Bu yüzden intihar kavramını açıklamak için farklı disiplinler tarafından birbirinden

farklı yaklaşımlar geliştirilmiştir. Biyoloji insan kimyasındaki değişikliklerle intiharı açıklamaya çalışırken psikoloji insanların ruhsal durumlarındaki değişikliklerle intiharı açıklamaya çalışmaktadır. Sosyoloji ise toplumsal değişim ve toplumsal farklılıklarla intihar arasında bir bağ olduğunu ileri sürmektedir. İntihar kavramını açıklamaya dair farklı yaklaşımların olması intihar kavramının çok yönlü olarak ele alınmasını gerektirmektedir. Bu yüzden çalışmada intihar kavramını sosyolojik, psikolojik ve biyolojik açıdan ele alan yaklaşımlara yer verilecektir.

1.2.1.1. Biyolojik Yaklaşım

Biyolojik yaklaşım intihar davranışının kişilerin biyolojilerindeki farklılıklardan kaynaklandığını iddia eden bir yaklaşımdır. Biyolojik yaklaşım beden yapısı, biyokimyasal etkenler ve kalıtım olmak üzere üç alt kategoriye ayrılır.

Kalıtım yaklaşımı insanlarda intihara sebep olan genlerin varlığını savunur ve bu genlerin aktarımı vasıtasıyla da ebeveynlerden çocuklara geçtiği öne sürülmektedir. Yapılan araştırmalarda ailesinde intihar vakası olan kişilerin intihara daha yatkın olduğu belirlenmiştir (Güler, 2017: 134). Ancak bu tür durumlarda intihar davranışının kalıtsal olarak mı yoksa sosyal öğrenme yolu ile mi aktarıldığı belirlenememiştir.

Biyokimyasal etkenler intihar davranışını açıklamak için geliştirilen bir başka biyolojik yaklaşımdır. Özellikle uykuyu düzenleme, yeme isteği, mutlu hissetme gibi işlevleri bulunan serotonin hormonunun eksikliği üzerinde durulan çalışmalar mevcuttur (Öztürk, 2008: 104). Serotonin hormonunun eksikliği depresyona, depresyon da intihara yol açmaktadır. Ayrıca serotonin, adrenalin ve dopamin ile birlikte saldırganlık davranışının sınırlandırılmasında görev almaktadır (Öztürk, 2008: 104). Buna ek olarak intihar sonucu ölen kişilerin otopsileri sonucunda vücutlarında serotonin hormonunun az bulunması serotonin miktarı ile intihar arasında bir ilişki olduğunu desteklemektedir (Eskin vd 2014: 45). Serotonin haricinde de dopamin yıkımı sonucu ortaya çıkan homo vanilik asit (HVA) seviyelerinin de depresyon tanılı kişilerde normalden daha düşük olduğu belirlenmiştir (Roy, 1992'den aktaran Eskin vd 2014: 48). Hormonların intihar davranışını etkilediğini ileri süren biyokimyasal yaklaşımlar intihar gibi çok yönlü bir olguyu açıklamak için tek başına

yeterli olmasa da intihar davranışını anlama yolunda önemli katkı sunmaktadır (Özalp, 2009: 112).

Beden yapısı yaklaşımı aşırı şişman ya da aşırı zayıf kişilerin veya bedensel engelli kişilerin intihara daha yatkın olduğu fikrini savunmaktadır. Beden yapısı ile intihar arasında bir ilişki olduğunu ilk dile getiren kişi olan Sheldon'a göre zayıf ve duygusal kişilerin (ektomorfik), şişman ve neşeli (endomorfik) kişilere göre intihar davranışında bulunma olasılığı daha yüksektir (Güler, 2017: 156).

1.2.1.2. Psikolojik Yaklaşımlar

İntihar geçmişte akıl hastalıklarından kaynaklı bir davranış olarak görülmüştür. 1700'lü yıllardan itibaren bilimsel ilerlemeler sayesinde akıl hastaları öldürülmek yerine tedavi edilmeye çalışılmıştır (Yağdıran, 2019: 134). Özellikle kurum bakımı yaklaşımının tercih edilmesiyle psikolog ve hekimler tarafından hastalar daha yakından gözlemlenebilme fırsatı bulmuştur. Bu şekilde de günümüz psikolojisinin temeli atılmıştır. Tarih boyunca psikologların intiharı ele alışı çeşitli görüşler çerçevesinde olmuştur. Bu bölümde de intihara yönelik başlıca psikolojik yaklaşımlar incelenecektir.

1.2.1.2.1. Psikodinamik Yaklaşım

Psikodinamik görüşün kurucusu kabul edilen Freud intihar davranışı ile geçmişte yaşanan travmatik olayların sonucunda bilinçaltında oluşan öfkenin kişinin kendisine yöneltmesi arasında bir ilişki olduğunu düşünmektedir (Yağdıran, 2019: 135). Freud tüm intiharları psikanalitik olarak üç gruba ayırır. Bunlardan birincisi içinde nefret ya da öç alma duygusu barındıran öldürme arzusu kaynaklı intiharlardır. İkincisi depresyon ve umutsuzluğu içeren ölme arzusu kaynaklı intiharlardır. Sonuncusu ise suçluluk ve utanç duygusuna dayanan öldürülme arzulu intiharlardır (Eskin vd 2014: 142). İntiharı psikanalitik görüşle ele alan bir başka psikiyatr da Karl Menninger'dir. İntihar konusunda Freud'un görüşlerine paralel görüşte olan Menninger dürtülerle ilgilenmiştir. Menninger'e göre insanlar sürekli olarak yapıcı ve yıkıcı dürtülerin etkisi altındadır. Menninger bu iki dürtünün birlikte

hareket etmediği durumlarda saldırganlığın ortaya çıktığını savunur. Ortaya çıkan saldırganlığı kişi kendine yönlendirirse intiharın oluşacağını ileri sürer (Yağdıran, 2019: 137). Psikodinamik yaklaşım genel olarak Freud'un görüşleri etrafında şekillenmiştir. Sonuç olarak bu yaklaşıma göre kişilerde oluşan saldırganlığın kişinin kendisine yönlendirmesi sonucunda intihar ettiği fikri hakimdir.

1.2.1.2.2. Sosyal Öğrenme Yaklaşımı

Sosyal öğrenme kuramının öncüsü Bandura insanoğlunun her davranışı diğer insanları gözlemleyerek ve taklit ederek öğrendiğini ileri sürmektedir. Buradan yola çıkan Lester de (1987'den akt. Eskin vd 2014) diğer davranışlar gibi intihar davranışını da stresli yaşam koşulları altında öğrenilmiş bir davranış olarak tanımlamaktadır (Eskin vd 2014: 125). Örneğin ailesinde intihar eden bireylerin intihar riskinin daha yüksek olması biyolojik yaklaşımlarla açıklanabileceği gibi sosyal öğrenme yaklaşımıyla da açıklanabilir. Aile üyesinin intiharına şahit olan bir başka aile üyesi benzer koşullarda intiharı bir seçenek olarak görebilmektedir. Literatürde bu duruma "taklit intiharlar" ya da "Werther etkisi" de denilmektedir. 1774'de Alman yazar Goethe'nin kaleme aldığı "Genç Werther'in acıları" kitabından sonra Avrupa'da birçok genç kitaptaki başrol karakterinin intihar etme şeklini kullanarak kendini öldürmüştür. Ardından resmi kurumlarca kitap toplatılmış ve bir süre yasaklanmıştır. Bu olaydan esinlenerek bir intiharın taklit yoluyla birçok intihara sebep olması literatüre Werther etkisi olarak geçmiştir.

1.2.1.2.3. Umutsuzluk Yaklaşımı

Bireyin geleceğe ilişkin beslediği olumsuz genellemeler olarak tanımlanan umutsuzluk kavramı intihar davranışının tetikleyicisi olarak kabul edilmektedir (Beck vd 1985; Eskin vd 2014). Depresyon ve intihar arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğu bilinmektedir (Yeğenoğlu, 2015: 221). Ancak depresyon tanılı hastaların her biri intihar davranışında bulunmamaktadır (Oyuncakçı, 2020: 176). Aynı şekilde kanser hastaları arasında da intihar yaygın olmasına rağmen her kanser hastası intihar eyleminde bulunmamaktadır (Tokgöz vd 2008: 190). Bunun nedeni depresyon ve kanser hastalıklarının tek başlarına intihar için önemli birer etken olmamasıdır.

Ancak depresyon ya da kanser hastalığına umutsuzluk eşlik ederse bu durum kişileri intihara sürükleyebilmektedir (Atmaca ve Durat, 2015: 68). Beck ve arkadaşlarının gerçekleştirdiği bir çalışmada depresyon tanılı kişilerde umutsuzluğun önüne geçilirse intihar olasılığının ortadan kalktığı tespit edilmiştir (Beck vd 1985: 15). Buradan yola çıkarak umutsuzluğun intiharı etkileyen baş faktörlerden biri olduğu yargısına varabiliriz.

1.2.1.2.4. Kaçış Yaklaşımı

Kaçış kuramının öncüsü Baumeister (1990: 155)'a göre intihar bireyin yaşadığı acı ve umutsuzluk duygularından kaçma isteğinin bir sonucudur. Kaçış kuramı intihara giden süreci aşamalı olarak açıklamaktadır. Bu aşamalar 6 tanedir:

1) Birey beklentileri ile kendisinin ve çevresinin yaşam standartlarının uyuşmadığını fark eder. Böyle bir durumda beklentileri yaşam standardının altında olan birey intiharı düşünmeyecek ancak üstünde olan birey ise intihar etmeyi düşünecektir.

2) Bu aşamada beklentileri karşılanmayan ya da karşılaştığı stres yaratan durumla baş edemeyen kişiler vardır. Bu durumdaki bireyler içinde bulunduğu durum için devamlı kendini suçlar. Bunun sonucunda da özsaygısını yitirir. Kendini suçlamaya devam eden bireylerde umutsuzluk, depresyon ve intihar davranışı daha sık görülür.

3) Bu aşamada yer alan bireyler suçluluk duygusu yaşamaya ek olarak kendilerini yetersiz görmektedirler. Kendilerine ilişkin olumsuz öz farkındalıkları artmaktadır.

4) Dördüncü aşamaya gelmiş bireylerde olumsuz öz farkındalık seviyesi artmıştır. Kişiler artık kaygı, öfke ve depresyon gibi duygular içindedir.

5) Bu aşamadaki bireylerin anlama, kavrama, karar verme, problem çözme yetenekleri gerilemektedir. Bu gerilemeler bireyin yaşamı anlamlandırmasına da engel olmaktadır. Karşılaşılan stres durumunun çözilemiyor oluşuyla olumsuz duygu ve düşünceler birleşince birey içinden çıkılmaz bir noktaya sürüklenmektedir.

6) İntihar eyleminin gerçekleştiği aşamadır. Bireyin yaşamak için bir neden bulamaması ve içinde bulunduğu durumdan bir çıkış noktası olarak intiharı görmesi sonucu kendini öldürme niyetinin eyleme dönüştüğü aşamadır (Eskin, 2012: 141).

1.2.1.2.5. Shneidman'ın Yaklaşımı

Modern intihar biliminin kurucusu olarak kabul edilen Amerikalı Psikolog Edwin S. Shneidman'ın geliştirdiği bir intihar yaklaşımı vardır. Shneidman'a göre intihar yaşanan bireysel acıların bir sonucudur. Acılar dayanılmaz hale geldiğinde intihar kaçınılmaz olmaktadır. Shneidman intiharı acılardan, ağır sorunlardan bunalan benliğin bir çözüm arayışı olarak görmektedir (Odağ, 2008: 118). Shneidman'ın intihar teorisi üzerine çalışan Leenaars teoriyi 10 maddede aktarmaktadır:

1. Acılar bireyi intihara götürmektedir. Dayanılmaz acılar içinde olan birey bir kaçış yolu aramaktadır.
2. Yetişkinlik dönemindeki kişi bir travma yaşar.
3. Ölüm kişiye dayanılması güç olan yalıtılmışlık ve rahatsızlık duygusundan kurtulma fırsatı sunar.
4. Kişi bilinci yerinde olarak yaşamını sonlandırmayı arzulamakta ve bunun için çabalamaktadır.
5. Kişi kendini umutsuz, reddedilmiş ve başarısız hissederek yıkım yaşar.
6. Kişi isteklerinin, duygularının ve davranışlarının çelişkili olması karşısında kararsızlık yaşar.
7. Kişi mantığının çelişmesi ve şiddetli duyguları doğrultusunda kendini zehirler.
8. Kişi hayat sahnesinden çekilmeyi, uzaklaşmayı, yok olmayı arzular.
9. Kişi yaşamını kısaltacak davranış kalıpları geliştirir.
10. Kişinin çevresiyle iletişimi bilinçdışı tarafından kontrol edilmeye başlanır (Leenaars, 2010: 131).

Shneidman intihar davranışlarını üç grupta inceler:

Bencil (egotic) intihar: Bireyin kendini sürekli yetersiz görmesi, aşağılaması sonucu depresyona girmesi ile başlayan sürecin yalnızca mutsuzluk ve olumsuz düşüncelere yoğunlaşması neticesinde intihar eyleminde bulunması.

Çiftli (Dyadic) İntihar: Bireyin yakın çevresi tarafından karşılanması gereken ihtiyaçların karşılanamaması sonucu ortaya çıkan intihar türüdür. Bireyin diğer insanlarla ilişkisi sonucu doyurulmayan istekleri, yaşadığı hayal kırıklıkları, öfkesi bireyi kendini öldürme davranışına sürüklemektedir.

Soyutlanma (Ageneratic) İntihar: Kişinin aynı çağda yaşadığı jenerasyondan hatta tün insanlıktan kendini ayrı tutması, soyutlaması sonucu intihar davranışında bulunmasıdır. Yalnızlık intiharları da denilmektedir (Leenaars, 2010:133).

1.2.1.3. Sosyolojik Yaklaşımlar

Tarihte genellikle intiharın intihar eden kişiden kaynaklandığı düşüncesi hakimdir. Fakat Durkheim başta olmak üzere intihar konusunda çalışma yapan sosyologlar intihar davranışının toplumsal etmenlerden etkilendiğini ileri sürmüşlerdir. Birey ve toplum arasındaki çatışmayı merkeze alan sosyologlar intiharı açıklamaya yönelik birden fazla sosyolojik intihar yaklaşımı geliştirmiştir. Bu kısımda bu yaklaşımların önde gelenleri incelenecektir.

1.2.1.3.1. Durkheim'in Yaklaşımı

Durkheim'a göre intihar, ölümle sonuçlanacağı farkında olunarak gerçekleştirilen olumlu ya da olumsuz doğrudan ya da dolaylı sonucu ölüm olan her türlü eylemdir. Durkheim "intihar" eserini kaleme aldığı dönemde bireysel bir olgu olarak algılanan intiharı toplumsal bir olgu olarak ele almış ve intiharın toplumsal nedenlerini açıklamaya çalışmıştır. Durkheim intiharın toplumsal bir olgu olduğunu kanıtlamak için toplumsal intihar oranlarının varlığını ileri sürmüştür. Çünkü Durkheim'a göre eğer intihar sadece kişinin psikolojisi ya da biyolojisi ile ilgili bir durum olsaydı intihar oranları toplumdan topluma farklılık göstermemeliydi. Fakat bu durumun aksine intihar oranı toplumların sahip olduğu dinamiklere göre değişmektedir. Ayrıca Durkheim intiharın toplumsal bir olgu olmasına kanıt olarak benzer dinamiklere sahip toplumların benzer intihar oranına sahip olduğunu ileri sürmüştür (Durkheim, 1986). Durkheim toplumların dini inançlarını, aile yapılarını, siyasal yapılanmalarını ve bunların intihar ile ilişkilerini incelemiştir. Çalışmaları sonucunda elcil (altruistik), bencil (egoist), kuralsızlık (anomik) ve yazgısal (fatal)

olmak üzere 4 ayrı intihar türü olduğuna kanaat getirmiştir. Bu intiharlar türleri şu şekilde açıklanmaktadır:

Bencil intihar: Durkheim'a göre aile, evlilik, savaş, toplumsal bunalımlar başta olmak üzere sosyal etmenler intihar ile ilişkili olabilir. Dinsel kurumların, ailelerin, siyasal toplumun bütünleşme oranıyla intihar ters orantılıdır. Başka bir deyişle bireyin aidiyet hissettiği kurumlar ne kadar sağlamsa bireyin o kurumlara aidiyet hissi de o ölçüde artar. Ancak diğer taraftan kurumlar ne kadar zayıf ise kişilerin o kurumlara olan aidiyet duygusu da zayıflar ve sonunda kişi yalnızca kendi kendisinin dayanağı haline gelir. Bunun sonucunda da kişi toplumsal benden ziyade kişisel beni hisseder. Bu duruma bencillik diyebilirsek bu bencilikten kaynaklanan intihar tipine de bencil intihar diyebiliriz (Durkheim, 1986: 110).

Elcil intihar: Durkheim aşırı bireyselleşme gibi aşırı toplumsallaşmanın da intihar vakalarını arttırdığını ileri sürer. Bazı toplumlarda intiharın yiğitlik ve kahramanlık simgesi olduğunu dile getirir. Budizm ve Hinduizm dinlerinde, Japonya ve bazı Eskimo kabilelerinde intiharın bazı durumlarda erdemli bir davranış olarak görüldüğü bilinmektedir. Bu toplumlarda toplumsal normların emrettiği intiharı yerine getirmemek dışlanmayla ya da aşağılanma ile cezalandırılmaktadır. Durkheim bu tip toplumlarda yaşayan bireylerin topluma uyum sağlamak için intihar etmesini elcil (altruistik) intihar olarak tanımlar (Durkheim, 1986: 92).

Kuralsızlık intiharları: Durkheim aşırı toplumsallaşma ve aşırı bireyselleşmenin haricinde toplumun tamamını derinden etkileyen olayların da intihar üzerinde ağırlaştırıcı bir etkisi olduğunu iddia eder. Bu etkinin sonucunda oluşan intiharları da kuralsızlık intiharı olarak tanımlar. Durkheim savaşlar, büyük göçler, ekonomik krizler gibi olumsuz gelişmelerin intihar oranını arttırdığını savunur. Ancak bu olumsuz gelişmelerin yanı sıra refah seviyesindeki ani artışların da toplumdaki intihar oranını arttırdığını ileri sürer. Çünkü Durkheim'in teorisine göre yoksul bir toplum olmak tek başına intihar oranını arttıran bir etmen olmadığı gibi yüksek refah seviyesine sahip bir toplum olmak da tek başına intihardan koruyucu bir etmen değildir. Durkheim'in kuralsızlık intiharlarında vurgulamak istediği asıl nokta toplumun işleyişindeki ani sapmaların varlığıdır. Durkheim intihar kitabında bu sapmaların toplumun yararına olup olmadığı ile ilgilenmez sadece

intihar oranlarına olan etkisini inceler. İncelemeleri sonucunda da toplumdaki ani değişimlerin intihar oranını arttırdığını söyler (Durkheim, 1986: 85).

Yazgısal intiharlar: Durkheim yazgısal intiharı hem bireyselleşmekten hem de toplumsallaşmaktan uzak kalmış bireylerin katı sınırlar içine hapsediklerini hissedip bir çıkış yolu olarak intiharı seçmeleri şeklinde tanımlar. Ancak Durkheim İntihar isimli kitabında bu intihar türünün sosyolojik olarak incelenecek bir yönü olmadığını belirtip derinlemesine bir irdelemede bulunmaz (Durkheim,1986: 121).

1.2.1.3.2. Halbwachs'ın Yaklaşımı

Maurice Halbwachs 1877-1945 yılları arasında yaşamış bir sosyologdur. Durkheim'in öğrencisi olan Halbwachs'ın intihar konusundaki fikirleri temelde hocasıyla benzerlik gösterse de intiharın nedenleri kısmına daha fazla eğilmesi onu Durkheim'dan ayıran nokta olmuştur. İntihar olgusuna sadece sosyolojik açıdan bakmayıp bireyin psikolojisini de ele alarak Durkheim'in çalışmalarını genişletmiş ve derinleştirmiştir. (Bottomore ve Nisbet 2014: 48). Halbwachs intiharı "bireyin isteyerek kendini yok etme eylemi" olarak tanımlamıştır. Bu tanımda vurgulanan nokta birey ancak kendini öldürme niyetiyle eyleme geçerse o eylemin intihar olarak adlandırılabilir. Halbwachs intihar literatürüne "sosyal izolasyon" kavramıyla katkıda bulunmuştur. Sosyal izolasyon teorisine göre intihar oranları nüfuslar arasındaki yabancılaşma derecesiyle ve nüfusun kentli-köylü oranıyla doğrudan ilişkilidir. Halbwachs ayrıca bir toplumdaki intihar sayısının o toplumdaki acı, ıstırap ve huzursuzluğun varlığı ile doğru orantılı olduğunu belirtir (Gültekin, 2010: 211). Toplumun genelinde korku, umutsuzluk, aşağılanma gibi duyguların var olmasının intihar oranlarını arttırdığını savunur. Halbwachs'a göre bu duygu durumları kent yaşamı içindeki çatışmaların istenmeyen bir sonucu olarak kentli bireylerde daha çok ortaya çıkar. Bu nedenle de kentlerde köylere nazaran daha çok intihar vakası gerçekleştiğini ileri sürer. Halbwachs ayrıca kent yaşamındaki bireylerin ortak siyasi düşünce ya da dünya görüşüne sahip olan diğer bireylerden uzak kalmasının da şehirdeki intihar oranlarını arttırdığını belirtir. (Gültekin, 2010: 213).

Halbwachs'a göre toplumsal ortamdan kaynaklanan sonuçları dine bağlamak bir hatadır. Örneğin Protestanların Katoliklerden daha fazla intihar etmelerinin nedeni dini inançlarından ziyade Durkheim'ın uygarlık tipi dediği yaşam biçimidir. Yahudiler arasındaki intihar oranlarının düşüklüğü altında yatan sebep de inançları değil ortak geçmişe, köklere ve bu köklerden kaynaklanan aralarında kurdukları bağ, düşünce tarzları, örf ve adetleridir (Volant, 2005: 126). Halbswachs, ayrıca intihar etmek için seçilen yöntemin intihar eylemindeki kararlılığına göre farklılaştığını dile getirmiştir. İntihar etmek için daha ölümcül yöntemleri tercih edenlerin hem gerçekleştirdikleri eylemin farkında olduklarını hem de ölmeyi arzuladıklarını söylemiştir (Volant, 2005: 127).

1.2.1.3.3. Henry ve Short'un Yaklaşımı

F. Henry ve James F. Short sosyoloji ve psikanalizi birleştirerek saldırganlık-hayal kırıklığı (agression-frustrattion) adında bir model geliştirmişlerdir. Bu modele göre intihar da bir çeşit cinayettir (Köse, 2016: 58). Henry ve Short'un ileri sürdüğü engellenme ve saldırganlık hipotezine göre birey bir engellemeyle karşılaştığında bu engellenmenin kaynağına karşı bir saldırganlık gösterir. Eğer bu engellenmenin kaynağı dışarıysa ise kişinin saldırganlığı cinayet ile sonuçlanırken engellenmenin kaynağı bireyin kendisi ise oluşan saldırganlık davranışı da kendisine yönelir ve intihar ile sonuçlanır (Şen, 2008: 153).

Henry ve Short'a göre bireylerin içinde bulundukları toplumsal sınıf, grup veya statü engellenmeler karşısında gösterecekleri saldırganlığın yönünü belirleyen etmenlerdir. Kişi eğer toplumsal olarak alt sınıfa, gruba aitse ya da sosyal statüsü düşük biri ise engellenmeler karşısında ötekileri suçlar. Bu yüzden toplumun alt kesimlerinde suç oranı yüksek intihar oranı düşüktür. Fakat kişi eğer üst toplumsal sınıfa, gruba aitse ya da yüksek sosyal statüye sahipse önüne çıkan engellemeler karşısında kendini suçlu görecektir. Bundan dolayı toplumun üst kesimlerinde suç oranı düşük ancak intihar oranı yüksektir (Köse, 2016: 60).

Henry ve Short ayrıca ekonomik gelişmelerin intihar oranlarına etki ettiğini belirtmişlerdir. Ekonomideki dalgalanmaların intihar oranını arttırdığını ileri süren “dengeleyici teori” adını verdikleri bir teori geliştirmişlerdir. Dengeleyici teoriye göre ekonomik daralmaların görüldüğü kriz dönemlerinde toplumun üst katmanındaki kişilerde intihar oranı artış göstermektedir. Bunun aksine ekonomik ilerlemelerin gerçekleştiği refah dönemlerinde toplumun alt tabakasında intihar oranlarının arttığı ileri sürülmüştür. Ancak günümüzde bu teoriyi destekleyen deneysel çalışmalar olmadığı gibi aksini doğrulayan çalışmalar mevcuttur (Tunalı ve Özkaya, 2016).

1.2.1.3.4. Martin ve Gibbs’in Yaklaşımı

Martin ve Gibbs, Durkheim’in toplumsal bütünleşme teorisini Weber’in “statü” kavramıyla birlikte ele alarak “statü bütünleşmesi” teorisini geliştirmişlerdir. Teorilerini Statü Bütünleşmesi ve İntihar Teorisi isimli kitaplarında açıklayan Martin ve Gibbs nüfusun statü bütünleşme seviyesi ile o nüfustaki intihar oranlarının ters orantılı olduğunu ileri sürmüşlerdir (Gültekin, 2010: 231). Bu teorilerini destekleyen beş varsayım geliştirmişlerdir. Varsayımlar şu şekildedir:

“1. Bir nüfusun intihar oranı, bu nüfustaki sosyal ilişkilerin dengeliliği ve dayanıklılığı ile ters bir şekilde değişir.

2. Sosyal ilişkilerin dengeliliği ve kararlılığı, nüfus içindeki bireylerin doğrudan diğerleri tarafından onların üzerine yerleştirilen kalıplaşmış ve sosyal olarak tasdik edilmiş taleplere ve beklentilere uyma derecesine göre değişiklik gösterir.

3. Nüfus içindeki bireylerin diğerleri tarafından onların üzerine yerleştirilen örüntüleşmiş ve sosyal olarak tasdik edilmiş taleplere ve beklentilere uyma derecesi, nüfus içindeki bireylerin karşılaştıkları rol çatışması derecesiyle zıt bir biçimde değişir.

4. Eğer bir statünün rolüyle diğer bir statünün rolüne uyma konusunda çatışma yaşanır, çatışan rollere sahip bu iki statü eş zamanlı bulundukları vakit bağdaşmazlar.

5. *Bir nüfus içindeki bireyin işgal ettiği bağdaşmaz statünün derecesi, bu nüfustaki statü bütünleşmesi derecesiyle zıt bir şekilde değişmektedir” (Gibbs ve Martin, 1958; akt, Gültekin, 2010).*

1.2.1.3.5. Douglas ve Lester’ın Yaklaşımı

Sosyolog Jack Douglas yazdığı *The Social Meanings of Suicide* isimli kitabında Durkheim ve ardından gelen intiharı konu alan sosyolojik çalışmaları eleştirmiştir. Öncelikle resmi intihar verilerinin geçerlilik ve güvenilirliğine kuşku ile yaklaşılması gerektiğine değinmiştir. Ardından Durkheim ve sonrasında gelen araştırmacıların intiharın sosyal ve kültürel özelliklerini teorilerine dâhil etmediklerini ileri sürerek eleştirmiştir (Köse, 2016: 71).

İntiharın kültürel ve bireysel anlamını açıklamaya çalışan bir başka çalışmacı ise İngiliz David Lester’dir. Lester, 2012 yılında yayınlanan makalesinde o zamana kadarki çalışmalarda intiharın bireysel ve kültürel anlamlarının ele alınmasına rağmen yeterli bir şekilde açıklanamadığını ileri sürmüştür. Kendisi intiharın kültürel anlamını benzer yaşam deneyimine sahip kişilerin intiharının diğer kişilerin zihninde bıraktığı etki olarak tanımlamıştır (Colucci ve Lester, 2012: 34). Bu tanıma göre intihar eyleminin kültürel anlamı intihar edenden ziyade toplumun geri kalanının zihni ile ilgili bir kavramdır. Lester’e göre intiharın kültürel anlamı toplumun intihara karşı sergilediği tutumun altında yatmaktadır (Köse, 2016: 71).

1.2.2. İntihar Olasılığı

İntihar davranışı tüm dünyada yaygın bir sorun olduğundan dolayı hangi bireyin daha yüksek intihar riski taşıdığını öğrenmek toplum sağlığı açısından önem arz etmektedir. Bireylerin intihar etme ihtimalini belirlemek amacıyla ortaya çıkan kavram ise intihar olasılığıdır. Umutsuzluk, intihar düşüncesi, olumsuz kendilik değerlendirmesi gibi kavramlarla ilişkili olan intihar olasılığı terimi kişinin intihar riskini değerlendiren bir kavramdır (Cull ve Gill, 1990: 119; akt. Cenkseven, 2019: 81). Bireylerin sahip oldukları intihar olasılıkları farklı faktörlere göre değişmektedir. Bir sonraki kısımda bu faktörler ele alınacaktır.

1.2.2.1. İntihar Olasılığını Etkileyen Faktörler

Son zamanlarda alanyazında intihar olasılığını etkileyen faktörleri belirlemeye yönelik pek çok çalışma yapılmaktadır (Karatoprak vd. 2021: 45; Turecki vd. 2019: 148; Akca, Yuncu ve Aydın; 2017: 19). Bu çalışmalardan birini Cenkseven (2019) 426 lise öğrencisi ile gerçekleştirmiştir. Çalışmada benlik saygısı, öfke ve öfke kontrolünün intihar olasılığını ne düzeyde yordadığı araştırılmıştır. Analizler sonucunda da öfke kontrolü ve benlik saygısı ile intihar olasılığı arasında negatif yönlü, istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bir başka çalışmada da öfke ve dürtüselliğin yoğunluğunun intihar olasılığını yordadığı bulunmuştur (Şahin vd 2018: 109). Bu çalışmalardan anlaşılacağı üzere yoğun öfke duymak ve öfke kontrolünde başarısız biri olmak intihar olasılığını arttıran faktörlerdendir.

Hayatı boyunca her birey farklı problemlerle karşılaşır ancak görece az sayıdaki birey intihar düşüncesine sahip olur. İntihar davranışında bulunan birey sayısı ise daha da azdır. Birçok sorunla karşılaşılmasına rağmen her bireyin intihar davranışında bulunmamasını açıklayan kavramlardan biri problem çözme yeteneğidir. Her bireyde farklı düzeyde olabilen problem çözme yeteneğinin intihar olasılığını yordadığını ortaya koyan çalışmalar mevcuttur (Gürhan vd 2018: 57; Emir, Öksüz ve Bilge, 2014: 41). Örneğin ülkemizde tıp fakültesi ve hemşirelik öğrencileri ile gerçekleştirilen bir çalışmada problem çözme ölçeğinden düşük puan alan öğrencilerin daha yüksek intihar olasılığına sahip olduğu bulunmuştur (Gürhan vd 2018: 56). Kişilerin problem çözme becerisinin yanı sıra intihar olasılığını yordayan diğer kavramlar ise umutsuzluk ve yalnızlık hisleridir (Karatoprak vd 2021: 136). Alanyazındaki çalışmalara göre intihar olasılığı ile umutsuzluk ve yalnızlık hissi arasında pozitif yönlü bir ilişki vardır (Gooding vd 2016: 72; Arsel ve Batıgün, 2011: 118). İngiltere’de mahkûmlarla birlikte gerçekleştirilen bir çalışmada hapsolmuşluk hissinin tek başına intihar olasılığını arttırmadığı ancak umutsuzluk hissiyle birleştiğinde intihar olasılığını arttırdığı bulunmuştur (Gooding vd 2016: 74). Aynı şekilde Türkiye’de de ıslahevinde kalan ergenlerle yürütülen bir çalışmada aile ve akrabaları ziyarete gelmeyen ergenlerin intihar olasılığı daha yüksek olarak saptanmıştır (Karatoprak vd 2021: 138). Bu sonuca bakarak ıslahevinde aile

desteğinden mahrum kalıp yalnızlaşan ergenlerin umutsuzluğa kapılıp intihar olasılıklarının arttırdığı söylenebilir.

Konuyu cinsiyet açısından ele aldığımızda erkek ya da kadın olmanın tek başına intihar olasılığını arttıran veya azaltan bir neden olmadığı görülmektedir. İntihar olasılığı ile ilgili gerçekleştirilen çalışmaların neredeyse hiçbiri cinsiyet açısından anlamlı bir farklılaşma bulamamıştır (Emir, Öksüz ve Bilge, 2014: 221; Engin, Cuhadar ve Öztürk, 2012: 21; Gürhan vd 2018: 112). Fakat Batıgün (2005: 180) 15-65 yaş arasındaki bireylerle gerçekleştirdiği çalışmasında kadınların yaşamı sürdürme nedenleri puanının daha yüksek olmasından dolayı intihar olasılığı puanlarının erkeklerden daha düşük olduğunu belirtmiştir. Aynı çalışma konuyu yaş aralıkları anlamında da ele almıştır. Çalışma sonucunda 15-25 yaş aralığındaki kişilerin daha düşük yaşamı sürdürme nedenine sahip olmasından kaynaklı intihar olasılıklarının yüksek olduğu görülmüştür. Başka bir çalışmada da 18-35 yaş aralığındaki kişilerin 51-65 yaş aralığındaki kişilerden daha yüksek intihar oranına sahip olduğu saptanmıştır (Demirkol, 2013: 67). Sonuç olarak genç yaştaki bireylerin ileri yaştaki bireylere göre daha yüksek intihar olasılığına sahip olduğu görülmektedir.

Psikiyatrik açıdan zorluk yaşamak intihar olasılığını en çok etkileyen faktörlerden biridir. İntihar olasılığının %18'lik kısmı tanı almış psikiyatrik rahatsızlığın olup olmaması ile açıklanmaktadır (Çelik vd 2002: 45). Ege Üniversitesinde 334 öğrenci ile gerçekleştirilen bir çalışmada psikolojik açıdan zorluk yaşayan öğrencilerin sağlıklı yaşam davranışı puanlarının düştüğü ve intihar olasılıklarının arttığı belirlenmiştir (Engin, Cuhadar ve Öztürk, 2012: 113). Ayrıca intihar girişimi geçmişi bulunan kişilerin de intihar olasılıklarının arttığı bilinmektedir (Tuğcu, 2003: 34).

1.3. İLGİLİ ÇALIŞMALAR

Alanyazında sosyal medya kullanımı ile kendine zarar verme davranışı (House, 2020; Dyson vd 2016), intihar düşüncesi (Jasso-Medrano ve Lopez-Rosales, 2018) ve intihar girişimi (Sedgwick vd. 2019; Luxton vd 2012; Padmanathan vd 2020) arasında bir bağ olduğunu ortaya koyan çalışmalar mevcuttur. Ayrıca internet (Shen

vd 2020) ve Facebook bağımlılığı (Brailovskaia vd 2020) ile intihar davranışı arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalar da bulunmaktadır. Ancak alanyazın taramasında üniversite öğrencileri arasında doğrudan sosyal medya bağımlılığı ile intihar olasılığı arasındaki ilişkiyi inceleyen bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Bu kısmın ilk başlığı altında özellikle üniversite öğrencileriyle birlikte gerçekleştirilen, sosyal medya bağımlılığını konu alan bazı çalışmalar incelenmiştir. İkinci başlık altında ise intihar olasılığını etkileyen faktörleri inceleyen araştırmalara yer verilmiştir.

1.3.1.Sosyal Medya Bağımlılığı İle İlgili Çalışmalar

Köse ve Doğan (2019: 194), gerçekleştirdikleri çalışmalarında genç yetişkinlerde sosyal medya bağımlılığının psikolojik boyutlarını tespit etmeyi amaçlamışlardır. Çalışmanın bulgularına göre kadınlar duygu durum değişimi ve meşguliyet alt ölçeklerinde erkeklere kıyasla daha bağımlı bulunmuştur. Kullanıcıların Instagram takipçi sayısı ile sosyal medya bağımlılık seviyeleri arasında pozitif yönlü bir ilişki tespit edilmiştir. 500'den fazla takipçi sayısı olan kullanıcıların tekrar ve çatışma alt boyutlarındaki puanlarının kademeli olarak arttığı görülmüştür. Ayrıca çalışmada özgüven seviyesi ile sosyal medya bağımlılığı seviyesi arasında da orta derecede negatif yönlü bir ilişki tespit edilmiştir.

Bilgin (2018: 36) 583 ergen ile birlikte gerçekleştirdiği çalışmasında bazı psikolojik rahatsızlıkların ve günlük sosyal medya kullanım süresinin ergenlerde sosyal medya bağımlılığı seviyesini yordama gücünü belirlemeye çalışmıştır. Araştırma sonuçlarına göre sosyal medya bağımlılığı ile psikolojik rahatsızlıklar arasında anlamlı derecede bir ilişki saptanmıştır. Psikolojik rahatsızlıklar ile sosyal medya bağımlılığı arasında en yüksek derecede ilişkinin sırasıyla psikotizm, paranoid düşünceler, fobi ve öfke-düşmanlık duyguları olduğu belirlenmiştir. Ayrıca araştırma bulgularına göre günlük sosyal medya kullanımının da sosyal medya bağımlılığı üzerinde etkili olduğu görülmüştür. Günlük sosyal medya kullanım süresi ile sosyal medya bağımlılığı arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Ancak çalışmada günlük sosyal medya kullanım süresinden bağımsız olarak fobik anksiyete hariç diğer psikolojik rahatsızlıklar ile sosyal medya bağımlılığı arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğu bulunmuştur. Sadece fobik anksiyete ile sosyal medya bağımlılığı arasında negatif yönlü bir ilişkinin varlığı tespit edilmiştir.

Bir başka çalışmada üniversite öğrencilerinde sosyal medya bağımlılığı ile mental rahatsızlıklar arasındaki bağlantının varlığı araştırılmıştır. Bu çalışmada 2011-2019 yılları arasında yayımlanan 1100 makale taranmıştır. Yapılan çalışmanın sonucunda sosyal medya bağımlılığı ile mental rahatsızlıklar arasında pozitif yönlü bir korelasyon tespit edilmiştir. Çalışmanın bulgularına göre üniversite öğrencileri arasında sosyal medya bağımlılığı oranı %9,7 ile %41 arasında değişmektedir. Çalışmada ayrıca sosyal medyada aşırı zaman geçirmenin (3 saatten fazla) kaygı ve depresyon açısından önemli bir risk faktörü olduğu belirtilmiştir (Nguyen vd 2018: 181).

Üniversite öğrencileriyle gerçekleştirilen bir başka çalışmada üniversite öğrencileri sosyal medyaya az bağımlı seviyede bulunmuştur. Aksaray Üniversitesi'nde yapılan çalışmaya 147 erkek 149 kadın öğrenci katılmıştır. Katılımcıların %48,7'si birinci sınıf, %51,3'ü ikinci sınıf öğrencisidir. Çalışmaya katılan öğrencilerin %4'ü bir saatten az, %21,2'si bir-iki saat arası, % 32,5'i üç-dört saat arası, % 32,1'i ise beş saat ve üzerinde günlük sosyal medya kullandıklarını belirtmişlerdir. Bununla birlikte katılımcıların % 6,6'sı bir yıldan az, % 13,2'si bir-iki yıldır, % 32,1'i üç-dört yıldır, % 47,4'ü de beş yıl ve üzeri sosyal medya kullanım süresine sahip olduklarını ifade etmiştir. Katılımcıların sosyal medya bağımlılık seviyeleri alt faktörler açısından incelendiğinde meşguliyet, duygu-durum düzenleme, tekrarlama alt ölçeklerinde orta seviyede bağımlı oldukları fakat çatışma alt ölçeği bakımından ise düşük seviyede bağımlı oldukları saptanmıştır. Araştırmada sosyal medya bağımlılığının cinsiyet açısından anlamlı bir farklılaşmaya neden olmadığı belirlenmiştir. Araştırmada, katılımcıların öğrenim gördükleri program ile meşguliyet alt faktörü arasında anlamlı bir fark olduğu, halkla ilişkiler ve tanıtım programı öğrencilerinin, özel güvenlik ve koruma programı öğrencilerine oranla sosyal medyada daha fazla meşguliye sahip oldukları sonucuna varılmıştır (Aktan, 2018: 26).

Deniz ve Gürültü (2018: 179) tarafından gerçekleştirilen çalışmada lise öğrencilerinin sosyal medya bağımlılıkları incelenmiştir. Çalışmaya İstanbul'un Eyüp ilçesindeki 6 farklı okulda öğrenim gören 473 (252 kız, 221 erkek) lise öğrencisi katılmıştır. Çalışmanın sonuçlarına göre lise öğrencileri sosyal medyaya orta derecede bağımlı bulunmuştur. Sosyal medya bağımlılığının alt boyutları

açısından incelendiğinde lise öğrencilerinin meşguliyet ve duygu durum düzenleme alt boyutlarında orta, tekrarlama ve çatışma alt boyutlarında ise az bağımlı oldukları görülmüştür. Cinsiyet açısından ise yalnızca meşguliyet alt boyutunda bir farklılaşma mevcuttur. Meşguliyet alt boyutunda kız öğrenciler erkek öğrencilerden daha yüksek puan almışlardır. Öğrenim görülen sınıf ile sosyal medya bağımlılığı arasında hiçbir alt ölçekte anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir. Ölçeğin toplamında ve meşguliyet alt boyutunda sosyal medya kullanım yıllarına göre bağımlılık seviyesinin kademeli olarak arttığı tespit edilmiştir. Ayrıca günlük sosyal medya kullanım süresinin 30 dakikanın üzerine çıktıktan sonra öğrencilerin sosyal medya bağımlılık seviyelerinin aşamalı olarak arttığı görülmüştür. Günlük kullanım süresinde 60 dakikanın üzerine çıkan öğrencilerde ise meşguliyet ve duygu durum düzenleme alt boyutları açısından daha yüksek puan aldıkları belirlenmiştir.

Meslek yüksekokulu öğrencileriyle 2018 yılında gerçekleştirilen bir çalışmada öğrencilerin sosyal medya bağımlılıklarının incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda araştırma Harran Üniversitesi Sosyal İlimler Meslek Yüksekokulu pazarlama ve reklamcılık bölümünde öğrenim gören 114 öğrenciyle birlikte gerçekleştirilmiştir. Çalışmada erkek öğrencilerin kadın öğrencilerden daha yüksek derecede bağımlı olduğu tespit edilmiştir. Çalışmada ayrıca eğitim seviyesi ile sosyal medya bağımlılığı arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğu görülmüştür (Çiftçi, 2018: 39).

Bir başka çalışmada gençlerin sosyal medyayı kullanım amaçları ve kullanım amaçlarının sosyal medya bağımlılıklarını yordayıp yordamadığının tespit edilmesi amaçlanmıştır. 763 üniversite öğrencisinin katılımıyla gerçekleştirilen çalışmada öğrencilerin sosyal medyayı sırasıyla en çok eğlence, iletişim ve gündemi takip etme amaçlarıyla kullandığı; en az ise kişilere ulaşmak, kişisel sunum ve bilgi paylaşmak amacıyla kullandığı belirlenmiştir. Çalışmanın sonucuna göre gençler sosyal medyada günlük ortalama 4 saat 16 dakika geçirmektedir. Bu oran Türkiye ortalaması olan 2 saat 48 dakikanın çok üstündedir. Sosyal medyayı kullanım amaçlarıyla sosyal medya bağımlılığı arasındaki ilişki incelendiğinde boş zaman değerlendirme, insan tanıma, fikir alışverişinde bulunma ve eğlence amaçlı kullanım ile pozitif yönlü bir ilişki tespit edilirken iletişim, müzik dinlemek, gündemi takip

etmek ve bilgi paylaşmak amacıyla kullanmak arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir (Çömlekçi ve Başol, 2019: 124).

2016 yılında gerçekleştirilen bir çalışmada (Masthi vd. 2017: 171) özel ve devlet liselerindeki öğrencilerin sosyal medya bağımlılık düzeylerini değerlendirmek ve karşılaştırmak amaçlanmıştır. Hindistan'da 5 özel ve 5 devlet lisesinde yürütülen çalışmaya 8, 9 ve 10. sınıf olmak üzere 760 (380 özel, 380 devlet) lise öğrencisi katılmıştır. Çalışmada sosyal medya bağımlılığı tespit edilen öğrencilerin %60.95'i özel, %39.05'i ise devlet okulunda öğrenim görmektedir. Öğrenciler hafif düzeyde bağımlıdır. Katılımcıların toplamda %19.96'sının sosyal medya bağımlısı olduğu tespit edilmiştir. Bağımlı öğrencilerin %70.67'sinde (%67 devlet, %72 özel okul) en az bir fiziksel belirti görülmektedir. Ayrıca sosyal medya bağımlısı öğrencilerde çok yönlü fiziksel, psikososyal ve davranışsal problemler gözlemlenmiştir (Masthi vd. 2017: 173).

Sosyal medya bağımlılığı ile ilgili yapılmış çalışmalar (Köse ve Doğan, 2019: 194; Bilgin, 2018: 36; Çömlekçi ve Başol, 2019: 124; Masthi vd. 2017: 173) incelendiğinde sosyal medya bağımlılığı ile özgüven düzeyi arasında negatif yönlü, bazı psikolojik rahatsızlıklar ve günlük sosyal medya kullanımı arasında pozitif yönlü bir ilişkinin tespit edildiği görülmüştür. Diğer yandan çalışmaların çoğunda cinsiyet ve devam edilen sınıf açısından sosyal medya bağımlılığı seviyesinin anlamlı derecede farklılaşmadığı belirlenmiştir. Sosyal medya kullanım amaçlarına göre incelendiğinde ise bazı kullanım amaçları ile sosyal medya bağımlılığı arasında bir bağ olduğu tespit edilmiştir. Özel okuldaki öğrencilerin daha yüksek bağımlılık puanına sahip olmasının yanı sıra üniversite öğrencilerinin sosyal medyaya genel olarak orta seviyede bağımlı oldukları görülmüştür (Masthi vd. 2017: 173).

1.3.2. İntihar Olasılığı İle İlgili Çalışmalar

Öksüz ve Bilge (2014: 171) tarafından Hacettepe Üniversitesi'nde gerçekleştirilen çalışmada öğrencilerin problem çözme yeteneklerinin, kişiler arası öfke düzeylerinin, suçluluk-utanç değişkenlerinin intihar olasılıklarını yordayıp yordamadığı araştırılmıştır. Araştırmaya Hacettepe Üniversitesi'nin çeşitli bölümlerinde öğrenim gören 381 kadın, 260 erkek olmak üzere toplam 541 öğrenci katılmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre olumsuz benlik geliştirme, hayata

bağılıktan kopma, kişiler arası öfke düzeyinin yüksek olması, problem çözme becerisinin düşük olması öğrencilerin intihar olasılıklarını arttırmaktadır. Ancak öğrencilerin intihar olasılıkları yaş ve cinsiyet faktörüne göre farklılaşmamaktadır.

İsveç'te yapılan bir çalışmada 1981-1988 yılları arasında Karolinska Hastanesi acil servisine gelen 1573 intihar girişiminin cinsiyet ve yaş değişkenlerine göre hayatta kalma olasılıkları analiz edilmiştir. Çalışmaya göre intihar girişiminde bulunan kadın sayısı erkeklerden 1,5 kat daha fazladır. İntihar girişiminde bulunan kadınların yaş ortalaması 35'tir. Kadınlarda intihar girişiminden sonra tekrar intihar girişiminde bulunma oranı %4,3 iken erkeklerde bu oran %8,3'tür. Özellikle intihar girişiminden sonraki ilk yıl içinde yeni intihar girişimi olasılığı yüksektir (Nordström, Samuelson ve Asberg, 1995: 57).

İsveç'te gerçekleştirilen bir başka çalışmada üniversite öğrencileri ile üniversite öğrencisi olmayan bireylerin intihar olasılıkları karşılaştırılmıştır. Araştırma 1993-2011 yılları arasındaki ölümle sonuçlanan toplam 7316 intihar vakasını konu almaktadır. Gerçekleştirilen çalışmada vakaların 541'inin üniversite öğrencisi olduğu tespit edilmiştir. Bu çalışmaya göre üniversite öğrencilerinin intihar kaynaklı hayatını kaybetme olasılığının üniversite öğrencisi olmayanlara göre 2 kat daha fazla olduğu bulunmuştur (Lageborn vd 2017: 66).

Bir başka çalışmada genç yetişkinler arasında görülen intihar olasılığının stresle baş etme ve öfke seviyesi tarafından ne derecede yordandığı araştırılmıştır. Çalışmaya Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi ve Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi eğitim fakültelerinden 149 kadın ve 86 erkek olmak üzere 235 öğrenci katılmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre intihar olasılığı puanları cinsiyet açısından anlamlı olarak farklılaşmamaktadır. İntihar olasılığının problem çözme ile negatif, kaçınma ile ise pozitif yönde anlamlı bir ilişkisi olduğu görülmüştür. Sosyal destek arama ile intihar olasılığı arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. İntihar olasılığı ile öfke puanları arasında negatif, öfke kontrolü puanları ile pozitif yönlü bir ilişki tespit edilmiştir. Problem çözme yeteneği ise intihar olasılığını negatif yönde yordamaktadır (Karataş ve Çelikkaleli, 2018: 44).

Norveç'te yapılan bir çalışmada 1960-1997 yılları arasındaki kanser hastalarının intihar olasılıklarının genel nüfustaki kanser oranından yüksek olup olmadığını belirlemek amaçlanmıştır. Cancer Registry of Norway kayıtlarına göre

1960-1997 yılları arasında Norveç'te toplam 490 bin kanser hastası teşhis edilmiştir. Bahsedilen yıllar içinde 407 erkek, 182 kadın olmak üzere 589 kanser hastası intihar etmiştir. Bu istatistiğe göre Norveç'teki genel nüfus içindeki intihar olasılığına kıyasla erkek kanser hastaları 1.55 kat, kadın kanser hastaları ise 1.35 kat daha yüksek intihar oranına sahiptir. En yüksek risk kanser teşhisinin konduğu ilk ay içerisindeydir. Ayrıca intihar olasılığı solunum organı kanseri olan erkek bireylerde daha yüksektir (Hem, Loge ve Ekeberg, 2004: 134).

Bir başka çalışmada üniversite öğrencilerinin stresle başa çıkma ve intihar olasılıkları arasındaki ilişki incelenmiştir. Çalışmanın örneklemini Zonguldak Karaelmas Üniversitesi'ndeki 2001-2002 eğitim öğretim yılında eğitim gören 293 1. ve 4. sınıf öğrencisi oluşturmaktadır. Çalışmanın sonucuna göre sınıf ile intihar olasılığı arasında anlamlı bir ilişki saptanmamıştır. Stresle başa çıkma tarzı ile intihar olasılığı arasında anlamlı bir bağ vardır. Kendine güvenli yaklaşımda bulunmak intihar olasılığını %18 oranında negatif yönde etkilemektedir. İyimser yaklaşımda bulunmak ise intihar olasılığını %13 oranında negatif yönde etkilemektedir. Çaresiz yaklaşımda bulunmanın intihar olasılığını %33 oranında pozitif yönde etkilediği bulunmuştur. İntihar olasılığı ile sosyal destek arama arasında ise anlamlı bir ilişki bulunmamıştır (Partlak, 2003: 117).

Bangladeş'te gerçekleştirilen bir çalışmada intihar edenlerin %90'ının en az bir kez mental açıdan acı çektiği bulunmuştur. Çalışmaya göre Bangladeş'te son 30 yılda gerçekleşen intiharların %61'i öğrenciler tarafından gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın sonuçlarına göre stresli akademik yaşam, kişiler arası sorun, travmatik olaylara maruz kalma, sosyal izolasyon öğrencilerde intihar olasılığını arttıran faktörler olarak bulunmuştur (Mamun vd 2020: 152).

Tohumcu (2020: 126) tarafından gerçekleştirilen çalışmada üniversite öğrencilerinin intihar olasılıklarını belirlemek amaçlanmıştır. Çalışma İstanbul Gelişim Üniversitesi'nde 2019-2020 eğitim öğretim yılında eğitim gören 704 öğrenci (%51 kadın, %49 erkek) ile gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın bulgularına göre umutsuzluk, intihar düşüncesi, düşmanlık ve olumsuz kendilik değerlendirmesi alt ölçeklerinde cinsiyet açısından bir farklılaşma görülmemektedir. Öğrencilerin anne-baba birliktelik durumlarına göre intihar olasılığı ölçeğinin umutsuzluk ve olumsuz kendini değerlendirme arasında bir farklılaşma görülememesine rağmen intihar

düşüncesi ve düşmanlık alt ölçeklerinde farklılaşma olduğu görülmektedir. Öğrencilerin romantik partner durumlarına göre intihar olasılığı alt ölçekleri incelendiğinde umutsuzluk, intihar düşüncesi, düşmanlık ve olumsuz benlik arasında bir farklılık olmadığı görülmektedir. Yaş faktörüne göre öğrencilerin intihar olasılıkları incelendiğinde umutsuzluk, düşmanlık ve olumsuz kendini değerlendirme alt ölçeklerinde bir farklılık görülmez iken intihar düşüncesi alt ölçeğinde ise farklılık olduğu görülmektedir. Öğrencilerin birlikte yaşadıkları kişilere göre intihar olasılıkları hiçbir alt ölçek boyutunda farklılaşmamaktadır.

Bir başka çalışmada lise ve üniversite öğrencilerinin intihar olasılıklarının belirlenmesi amaçlanmıştır. Çalışmanın araştırma grubu 600 lise ve 800 üniversite öğrencisinden oluşmaktadır. Araştırmada lise öğrencileri intihar olasılığı ölçeğinden ortalama 65,33 üniversite öğrencileri ise 59,51 puan almıştır. Sonuçlar cinsiyet açısından incelendiğinde ise erkek öğrencilerinin puanlarının kız öğrencilerinkinden yüksek olduğu görülmüştür. Bulgular alt ölçekler açısından değerlendirildiğinde ise en yüksek puanın umutsuzluk alt ölçeğinden alındığı görülmektedir. Çalışmadan elde edilen bulgular hem lise hem de üniversite öğrencilerinin intihar olasılığı açısından risk grubunda olduğunu göstermektedir (Ceyhun ve Ceyhun, 2020: 126).

İntihar olasılığı ile ilgili çalışmalar değerlendirildiğinde intihar olasılığı ile öfke düzeyi arasında pozitif, problem çözme becerisi arasında negatif yönlü bir ilişki saptandığı görülmüştür. Stresle baş etme yöntemleri ile intihar olasılığı arasında anlamlı düzeyde bir ilişkinin varlığı tespit edilmiştir. İntihar girişiminden sonraki ilk yıl içerisinde yeni intihar girişimi olasılığının daha yüksek olduğu görülmüştür. İntihar girişiminde bulunan kadın sayısının erkeklerden daha fazla olduğu ve üniversite öğrencilerinin intihar olasılığının genel nüfusa göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

İKİNCİ BÖLÜM

2. GEREÇ VE YÖNTEM

2.1. ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ

İnternetin ortaya çıkışından bugüne süre gelen teknolojik gelişmeler zaman içinde interneti daha erişilebilir hale getirmiştir. İnternetin kolay erişilebilir olması insanlar arasında yeni iletişim kanallarını ortaya çıkarmıştır. Bu iletişim kanalları içerisinde en hızlı gelişen ise sosyal medya olmuştur (Kırık, 2017: 148). Sosyal medya hayatımıza girdikten kısa bir süre sonra günlük yaşamımızda büyük bir yer kaplamaya başlamıştır. İlk başta iletişim kurmak amacıyla kullanılan sosyal medya, zamanla fotoğraf ve video paylaşmak, arkadaş edinmek, oyun oynamak, haber almak gibi amaçlarla da kullanılmaya başlanmıştır (Sağar, 2019: 17). Günümüzde internet kullanımının artması ve sosyal medyayı kullanma amaçlarının çeşitlenmesiyle birlikte birçok sosyal medya platformu hizmete açılmıştır. Sosyal medya platformlarının yaygınlaşması sonucu sosyal medya kullanıcı sayıları giderek artmıştır (Balcı ve Baloğlu, 2018: 108). Dünya çapında 2010 yılında 1,5 milyar olan sosyal medya kullanıcı sayısı 2015 yılı itibariyle 2,2 milyar kişiye çıkmıştır. 2020 yılına gelindiğinde ise bu sayı 3,8 milyar olmuştur (Digital in 2021: 120). Türkiye’de 2010 yılında var olan sosyal medya hesabı sayısı 26 milyon iken 2015 yılında 105 milyon olmuştur. 2020 yılına gelindiğinde ise bu sayı 160 milyona ulaşmıştır. (Digital in 2021: 119). Bu istatistiklere bakıldığında sosyal medya kullanımındünyada ve Türkiye’de hızlı bir şekilde arttığı söylenebilir. Bu artışın sonucunda sosyal medyanın bilinçsiz ve aşırı kullanımı olarak tanımlanan sosyal medya bağımlılığı da önemli bir sorun olarak ortaya çıkmıştır (Yıldız ve Koçak, 2020: 39). Özellikle üniversite öğrencileri iletişime geçmek ve sosyalleşmek amacıyla sosyal medyayı sıklıkla kullanmaktadır (Aslan ve Ballı, 2020: 161). Sosyal medyayı kullanma sıklığı arttıkça sosyal medyada geçirilen süre de artmaktadır (Tutgun Ünal, 2015: 156). Üniversite öğrencilerinin sosyal medyada uzun vakitler geçirmesi öğrencilerde akademik erteleme davranışına neden olmaktadır (Akbaş Coşar, 2019: 170). Öğrencilerin derslerine ve diğer akademik çalışmalarına ayıracağı zamanı ve harcayacağı zihinsel çabayı sosyal medya platformlarında harcamaları

akademik başarılarında düşüşe neden olmaktadır. Ayrıca sosyal medyada geçirilen süre ile sosyal medya bağımlılığı arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğu bilinmektedir (Bilge vd 2020: 109; Hazar, 2009: 116). Tüm bu durumlar göz önüne alındığında sosyal medya bağımlılığı ile ilgili yapılan çalışmaların üniversite öğrencileriyle gerçekleştirilmesi önemli hale gelmektedir. Alanyazın incelendiğinde de sosyal medya bağımlılığı üzerine yapılan çalışmaların büyük oranda üniversite öğrencileriyle yürütüldüğü görülmektedir (Tutgun-Ünal, 2020; Kandell, 1998; Aydın ve Çelik, 2017).

Sosyal medya bağımlılığı üzerine yapılan çalışmalarda bu bağımlılık türünün depresyona yol açabildiği (Balcı ve Baloğlu, 2018: 202; Haand ve Schuwang, 2020: 112), kaygı yaşamaya neden olabildiği ya da var olan kaygıyı arttırabildiği ortaya konulmuştur (Bilge vd. 2020: 102). Ayrıca kişiyi yalnızlığa itip psikolojik sorunlar yaşamasına da neden olabilmektedir (Yukay Yüksel vd. 2020: 69). Bunlara ek olarak kişinin psikolojik dayanıklılığını düşürmektedir (Ünlü, 2018: 165).. Depresyon başta olmak üzere gelişen ruhsal sorunlar kişilerde intihar davranışına neden olan önemli faktörler olduğu bilinmektedir (Rim vd. 2020Ç: 18; Miranda-Mendizabal vd. 2019: 48). Ayrıca yalnızlık hissine kapılan (Durak Batıgün, 2008:112), kaygı düzeyi yüksek olan (Mamun vd. 2020:116) ve psikolojik dayanıklılık düzeyi düşük olan kişilerin intihar olasılığı artmaktadır (Çelik vd 2017: 108).

Kişinin istemli bir şekilde kendi yaşamına son vermesi olan intihar davranışı, kendine yöneltmiş olduğu bir saldırganlık halidir. Bu durum yüksek seviyede duygusal ve iletişimsel bir problemin belirtisi olarak görülmektedir (Duman, 2019: 17). Tamamlanmış intihar sayılarına yaş grupları açısından bakıldığında, tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de de genç yaş grubu birinci sıradadır. TÜİK (2020)’ten elde edilen verilere göre ülkemizdeki intihar vakaları 15-24 yaş ve 25-34 yaş aralıklarında yoğunlaşmaktadır. Buna ek olarak intihar artış hızının en yüksek olduğu grubun da genç nüfus olduğu görülmektedir (TÜİK, 2020). Ülkemizdeki üniversite öğrencilerinin büyük çoğunluğunun bu yaş aralıklarında bulunduğu düşünülürse üniversite öğrencilerinin intihar olasılığı açısından risk grubu içinde bulunduğu söylenebilir (Keskin, 2011). Bu bağlamda sosyal medya bağımlılığı ile intihar olasılığı arasında anlamlı düzeyde bir ilişkinin olup olmadığı araştırılacak önemdedir. Alanyazın incelendiğinde sosyal medya kullanımı ile intihar düşüncesi (Jasso-

Medrano ve Lopez-Rosales, 2018: 74) kendine zarar verme davranışı (House, 2020: 114; Dyson vd 2016: 130), ve intihar girişimi (Sedgwick vd. 2019: 221; Luxton vd 2012: 27) arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalar mevcuttur. Ancak üniversite öğrencileri arasında doğrudan sosyal medya bağımlılığı ile intihar olasılığı arasındaki ilişkiyi ortaya koyan bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Üniversite öğrencilerinin sosyal medya bağımlılık düzeyleri ile intihar olasılıkları arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmaması çalışmanın problem durumunu oluşturmaktadır.

2.2. ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu araştırmanın amacı Kocaeli Üniversitesi'nde eğitim gören öğrencilerin sosyal medya bağımlılığı ve intihar olasılıklarının belirlenmesi ve aralarındaki ilişkinin incelenmesidir.

Bu temel amaç doğrultusunda şu sorulara yanıt aranacaktır:

- Kocaeli Üniversitesinde öğrenim gören öğrencilerin sosyal medya bağımlılıkları hangi düzeydedir?
- Kocaeli Üniversitesinde öğrenim gören öğrencilerin sosyal medya bağımlılık düzeyleri yaşa, cinsiyete, sınıfa, algılanan akademik başarı seviyesine, algılanan ekonomik durum seviyesine, sosyal medya kullanmaya başladıkları zamana, günlük sosyal medya hesabını kontrol etme sayısına ve süresine göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
- Kocaeli Üniversitesinde öğrenim gören öğrencilerin intihar olasılıkları hangi düzeydedir?
- Kocaeli Üniversitesinde öğrenim gören öğrencilerin intihar olasılıkları yaşa, cinsiyete, sınıfa, algılanan akademik başarı seviyesine, algılanan ekonomik durum seviyesine, sosyal medya kullanmaya başladıkları zamana, günlük sosyal medya hesabını kontrol etme sayısına ve süresine göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
- Kocaeli Üniversitesinde öğrenim gören öğrencilerin sosyal medya bağımlılıkları ile intihar olasılıkları arasında anlamlı düzeyde bir ilişki var mıdır?

2.3. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Akıllı telefon kullanımının yaygınlaşması ve internetin neredeyse her yerden her an erişilebilir hale gelmesi sosyal medya kullanımını arttırmıştır. Bu artış beraberinde sorunlu sosyal medya kullanımını getirmiştir (Kırık, 2017: 39). Bu kullanım şeklinin geleceği en son aşama ise sosyal medya bağımlılığıdır. Bir davranış bağımlılığı türü olan sosyal medya bağımlılığı kişilerin psikolojik sağlamlıklarını olumsuz etkilemekte, onları yalnızlaştırmakta ve başta depresyon olmak üzere kişide çeşitli ruhsal problemlere yol açabilmektedir (Hazar, 2011: 201). Sosyal medya bağımlılığı, sosyal medya kullanımıyla da paralel olarak genç yaş grubunda daha sık görülmektedir (Tutgun Ünal, 2020: 181). Bu doğrultuda alanda yapılan çalışmaların çoğunun üniversite öğrencileriyle gerçekleştirildiği görülmektedir (Tutgun-Ünal, 2020: 179; Kandell, 1998: 106; Aydın ve Çelik, 2017: 47).

Yalnızlık hissi, psikolojik sağlamlığın azalması ve ruhsal problemler ile intihar olasılığı arasında bir ilişki olduğu bilinmektedir (Durak Batıgün, 2008: 135). Bu alanda yapılan çalışmalarda özellikle major depresyon ile intihar olasılığı arasında güçlü bir bağ olduğu ortaya konmuştur (Çelik vd 2002: 17; Malone vd 1995: 105; Dumesnil ve Verger, 2009: 156). Toplum içinde en yüksek intihar riskine sahip gruplar ergenler ve genç yetişkinlerdir (TÜİK, 2020; Engin vd 2012: 96; King vd 1998: 12). Bu yüzden intihar olasılığı riskini araştıran çalışmalar bu yaş gruplarında yoğunlaşmaktadır (Uncu, 2020: 153; Westefeld, 2020: 124; Mitsui 2014: 144; Minayo ve Cavalcante, 2010: 110).

Sosyal medya bağımlılığının olası sonuçları olan yalnızlık (Durak Batıgün, 2008: 111), depresyon (Mamun vd 2020: 18), psikolojik sağlamlığın azalması (Çapar, 2017: 121) aynı zamanda intihar olasılığını arttıran risk faktörlerinden bazılarıdır. Bu durum da sosyal medya bağımlılığı ile intihar olasılığı arasında anlamlı düzeyde bir ilişkinin varlığını araştırmayı önemli kılmaktadır. Alanyazın incelendiğinde üniversite öğrencileri arasında sosyal medya bağımlılığı ve intihar olasılığını ayrı ayrı ele alan çalışmalar mevcuttur (Aslan ve Ballı, 2019: 65; Balcı ve Baloğlu, 2018: 132; Susanto vd 2021: 203). Ancak sosyal medya bağımlılığı ve intihar olasılığını bir arada araştıran bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Bu çalışma

alanyazındaki bu boşluğu doldurmayı amaçlamaktadır. Ayrıca üniversite öğrencilerinin hem sosyal medya bağımlılığı hem de intihar olasılığı açısından riskli grupta yer alması bu çalışmanın üniversite öğrencileriyle yapılmasını önemli hale getirmektedir. Bu araştırma üniversite öğrencilerinde sosyal medya bağımlılığının intihar olasılığına ve çeşitli değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirleyerek hem bağımlılıkla hem intiharla mücadele eden çeşitli meslek gruplarına ve alanyazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

2.4. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI

Araştırma Kocaeli Üniversitesi Sağlık Bilimleri, Fen Edebiyat, Mühendislik, Hukuk ve İktisadi ve İdari Bilimler Fakültelerinde eğitim gören 2021-2022 eğitim yılı bahar dönemi lisans öğrencileriyle sınırlıdır. Araştırmaya katılan öğrencilerin sosyal medya bağımlılıkları Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği'nin ölçtüğü niteliklerle, intihar olasılıkları İntihar Olasılığı Ölçeği'nin ölçtüğü niteliklerle sınırlıdır.

2.5. ARAŞTIRMANIN TANIMLARI

İntihar: Bireyin yaptığı eylemin farkında olarak farklı seviyelerde ölümcül sonuçlar doğuracak şekilde kendine zarar vermesidir (DSÖ, 2000).

İntihar Olasılığı: İntihar olasılığı bireyin kişilik özelliklerinden yararlanarak intihar etme ihtimalini belirten kavram olarak tanımlanabilir (Şahin ve Durak, 2000: 3).

Sosyal Medya: Sosyal medya; kullanıcıların kişisel profiller oluşturabildiği, fotoğraf, video, yazı gibi çeşitli gönderiler paylaşabildiği, arkadaşlarıyla iletişim kurabildiği, yeni arkadaşlar edinebildiği, ortak ilgi alanına sahip başka kullanıcılarla buluşabildiği çevrimiçi platformları ifade etmektedir (Yüksel, 2019: 12).

Sosyal Medya Bağımlılığı: Bireyin hayatında duygusal, zihinsel ve davranışsal açıdan gelişerek yaşamının her alanında meşguliyeteye neden olan, duygudurum düzenlemeye zarar veren, tekrarlama ve çatışma gibi sorunlara neden olabilen bir teknolojik bağımlılık türüdür (Tutgun Ünal ve Deniz, 2015: 34).

2.6. ARAŞTIRMANIN ETİK BOYUTU

Araştırma 25.03.2021 tarih ve 2021/04 Karar numarası ile Kocaeli Üniversitesi Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu tarafından onaylanmıştır. Araştırmanın uygulama izni Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'ne ait 24.03.2022 tarih ve 208494 sayılı kararı ile uygun görülmüştür. Veri toplama sürecinde katılımcılara araştırma hakkında açıklayıcı bilgi verilerek araştırmaya katılmayı gönüllü olarak onaylayan kişilere veri toplama araçları uygulanmıştır.

2.7. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Çalışmanın alt amaçları da göz önünde bulundurularak çalışmanın genel amacı doğrultusunda ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. İlişkisel tarama modeli, iki ve daha çok sayıdaki değişken arasında birlikte değişim varlığını ve/veya derecesini belirlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımıdır (Karasar, 2012: 18).

Çalışma kapsamında Kocaeli Üniversitesi'nde 2021-2022 eğitim öğretim yılı bahar döneminde eğitim gören öğrencilerin sosyal medya bağımlılığı ve intihar olasılığı düzeyleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Buna ek olarak sosyal medya bağımlılığı ve intihar olasılığı düzeylerinin bağımsız değişkenlere (yaş, cinsiyet, sınıf, ikamet yeri, algılanan akademik başarı, algılanan gelir seviyesi, sosyal medyanın kullanılmaya başlandığı zaman, sosyal medyayı kullanma süresi ve sıklığı) göre farklılaşıp farklılaşmadığının belirlenmesi amaçlanmaktadır. Çalışmaya katılan öğrencilerden, yüz yüze dağıtılan anket ve öğrencilerin dahil olduğu sosyal medya sayfaları ve grupları aracılığıyla ulaşılmıştır.

2.7.1. Evren ve Örneklem

Çalışmanın evrenini 2021-2022 eğitim yılı bahar dönemi itibariyle Kocaeli Üniversitesi bünyesinde öğrenim görmekte olan 69.523 üniversite öğrencisi oluşturmaktadır. Evren içerisinden ulaşılabilir olanı örneklem yöntemiyle çalışma grubu belirlenmiştir. Örneklem sayısını belirlemek için evrendeki eleman sayısı bilinmesi durumunda uygulanan genel formül kullanılmıştır. Formül ile belirlenen değer kesin değer olmayıp yol gösterici özelliktedir (Karasar, 2012). İncelenecek olayın görülme sıklığı %55, görülme sıklığı %45, hata payı 0.05, T değeri ise 1,96 olarak alınmıştır. Kullanılan genel formül aracılığıyla ulaşılan örneklem sayısı

384'tür. Bulunan bu değer kesin değer olmayıp yol gösterici özelliktedir (Karasar, 2012: 56). Çalışmaya katılacak öğrencilere, öğrencilerin dâhil olduğu sosyal medya sayfaları, grupları ve yüz yüze anket yöntemi aracılığıyla ulaşılmıştır.

2.7.2. Veri Toplama Araçları

Araştırmanın veri toplama araçları, araştırmacı tarafından hazırlanan “Kişisel Bilgi Formu”, Türkçede geçerlik ve güvenilirliği Şahin ve Batıgün (2018) tarafından test edilmiş olan “İntihar Olasılığı Ölçeği” (İÖÖ) ve Tutgun Ünal (2015) tarafından geliştirilen “Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği”nden (SMBÖ) oluşmaktadır.

2.7.2.1. Kişisel Bilgi Formu

Kişisel Bilgi Formu araştırmacı tarafından hazırlanan, katılımcılar hakkında genel bilgi edinmeyi amaçlayan, 11 sorudan oluşan bir formdur. Bu form aracılığıyla katılımcıların yaş, cinsiyet, fakülte, sınıf, algılanan akademik başarı, algılanan ekonomik durum, ikamet ettiği yer, kullanılan sosyal medya sayısı, süresi ve sıklığı değişkenlerine ait veriler toplanmıştır.

2.7.2.2. İntihar Olasılığı Ölçeği

İntihar Olasılığı Ölçeği, Cull ve Gill (1989) tarafından geliştirilen 36 maddeden oluşan 5'li likert tipinde ve hiçbir zaman, nadiren, bazen, sık sık, her zaman şeklinde derecelendirilen bir ölçektir. Ölçek; umutsuzluk (5, 12, 13, 14, 15, 17, 19, 23, 29, 31, 33, 36), olumsuz kendilik değerlendirmesi (2, 6, 10, 11, 18, 22, 26, 27, 35), düşmanlık (1, 3, 8, 9, 12, 16, 34), intihar düşüncesi (4, 7, 20, 21, 24, 25, 30, 32) olmak üzere 4 alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçekten alınabilecek toplam puan 36 ile 165 arasında değişmektedir. Ölçekten alınan toplam puan arttıkça kişilerin intihar olasılığı da artmaktadır. Bu çalışmada ölçeğin Şahin ve Batıgün (2018) tarafından Türkçede geçerlik ve güvenirlik testi yapılmış ve bazı değişikliklere uğramış hali kullanılacaktır. Orijinal ölçekteki bazı maddelerin doğrudan intiharı anımsatabileceği düşünülerek bu maddelerdeki ifade şeklinde bazı değişikliklere gidilmiştir. Bunlara ek olarak ölçeğin anlaşılabilirliğinin artması için çevirisinde de değişiklikler yapılmıştır. Uyarlama çalışmasında ölçeğin Türkçe versiyonunun Cronbach's Alpha değeri 0,95

bulunmuştur (Batıgün, 2008; Batıgün ve Şahin, 2018). Bu çalışmada intihar olasılığı ölçeğinin Cronbach's Alpha Güvenirlik katsayısı 0,791 bulunmuştur.

2.7.2.3. Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği

Tutgun-Ünal ve Deniz (2015) tarafından geliştirilen, üniversite öğrencilerinin sosyal medya bağımlılıklarını ölçmeyi amaçlayan, Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği 5'li likert tipinde bir ölçektir. Ölçek kişilerin durumları ne sıklıkla yaşadıkları temeline (hiçbir zaman, nadiren, bazen, sık sık, her zaman) dayandırılmıştır. Ölçek 41 madde ve 4 alt ölçekten oluşmaktadır. Bu alt ölçekler; meşguliyet (1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12), duygu durum düzenleme (13, 14, 15, 16, 17), tekrarlama (18,19, 20, 21, 22) ve çatışma (23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41). Ölçekten en az 41, en çok da 205 toplam puan alınabilmektedir. Ölçekten alınan puanlar arttıkça kişilerin sosyal medya bağımlılık düzeyleri de artmaktadır. Ölçekten 41-73 arası bir puan almak bağımlılığın olmadığını, 74-106 arası bir puan almak az bağımlı olduğunu, 107- 139 arası bir puan almak orta bağımlı olduğunu, 140-172 arası puan almak yüksek bağımlı olduğunu, 173-205 arası puan almak ise çok yüksek bağımlılığı olduğunu ifade etmektedir. Yapılan çalışmada ölçeğin Cronbach's Alpha değeri 0,96 olarak bulunmuştur (Tutgun-Ünal ve Deniz, 2015). Bu çalışmada Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği'nin Cronbach's Alpha Güvenirlik katsayısı 0,942 bulunmuştur.

Bu çalışma kapsamında kullanılan sosyal medya bağımlılığı ölçeği (SMBÖ), intihar olasılığı ölçeği (İÖÖ) ve ölçeklerin alt boyutlarına ait güvenilirliğin değerlendirilmesine ilişkin analizlerin sonucu Tablo 1'de yer almaktadır

Tablo:1 SMBÖ ile İÖÖ ve Alt Boyutlarına Ait Güvenirlik Katsayıları (α)

Ölçekler ve Alt boyutlar	Madde Sayısı	Güvenirlik Katsayısı (α)
Sosyal medya bağımlılığı	41	0,942
Meşguliyet	12	0,869
Duygu durum değişimi	5	0,874
Tekrarlama	5	0,898
Çatışma	19	0,891
İntihar olasılığı ölçeği	36	0,791
Umutsuzluk	12	0,824
Olumsuz kendilik	9	0,788
Değerlendirmesi		
Düşmanlık	7	0,731
İntihar Düşüncesi	8	0,860

Tablo 1’de yer alan ölçeklerin ve alt boyutlarının güvenilirliği sosyal medya bağımlılığı (0,942), meşguliyet (0,869), duygu durum değişimi (0,874), tekrarlama (0,898), çatışma (0,891), intihar olasılığı (0,791), umutsuzluk (0,824), olumsuz kendilik değerlendirmesi (0,788), düşmanlık (0,731), intihar düşüncesi (0,860) bulunmuştur.

2.7.3. Verilerin Analizi

Araştırmaya ait verilerin analizinde SPSS (Statistical Packages for the Social Sciences 22.0) paket programı kullanılmıştır. Araştırmacı tarafından, veriler SPSS paket programına uygun olarak girildikten sonra verilerin analizinde sosyal medya bağımlılığı ve intihar olasılığı düzeylerini belirlemek amacıyla temel betimleyici analizler yapılmıştır. Araştırmada kullanılan ölçeklerin normallik analizleri Tablo 2’de gösterilmektedir.

Tablo 2: Araştırmada Kullanılan SMBÖ’ nün ve İÖÖ’ nün Normallik Analizi

Ölçekler	Çarpıklık		Basıklık	
	İstatistik Değeri	Standart Hata	İstatistik Değeri	Standart Hata
Sosyal medya bağımlılığı	0.523	0.122	-0.338	0.244
İntihar olasılığı	0.702	0.122	0.620	0.244

Tabachnick ve Fidell (2013)’e göre kullanılan verilerin normal dağılım göstermesi çarpıklık ve basıklık değerlerinin $\pm 1,5$ arasında olması gerekmektedir. Çalışmada kullanılan ölçekler Tablo 2’de görüleceği üzere normal dağılım göstermiştir. Bu nedenle çalışmada parametrik testler kullanılmıştır.

Verilerin analizi aşamasında ilişkisiz iki gruptan elde edilen puanların anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığı bağımsız örneklem t testi kullanılarak test edilmiştir. İki den fazla olan ilişkisiz grupların puanlarının anlamlı farklılaşıp farklılaşmadığını öğrenmek için Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) testi ve çok yönlü karşılaştırma testlerinden Games-Howell testi uygulanmıştır. Değişkenlerin aralarındaki ilişkinin test edilmesi için korelasyon analizi kullanılmıştır. Ölçeklerin

güvenirliği Cronbach's Alpha güvenirlik katsayısı ile test edilmiştir. Gruplar arası farkın anlamlı olarak kabul edilebilmesi için tüm testlerde hata oranı $p<0.05$ olarak belirlenmiştir. Verilerin çözümlenmesi amacıyla oluşturulan tablolar doğrultusunda yorumlar yapılmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. ARAŞTIRMANIN BULGULARI

Araştırmanın sonucunda elde edilen bulgular; tanıtıcı bulgular, sosyal medya bağımlılığı ölçeği ve alt boyutlarının çeşitli değişkenlere göre incelenmesine ilişkin bulgular, intihar olasılığı ölçeğinin ve alt boyutlarının çeşitli değişkenlere göre incelenmesine ilişkin bulgular, sosyal medya bağımlılığı ölçeği ve alt boyutları ile intihar olasılığı ölçeğinin alt boyutları arasındaki ilişkinin incelenmesine ilişkin bulgular olmak üzere dört başlık altında sunulmuştur.

3.1.TANITICI BULGULAR

Bu bölümde katılımcıların genel özelliklerine ait tanıtıcı bulgulara (cinsiyet, yaş, sınıf, yaşanılan yer, akademik başarı, ekonomik durum, kullanılan sosyal medya uygulamaları, sosyal medya kullanım süresi, sosyal medya kullanım sıklığı, sosyal medya hesaplarına her girildiğinde harcanan süre) aşağıda tablolar halinde sunulmuştur.

Tablo 3: Katılımcıların Cinsiyetine, Sınıfına, Akademik Başarısına, Ekonomik Durumuna ve Yaşadığı Yere Göre Dağılımı (n=398)

Özellikler		n	%
Cinsiyet	Kadın	243	61,1
	Erkek	155	38,9
Sınıf	1. sınıf	68	17,1
	2. sınıf	172	43,2
	3.sınıf	114	28,6
	4. sınıf	44	11,1
Akademik başarı	Çok düşük	18	4,5
	Düşük	65	16,3
	Orta	175	44,0
	Yüksek	120	30,2
	Çok yüksek	20	5,0
Ekonomik durum	Çok düşük	21	5,3
	Düşük	72	18,1
	Orta	279	70,1
	Yüksek	26	6,6
Yaşanılan yer	Aile yanında	141	35,4
	Yurtta	183	46,0
	Ev arkadaşlarıyla	52	13,1
	Evde tek	22	5,6
Toplam		398	100

Araştırmaya katılanların %17,1' 1. sınıf, %43,2'si, 2. sınıf, %28,6'sı 3. sınıf, %11,1'i 4. sınıf üniversite öğrencisidir. Katılımcıların %4,5'i akademik başarılarını çok düşük, %16,3'ü düşük, %44'ü orta, %30,2'si yüksek, %5'i çok yüksek bulmaktadır. Katılımcıların %5,3'ü ekonomik durumlarını çok kötü, %18,1'i düşük, %70,1'i orta, %6,6'sı yüksek bulmaktadır. Araştırmaya katılanların %35,4'ü aile yanında, %46,0'ı yurttan, %13,1'i ev arkadaşlarıyla, %5,6'sı evde tek yaşamaktadır. Katılımcıların yaş ortalaması 21,17'dir. Katılımcıların kullandığı sosyal medya uygulamalarının dağılımı tablo 4'te ayrıntılı bir şekilde verilmiştir.

Tablo 4: Katılımcıların Kullandığı Sosyal Medya Uygulamalarına Göre Dağılımı (n=398)

Sosyal medya uygulamaları	n	%
Facebook	99	25
Twitter	271	68,4
İnstagram	325	82,1
Youtube	304	76,8
Tiktok	70	17,7
Diğer	60	15,2
Toplam	398	100

Araştırmaya katılanların %25'i Facebook, %68,4'ü Twitter, %82,1'i İnstagram, %76,8'i Youtube, %17,7'si Tiktok, %15,2'si ise diğer sosyal medya uygulamalarını kullanmaktadır.

Katılımcıların ne kadar süredir sosyal medya kullandıkları, sosyal medya hesaplarını gün içerisinde kontrol etme sıklıkları ve sosyal medya hesaplarına her girişlerinde harcadıkları zamana göre dağılımları aşağıda Tablo 5'te ayrıntılı bir şekilde verilmiştir.

Tablo 5: Katılımcıların Sosyal Medya Kullanma Alışkanlıklarına Göre Dağılımı

		n	%
Ne kadar süredir sosyal medya kullanıyorsunuz?	1 yıldan kısa	11	2,8
	1-3 yıl arası	18	4,5
	3-5 yıl arası	83	20,9
	5-7 yıl arası	129	32,4
	7 yıl ve fazlası	155	38,9
Sosyal medya hesaplarını günde kaç kez kontrol edersiniz?	0-3 kez	43	10,9
	4-7 kez	65	16,5
	8-11 kez	110	27,8
	12-15 kez	48	12,2
	15 kez ve fazlası	129	32,7
Sosyal medya hesaplarınıza her girdiğinizde harcadığınız ortalama süre	0-10 dk	96	24,3
	11-20 dk	93	23,5
	21-30 dk	95	24,1
	31-40 dk	42	10,6
	40 dk ve fazlası	69	17,5
Toplam		398	100

Katılımcıların %2,8'i 1 yıldan kısa, %4,5'i 1-3 yıldır, %20,9'sı 3-5 yıldır, %32,4'ü 5-7 yıldır, %38,9'u 7 yıl ve daha uzun süredir sosyal medya kullanmaktadır. "Sosyal medya hesaplarını günde kaç kez kontrol edersiniz" sorusuna katılımcıların %10,9'u 0-3 kez, %16,5'i 4-7 kez, %27,8'i 8-11 kez, %12,2'si 12-15 kez, %32,7'si 15 kez ve daha fazlası cevabını vermişlerdir. Sosyal medya hesaplarına her girişlerinde katılımcıların %24,3'ü 0-10 dakika, %23,5'i 11-20 dakika, %24,1'i 21-30 dakika, %10,6'sı 31-40 dakika, %17,5'i 40 dakika ve daha fazla süre harcamaktadır.

3.1.1. Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği ve Alt Boyutlarının Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesine İlişkin Bulgular

Katılımcıların cinsiyet, sınıf, yaşadığı yer, akademik başarı ve ekonomik durumuna göre sosyal medya bağımlılığı ölçeğinden ve alt boyutlarından aldıkları puanların dağılımı Tablo 6'da ayrıntılı bir şekilde gösterilmektedir.

Tablo 6: Katılımcıların Cinsiyetine, Sınıfına, Yaşadığı Yere, Akademik Başarısına, Ekonomik Durumuna Göre SMBÖ ve Alt Boyutlarından Aldıkları Puanların Dağılımı

Tanıtıcı özellikler	Sosyal medya bağımlılığı ölçeği ve alt boyutları				
	Meşguliyet	Duygu durum düzenleme	Tekrarlama	Çatışma	Toplam
	$\bar{X} \pm SS$	$\bar{X} \pm SS$	$\bar{X} \pm SS$	$\bar{X} \pm SS$	$\bar{X} \pm SS$
Cinsiyet					
Kadın	35,00±9,24	13,53±4,99	11,09±5,24	33,95±12,29	93,58±26,36
Erkek	30,77±10,54	11,50±5,24	9,87±4,55	35,69±13,11	87,84±28,04
t	4,210	4,001	2,453	-1,346	2,065
P	0,00*	0,00*	0,15	0,17	0,040*
Sınıf					
1. (1)	35,81±11,73	14,16 ±5,37	11,75±6,02	35,77±12,01	97,51±28,44
2.(2)	32,76±9,39	12,28± 4,68	10,62±5,03	33,09±12,19	88,76±26,96
3. (3)	32,16±9,46	11,91 ±4,62	9,94±4,36	34,31±11,64	88,34±23,05
4.(4)	36,14±10,01	14,85± 6,01	10,85±4,80	40,56±16,39	102,41±32,74
F	2,144	3,442	1,213	2,359	2,625
P	0,048*	0,003*	0,298*	0,030*	0,017*
Games-Howell	4>2	4>3	4>3	4>2	4>3
Yaşadığı yer					
Aile yanı (1)	34,05±9,54	12,65±4,53	11,11±5,42	35,01±11,52	92,84±25,41
Yurt (2)	33,30±9,88	12,79±5,40	10,19±4,98	32,86±12,50	89,16±27,36
Ev arkadaşlarıyla (3)	32,46±11,23	12,53±5,38	11,25±4,52	38,84±14,74	95,09±31,27
Evde tek (4)	29,80±9,26	12,33±4,30	9,26±3,32	35,60±12,50	87,00±23,47
F	0,794	0,666	1,203	2,706	0,919
P	0,530	0,616	0,309	0,030*	0,453
Games-Howell	-	-	-	3>2	-
Akademik başarınızı nasıl buluyorsunuz					
Çok düşük (1)	38,77±11,58	17,38±6,45	12,27±5,32	48,72±17,82	117,16±38,63
Düşük(2)	32,43±9,37	13,07±4,49	10,92±4,56	37,35±11,85	93,78±24,46
Orta(3)	33,80±9,62	12,70±4,66	11,02±5,04	34,66±12,29	92,20±26,07
İyi (4)	33,07±10,11	12,08±5,14	9,95±4,95	31,57±10,54	86,69±24,36
Çok iyi (5)	29,25±11,10	11,80±6,04	8,50±5,64	31,15±14,47	80,70±34,43
F	2,464	4,755	2,274	9,193	6,207
P	0,045*	0,001*	0,061	0,000*	0,000*
Games-Howell	1>5	1>5	-	1>5	1>5
Ekonomik durumunuzu nasıl buluyorsunuz					
Çok düşük (1)	35,90±11,56	14,47±4,49	13,33±4,70	44,04±13,81	107,76±30,70
Düşük (2)	33,34±11,27	14,73±5,52	11,43±5,18	37,52±14,00	97,04±30,27
Orta (3)	33,44±9,46	12,26±4,83	10,39±4,97	33,60±12,05	89,71±25,74
Yüksek (4)	30,72±10,15	11,20±4,59	8,56±4,26	30,00±8,90	80,48±22,30
F	1,170	5,313	3,342	5,444	4,362
P	0,323	0,000*	0,010*	0,000*	0,002*
Games-Howell	-	1>4	1>4	1>4	1>4

*p<0.05

Katılımcıların cinsiyet, sınıf, yaşadığı yer, akademik başarı ve ekonomik durum ile sosyal medya bağımlılığı düzeyleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir ($p<0,05$). Kadın katılımcıların meşguliyet, duygu durum düzenleme alt boyutlarından ve ölçeğin toplamından aldığı puan ortalamalarının erkek katılımcılara göre daha yüksek olduğu görülmüştür. Tekrarlama ve çatışma alt boyutlarında ise istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olmadığı tespit edilmiştir. Cinsiyet dışındaki değişkenlerdeki farklılaşmanın hangi gruplardan kaynaklandığını görebilmek için çoklu karşılaştırma testlerinden Games-Howell testi yapılmıştır. Test sonucuna göre 4. sınıf öğrencilerinin ölçeğin tüm alt boyutlarından ve toplamından aldığı puanların ortalaması diğer sınıflara giden öğrencilerden daha yüksek bulunmuştur. Katılımcıların yaşadığı yer açısından ölçekten aldıkları puanların yalnızca çatışma alt boyutunda farklılaşmakta olduğu ve ev arkadaşlarıyla kalanların ölçeğin çatışma boyutunda yurttaki kalanlardan daha yüksek puan aldığı tespit edilmiştir. Akademik başarısı çok düşük olan öğrencilerin ölçekten aldığı puanların ortalamasının akademik başarısı çok yüksek olan öğrencilerden tekrarlama alt boyutu haricinde daha yüksek olduğu görülmüştür. Tekrarlama alt boyutu ile akademik başarı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma görülmemiştir ($p>0,05$). Ekonomik durumu çok düşük olan öğrencilerin yüksek olan öğrencilerden meşguliyet alt boyutu haricinde ölçekten daha yüksek puan aldıkları tespit edilmiştir. Ekonomik durum ile tekrarlama boyutu arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılaşma görülmemiştir ($p>0,05$).

Katılımcıların sosyal medya kullanım süresine, günlük sosyal medya kullanım sıklığına ve sosyal medyaya her girişlerinde harcadıkları süreye göre sosyal medya bağımlılığı ölçeğinden ve alt boyutlarından aldıkları puanların dağılımı aşağıda Tablo 7’de ayrıntılı bir şekilde gösterilmektedir.

Tablo 7: Katılımcıların Sosyal Medya Kullanım Süresine, Günlük Sosyal Medya Kullanım Sıklığına ve Sosyal Medyaya Her Girişinde Harcadığı Süreye Göre SMBÖ ve Alt Boyutlarından Aldıkları Puanların Dağılımı

Tanıtıcı özellikler	Sosyal medya bağımlılığı ölçeği ve alt boyutları				
	Meşguliyet	Duygu durum değişimi	Tekrarlama	Çatışma	Toplam
	$\bar{X} \pm SS$	$\bar{X} \pm SS$	$\bar{X} \pm SS$	$\bar{X} \pm SS$	$\bar{X} \pm SS$
Ne kadar süredir sosyal medya kullanıyorsunuz					
1 yıldan kısa	26,27±6,98	9,63±2,01	10,27±4,38	35,90±9,80	82,09±20,94
1 ile 3 yıl arası	32,55±9,64	14,11±6,21	10,27±5,95	37,44±15,22	94,38±34,66
3 ile 5 yıl arası	32,31±9,55	12,06±4,57	10,44±4,96	34,25±13,16	89,07±27,21
5 ile 7 yıl arası	33,89±10,01	13,24±5,22	10,85±5,25	33,41±11,90	91,40±26,74
7 yıl ve daha fazlası	34,20±10,22	12,81±5,04	10,62±4,83	35,56±12,83	93,20±26,89
F	2,032	2,107	0,126	0,780	0,700
P	0,089	0,079	0,973	0,539	0,592
Sosyal medya hesaplarınızı günde ortalama kaç kez kontrol edersiniz					
0-3 kez(1)	23,97± 6,92	10,65±4,60	8,13±3,40	28,09±7,87	70,86±18,94
4-7 kez (2)	26,58± 6,73	9,70±3,91	8,41±3,54	29,20±9,48	73,90±17,90
8-11 kez (3)	33,14± 8,55	12,73±4,17	10,39±4,58	34,38±11,06	90,65±23,41
12-15 kez (4)	36,27±7,67	13,54±4,56	11,50±4,83	39,10±13,47	100,41±23,15
15 ve daha fazla (5)	39,06±9,72	14,72±5,55	12,46±5,74	38,24±14,37	104,48±28,72
F	39,923	14,811	1,631	11,010	27,633
P	0,000*	0,000*	0,000*	0,000*	0,000*
Games-Howell	5>1	5>1	5>1	5>1	5>1
Sosyal medya hesaplarınıza her girdiğinizde harcadığınız ortalama süre					
0-10 dk (1)	29,10±9,47	10,60±4,07	8,63±3,91	30,72±9,44	79,07±21,23
11-20 dk (2)	32,37±10,17	11,94±4,62	11,26±5,58	36,25±12,16	91,84±26,87
21-30 dk (3)	32,62±8,91	12,69±4,72	9,86±4,77	32,70±12,96	87,88±26,15
31-40 dk (4)	36,9±6,17	15,05±4,25	11,26±4,53	39,69±14,42	102,95±22,56
40 dk ve daha fazla (5)	39,57±10,13	15,50±5,92	13,23±4,98	37,71±13,77	106,02±29,60
F	14,526	13,987	10,393	6,228	13,87
P	0,000*	0,000*	0,000*	0,000*	0,000*
Games-Howell	5>1	5>1	5>1	5>1	5>1

*p<0.05

Katılımcıların sosyal medya kullanmaya başladıkları zaman ile sosyal medya bağımlılığı ölçeği ve alt boyutlarının ortalamaları arasında istatistiksel açıdan bir farklılık görülmediği tespit edilmiştir (p>0.05). Diğer yandan katılımcıların günlük sosyal medya kullanım sıklıklarının ve sosyal medyaya her girişlerinde harcadıkları

sürelerin ortalamaları ile sosyal medya bağımlılığı ölçeği ve alt boyutlarından aldıkları puanların ortalamaları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür ($p<0.05$). Farkın hangi gruplardan kaynaklandığını görebilmek için çoklu karşılaştırma testlerinden biri olan Games-Howell testi yapılmıştır. Buna göre sosyal medya hesaplarına günde ortalama 15 ve daha fazla kontrol edenlerin sosyal medya bağımlılık düzeylerinin 0-3 kez kontrol edenlere göre daha yüksek olduğu görülmüştür. Ayrıca sosyal medya hesaplarına her girişlerinde ortalama 40 dakika ve daha fazla zaman harcayan katılımcıların sosyal medya bağımlılık düzeylerinin 0-10 dakika zaman harcayan katılımcılara göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

3.1.2. İntihar Olasılığı Ölçeği ve Alt Boyutlarının Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesine İlişkin Bulgular

Aşağıda Tablo 8’de katılımcıların sosyal medya kullanım süresine, günlük kullanım sıklığına ve sosyal medyaya her girişinde harcadığı süreye göre intihar olasılığı ölçeğinden ve alt boyutlarından aldıkları puanların dağılımı verilmiştir.

Tablo 8: Katılımcıların Sosyal Medya Kullanım Süresine, Günlük Kullanım Sıklığına ve Sosyal Medyaya Her Girişinde Harcadığı Süreye Göre İÖÖ ve Alt Boyutlarından Aldıkları Puanların Dağılımı

Tanıtıcı özellikler	İntihar olasılığı ölçeği ve alt boyutları				Toplam
	Umutsuzluk	Olumsuz kendini değerlendirme	Düşmanlık	İntihar düşüncesi	
	$\bar{X} \pm SS$	$\bar{X} \pm SS$	$\bar{X} \pm SS$	$\bar{X} \pm SS$	$\bar{X} \pm SS$
Ne kadar süredir sosyal medya kullanıyorsunuz					
1 yıldan kısa (1)	31,36±10,22	30,09±6,28	15,81±5,38	14,00±4,66	92,09±16,00
1 ile 3 yıl arası (2)	29,00±12,45	31,00±9,84	14,27±4,44	14,16±8,78	88,72±14,92
3 ile 5 yıl arası (3)	28,43±7,96	30,79±6,74	14,14±4,58	12,27±5,47	86,14±13,40
5 ile 7 yıl arası (4)	30,79±7,43	30,68±6,67	14,44±4,41	13,13±4,91	89,91±12,77
7 yıl ve daha fazlası (5)	30,98±8,17	30,77±6,55	14,58±5,23	13,96±6,52	91,12±15,46
F	1,629	0,040	0,339	1,264	1,803
P	0,166	0,997	0,852	0,284	0,128
Games-Howell					
Sosyal medya hesaplarınızı günde ortalama kaç kez kontrol edersiniz					
0-3 (1)	28,83±8,21	29,86±7,42	14,02±5,06	12,30±5,05	85,67±14,36
4-7 (2)	28,09±7,80	32,75±6,43	13,90±4,82	11,40±4,53	86,44±13,18
8-11 (3)	30,80±8,59	30,46±6,06	15,08±4,70	13,39±5,39	90,43±13,47
12-15 (4)	29,66±5,57	29,39±6,11	14,41±4,73	13,64±5,04	88,00±12,24
15 ve daha fazla (5)	31,76±8,68	30,71±6,47	14,38±4,83	14,55±7,15	92,41±15,47
F	2,762	2,375	0,771	3,568	3,190
P	0,027*	0,052	0,544	0,007*	0,013*
Games-Howell	5>2	-	-	5>2	5>2
Sosyal medya hesaplarınıza her girdiğinizde harcadığınız ortalama süre					
0-10 dk (1)	28,46±8,09	31,58±7,30	14,01±4,78	12,13±5,00	86,77±12,67
11-20 dk (2)	31,18±7,85	29,75±5,96	14,38±4,73	13,36±5,48	89,62±14,11
21-30 dk (3)	28,98±8,05	31,72±6,64	14,30±4,83	13,54±6,09	89,21±13,78
31-40 dk (4)	33,09±7,99	29,73±5,01	15,40±5,19	13,16±4,75	92,04±14,81
40 dk ve daha fazla (5)	31,88±8,54	30,72±6,22	14,85±4,66	14,89±7,58	92,60±16,13
F	4,034	1,955	0,761	2,258	2,070
P	0,003*	0,101	0,551	0,062	0,084
Games-Howell	4>1	-	-	-	-

*p<0.05

Katılımcıların sosyal medya kullanım süresi ve sosyal medyaya her girdiklerinde harcadıkları süre ile intihar olasılığı ölçeğinden aldıkları puanların ortalaması arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılaşma tespit edilmemiştir ($p>0,05$). Ancak katılımcıların sosyal medya kullanım sıklıkları ile umutsuzluk, intihar düşüncesi alt boyutları ve ölçekten alınan toplam puanların ortalaması arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılaşma tespit edilmiştir ($p<0,05$). Farklılaşmanın hangi gruplardan kaynaklandığını öğrenebilmek için çoklu karşılaştırma testlerinden biri olan Games-Howell testi yapılmıştır. Buna göre umutsuzluk, intihar düşüncesi alt boyutları ve ölçeğin toplamında gün içinde sosyal medya hesabını 5 ve daha fazla kontrol eden katılımcıların 4-7 defa kontrol eden katılımcılardan daha yüksek puan aldığı tespit edilmiştir. Ayrıca sosyal medyaya her girişinde 40 ve daha fazla dakika süre geçiren katılımcıların umutsuzluk alt boyutunda 0-10 dakika süre geçiren katılımcılardan daha yüksek puan ortalamasına sahip oldukları görülmüştür.

Katılımcıların cinsiyet, sınıf, yaşadığı yer, akademik başarı ve ekonomik durumuna göre intihar olasılığı ölçeğinden ve alt boyutlarından aldıkları puanların dağılımı Tablo 9’da ayrıntılı bir şekilde verilmiştir.

Tablo 9: Katılımcıların Cinsiyet, Sınıf, Yaşadığı Yer, Akademik Başarı, Ekonomik Duruma Göre İÖÖ ve Alt Boyutlarından Aldıkları Puanların Dağılımı

Tanıtıcı özellikler	İntihar olasılığı ölçeği ve alt boyutları				Toplam
	Umutsuzluk	Olumsuz kendini değerlendirme	Düşmanlık	İntihar düşüncesi	
	$\bar{X} \pm SS$	$\bar{X} \pm SS$	$\bar{X} \pm SS$	$\bar{X} \pm SS$	$\bar{X} \pm SS$
Cinsiyet					
Kadın	30,06±7,92	31,52±5,94	13,95±4,44	12,53±5,29	88,86±13,07
Erkek	30,72±8,26	29,51±7,02	15,26±5,18	14,63±6,55	90,84±15,74
T	0,778	2,947	-2,586	-3,351	-1,308
P	0,437	0,003*	0,010	0,001	0,192
Sınıf					
1. (1)	31,09±7,43	31,60±5,74	13,74±3,91	12,16±3,92	89,33±11,03
2. (2)	29,27±8,04	31,00±6,52	14,50±4,96	12,95±5,61	88,36±14,33
3. (3)	30,86±8,08	30,44±6,52	14,35±4,63	13,68±6,09	90,38±13,89
4. (4)	31,92±9,77	28,95±6,88	15,12±5,11	15,92±8,10	92,53±17,93
F	2,117	1,283	2,720	2,925	1,824
P	0,051	0,264	0,013*	0,008*	0,093
Games-Howell	-	-	4>1	4>1	-
Yaşadığı yer					
Aile yanı (1)	30,63±8,77	30,55±6,96	14,58±4,88	13,51±6,71	89,95±14,73
Yurt (2)	29,53±7,79	30,74±6,39	13,98±4,55	12,86±5,42	87,79±13,12
Ev arkadaşlarıyla (3)	31,78±8,28	30,86±5,98	15,28±5,04	13,63±5,14	92,65±14,98
Evde tek (4)	31,33±7,84	31,46±5,33	16,73±5,99	16,93±5,79	97,60±17,48
F	0,977	0,148	1,757	1,765	2,641
P	0,420	0,964	0,137	0,135	0,034*
Games-Howell					4>2
Akademik başarınızı nasıl buluyorsunuz					
Çok düşük (1)	37,94±9,25	23,05±6,91	18,94±5,51	22,33±9,71	103,05±19,45
Düşük (2)	32,38±8,20	27,46±6,07	16,69±4,67	15,50±6,09	92,58±14,39
Orta (3)	30,42±7,46	30,42±5,69	14,01±4,40	12,89±4,97	88,59±13,00
İyi (4)	28,42±8,08	33,81±5,79	13,45±4,65	11,69±4,67	88,19±13,44
Çok iyi (5)	27,25±9,00	32,65±6,17	13,25±4,26	12,30±6,44	85,70±15,74
F	7,713	21,688	10,420	18,034	5,940
P	0,000*	0,000*	0,000*	0,000*	0,000*
Games-Howell	1>5	5>1	1>5	1>5	1>5
Ekonomik durumunuzu nasıl buluyorsunuz					
Çok düşük (1)	36,80±7,24	26,95±7,23	18,85±5,10	19,00±7,64	102,61±17,48
Düşük (2)	35,93±7,21	27,73±5,80	17,11±4,54	15,04±6,59	96,62±13,62
Orta (3)	28,75±7,75	31,53±6,22	13,68±4,51	12,62±5,39	87,29±13,22
Yüksek (4)	26,40±6,53	33,40±6,19	12,16±2,77	12,16±4,04	85,00±10,83
F	18,529	9,009	15,894	8,393	12,772
P	0,000*	0,000	0,000*	0,000*	0,000*
Games-Howell	1>5	5>1	1>5	1>5	1>5

*p<0.05

Katılımcıların cinsiyeti ile kendini olumsuz değerlendirme, intihar düşüncesi ve düşmanlık alt boyutlarından aldıkları toplam puanların ortalamaları arasında

istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılaşma bulunmaktadır ($p<0,05$). Olumsuz kendini değerlendirme alt boyutunda kadınlar; intihar düşüncesi ve düşmanlık alt boyutlarında ise erkekler daha yüksek puan ortalamalarına sahiptir. Olumsuzluk alt boyutu ve ölçeğin toplamında ise cinsiyet açısından anlamlı bir farklılaşma tespit edilmemiştir ($p>0,05$). Katılımcıların yaşadığı yer, algıladıkları akademik başarı ve algıladıkları ekonomik durum ile intihar olasılığı ölçeği ve alt boyutları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılaşma tespit edilmiştir ($p<0,05$). Katılımcıların sınıfları ile intihar olasılığı ölçeği toplamından anlamlı bir farklılaşma olmamasına rağmen ($p>0,05$), düşmanlık ve intihar düşüncesi alt boyutlarında istatistiksel açıdan anlamlı bir şekilde 4. sınıf öğrencileri 1. sınıf öğrencilerinden daha yüksek puana sahiptirler ($p<0,05$).

Farklılaşmaların hangi gruplardan kaynaklandığını öğrenebilmek için çoklu karşılaştırma testlerinden Games-Howell testi kullanılmıştır. Buna göre katılımcılar içerisinde evde tek başına yaşayanların intihar olasılığı ölçeğinin toplamından aldığı puanların ortalaması yurttaki katılımcıların ortalamasından yüksek bulunmuştur. Akademik başarısı çok düşük olan katılımcıların umutsuzluk, düşmanlık, intihar düşüncesi alt boyutlarından ve ölçeğin toplamından aldıkları puanların ortalamalarının akademik başarısı çok iyi olan katılımcıların aldığı puanların ortalamalarından daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Olumsuz kendini değerlendirme alt boyutundan alınan puanlarda ise akademik başarısı çok iyi olan katılımcıların çok düşük olan katılımcılardan daha yüksek ortalamaya sahip olduğu görülmektedir. Ekonomik düzeyi çok düşük olan öğrencilerin umutsuzluk, düşmanlık, intihar düşüncesi ve ölçeğin toplamından aldıkları puanların ortalamasının ekonomik düzeyi yüksek olan öğrencilerden daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Olumsuz kendini değerlendirme alt ölçeğinde ise ekonomik düzeyi yüksek olan öğrencilerin aldıkları puanların ortalamalarının ekonomik düzeyi düşük olan katılımcıların puanlarının ortalamalarından daha yüksek olduğu görülmüştür.

3.1.3. Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği ve Alt Boyutları ile İntihar Olasılığı Ölçeği ve Alt Boyutları Arasındaki İlişkinin İncelenmesine İlişkin Bulgular

Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği ve alt boyutlarının, İntihar Olasılığı Ölçeği ve alt boyutları ile arasındaki ilişki Tablo 10'da gösterilmektedir.

Tablo 10: SMBÖ ve Alt Boyutları ile İÖÖ ve Alt Boyutları Arasındaki İlişkinin İncelenmesine İlişkin Bulgular

Ölçek ve Alt Boyutları	Meşguliyet		Duygu-durum düzenleme		Tekrarlama		Çatışma		Sosyal medya bağımlılığı	
	R	p	r	p	r	p	r	p	r	p
Umutsuzluk	0,242	0,000	0,392	0,000	0,302	0,000	0,293	0,000	0,354	0,000
Olumsuz Kendilik Değerlendirmesi	- ,0420	0,398	- 0,210	0,000	-0,80	0,111	- 0,246	0,000	- 0,184	0,000
Düşmanlık	0,141	0,005	0,277	0,000	0,196	0,000	0,368	0,000	0,311	0,000
İntihar Düşüncesi	0,208	0,000	0,283	0,000	0,269	0,000	0,404	0,000	0,367	0,000
İntihar Olasılığı	0,260	0,000	0,347	0,000	0,316	0,000	0,351	0,000	0,382	0,000

SMBÖ ile İÖÖ arasındaki korelasyonu görebilmek için Spearman korelasyon testi uygulanmıştır. Tablo 10’da gösterilen sonuçlar incelendiğinde meşguliyet boyutu ile umutsuzluk boyutu arasında pozitif yönlü ($r=0,242$; $p<0.05$) anlamlı bir ilişki, meşguliyet boyutu ile düşmanlık boyutu arasında pozitif yönlü ($r=0,141$; $p<0.05$), meşguliyet boyutu ile intihar düşüncesi boyutu arasında pozitif yönlü ($r=0,208$; $p<0.05$) anlamlı bir ilişki, meşguliyet boyutu ile intihar olasılığı ölçeği arasında pozitif yönlü ($r=0,260$; $p<0.05$) anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir.

Duygu durum düzenleme boyutu umutsuzluk boyutu arasında pozitif yönlü ($r=0,392$; $p<0.05$) anlamlı bir ilişki, duygu durum düzenleme boyutu ile olumsuz kendilik değerlendirmesi boyutu arasında negatif yönlü ($r=-0,210$; $p<0.05$) anlamlı bir ilişki, duygu durum düzenleme boyutu ile düşmanlık boyutu arasında pozitif yönlü ($r=0,277$; $p<0.05$) anlamlı bir ilişki, duygu durum düzenleme boyutu ile intihar düşüncesi boyutu arasında pozitif yönlü ($r=0,283$; $p<0.05$) anlamlı bir ilişki, duygu durum düzenleme boyutu ile intihar olasılığı ölçeği arasında pozitif yönlü ($r=0,347$; $p<0.05$) anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Tekrarlama boyutu ile umutsuzluk boyutu

arasında pozitif yönlü ($r=0,302$; $p<0.05$) anlamlı bir ilişki, tekrarlama boyutu ile düşmanlık boyutu arasında pozitif yönlü ($r=0,196$; $p<0.05$) anlamlı bir ilişki, tekrarlama boyutu ile intihar düşüncesi boyutu arasında pozitif yönlü ($r=0,269$; $p<0.05$) anlamlı bir ilişki, tekrarlama boyutu ile intihar olasılığı ölçeği arasında pozitif yönlü ($r=0,316$; $p<0.05$) anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir.

Çatışma boyutu ile umutsuzluk boyutu arasında pozitif yönlü ($r=0,293$; $p<0.05$) anlamlı bir ilişki, çatışma boyutu ile olumsuz kendilik değerlendirmesi boyutu arasında negatif yönlü ($r=-0,246$; $p<0.05$) anlamlı bir ilişki, çatışma boyutu ile düşmanlık boyutu arasında pozitif yönlü ($r=0,368$; $p<0.05$) anlamlı bir ilişki, çatışma boyutu ile intihar düşüncesi boyutu arasında pozitif yönlü ($r=0,404$; $p<0.05$) anlamlı bir ilişki, çatışma boyutu ile intihar olasılığı ölçeği arasında pozitif yönlü ($r=0,351$; $p<0.05$) anlamlı bir ilişkinin olduğu tespit edilmiştir. Sosyal medya bağımlılığı ölçeği ile umutsuzluk boyutu arasında pozitif yönlü ($r=0,354$; $p<0.05$) anlamlı bir ilişki, sosyal medya bağımlılığı ölçeği ile olumsuz kendilik değerlendirmesi boyutu arasında negatif yönlü ($r=-0,184$; $p<0.05$) anlamlı bir ilişki, sosyal medya bağımlılığı ölçeği ile düşmanlık boyutu arasında pozitif yönlü ($r=0,311$; $p<0.05$) anlamlı bir ilişki, sosyal medya bağımlılığı ölçeği ile intihar düşüncesi boyutu arasında pozitif yönlü ($r=0,367$; $p<0.05$) anlamlı bir ilişki, sosyal medya bağımlılığı ile intihar olasılığı ölçeği arasında pozitif yönlü ($r=0,382$; $p<0.05$) anlamlı bir ilişkinin olduğu tespit edilmiştir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. TARTIŞMA

4.1.ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN SOSYAL MEDYA BAĞIMLILIK DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ

Çalışmada katılımcılar sosyal medya bağımlılığı ölçeğinin meşguliyet alt boyutundan ortalama 33,35; duygu durum düzenleme alt boyutundan 12,74; tekrarlama alt boyutundan 10,61; çatışma alt boyutundan 34,63 puan almışlardır.

Çalışmada katılımcıların sosyal medya bağımlılıklarının orta seviyede olduğu bulunmuştur. Öğrencilerin meşguliyet alt boyutunda orta seviyede, duygu durum düzenleme alt boyutunda orta seviyede, tekrarlama ve çatışma alt boyutlarında ise az seviyede bağımlı olduğu tespit edilmiştir. Akbaş Coşar'ın (2019: 51) da gerçekleştirdiği çalışmada katılımcılar meşguliyet alt boyutundan 33,84; duygu durum düzenleme alt boyutundan 13,06; tekrarlama alt boyutundan 11,18; çatışma alt boyutundan ise 36,89 ortalama puan aldıkları belirtilmiştir. Üniversite öğrencileriyle gerçekleştirilen bir başka çalışmada da (Tutgun Ünal, 2015: 157) öğrencilerin meşguliyet alt boyutundan 33,48; duygu durum düzenleme alt boyutundan 12,05; tekrarlama alt boyutundan 9,25; çatışma alt boyutundan da 32,78; ortalama puan aldıkları saptanmıştır. Bu sonuçlardan anlaşılabileceği üzere çalışmanın sonuçları alanyazınla örtüşmektedir. Çalışmaya katılan öğrenciler ölçeğin toplamından ise ortalama 91,34 puan almıştır. Ölçeğin toplamından 74-106 arası bir puan almanın az bağımlı olmayı ifade etmesinden dolayı çalışmaya katılan üniversite öğrencilerinin sosyal medyaya az bağımlı olduğunu söyleyebiliriz. Benzer şekilde alanyazında üniversite öğrencilerinin sosyal medya bağımlılık düzeylerini az bağımlı olarak bulgulayan çalışmalar mevcuttur (Aktan, 2018; Çolak, 2020; Özşahin, 2019, Tutgun Ünal, 2015). Çelik 2017 yılında gerçekleştirdiği çalışmasında katılımcıların ortalama sosyal medya bağımlılığı puanlarını 99,72; Tutgun Ünal (2015) üniversite öğrencileriyle gerçekleştirdiği çalışmasında 87,58; Akbaş Coşar (2019) ise 94,97 olarak bulmuştur. Böylelikle araştırmadan elde edilen bulgunun alanyazınla uyumlu

olduğu söylenebilir. Öğrencilerin sosyal medyaya az bağımlı olmalarında üniversite seviyesine gelen öğrencilerin sosyal medyayı belli bir bilinç düzeyi ile kullanmalarının etkili olduğu söylenebilir. Ayrıca üniversiteye gelen öğrencilerin çeşitli sosyal etkinliklere ve mesleki çalışmalara zaman ayırmaları sosyal medya bağımlılık seviyelerinin az bağımlı seviyede olmasını etkiliyor olabilir.

4.2. SOSYAL MEDYA BAĞIMLILIĞI DÜZEYİNİN ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLERE GÖRE İNCELENMESİ

Çalışmanın sonuçlarına göre sosyal medya bağımlılığı cinsiyet değişkenine göre anlamlı derecede farklılaşmaktadır. Kadın katılımcıların sosyal medya bağımlılık ölçeğinden aldıkları toplam puanın ortalaması erkek katılımcıların aldıkları toplam puanın ortalamasından daha yüksektir. Alt boyutlar açısından incelendiğinde meşguliyet ve duygu durum düzenleme boyutlarında anlamlı bir farklılaşma mevcuttur. Kadın katılımcılar meşguliyet ve duygu durum düzenleme alt boyutlarında erkek katılımcılardan daha yüksek puan almışlardır. Alanyazında cinsiyetin sosyal medya bağımlılığını etkilemediğini belirten çalışmaların (Pempek vd., 2009; Ergenç 2011; Tutgun Ünal, 2015) varlığına rağmen kadınların sosyal medya bağımlılığı seviyelerinin daha yüksek olduğunu belirten çalışmalar çoğunluktadır (Hazar, 2011; Balcı ve Gölcü, 2013; Tutgun Ünal, 2015; Şeker, 2018; Teyfur vd. 2017). Akbaş Coşar (2019: 60) çalışmasında çatışma boyutunda erkeklerin, meşguliyet boyutunda ise kadınların puanlarının daha yüksek olduğunu bulmuştur. Özşahin (2019) de öğretmenler ile gerçekleştirdiği çalışmasında erkek öğretmenlerin sosyal medya bağımlılığı ölçeğinin toplamından, tekrarlama ve çatışma alt boyutlarından kadın öğretmenlere göre daha yüksek puan aldıklarını ifade etmiştir. Bu nedenle çalışmadan elde edilen bulgunun alanyazınla paralel olduğu söylenebilir. Çil (2020) yaptığı çalışmada erkek kullanıcıların kadın kullanıcılara göre sosyal medyayı daha özgür bir alan ve gerekli bir iletişim aracı olarak gördüğünü bulgulamıştır. Bu sonucun erkek kullanıcıların sosyal medyaya daha bağımlı olması durumuna neden olduğu düşünülebilir.

Öğrencilerin devam ettiği sınıflara göre sosyal medya bağımlılığı tüm alt boyutlarıyla birlikte anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır. Dördüncü sınıf öğrencileri diğer sınıflarda eğitimine devam öğrencilere göre tüm alt boyutlarıyla birlikte sosyal

medya bağımlılığı ölçeğinden daha yüksek puan almışlardır. Tutgun Ünal (2015) gerçekleştirdiği çalışmasında sosyal medya bağımlılığı ile sınıf düzeyi arasında anlamlı bir farklılık bulamamıştır. Gürültü (2016) de gerçekleştirdiği çalışmasında sınıf düzeyinin sosyal medya bağımlılığını etkilemediğini bulmuştur. Göksu (2019) ergenlerle gerçekleştirdiği çalışmasında devam edilen sınıf düzeyi ile sosyal medya bağımlılığı arasında anlamlı bir farklılaşma bulunmadığını belirtmiştir. Bu çalışmaların aksine Şentürk (2017) araştırmasında üniversite birinci sınıf öğrencilerinin meşguliyet, tekrarlama alt boyutları ile ölçeğin toplamından aldıkları puanların diğer tüm sınıflara göre daha düşük olduğunu saptamıştır. Bu sonucu birinci sınıf üniversite öğrencilerinin dahil oldukları yeni ortama alışma sürecine, şehri tanımaya, barınma ihtiyaçlarını gidermeye, yeni arkadaşlıklar edinmeye vakit ayırmaları ile açıklayabiliriz. Alanyazındaki çalışmalarda sosyal medya bağımlılığı ve sınıf değişkeni arasındaki ilişkide farklı sonuçlar bulunmasını araştırma yöntemlerinin, sosyal medya bağımlılığını ölçmek için kullanılan ölçeğin ve katılımcıların özelliklerinin farklı olmasına bağlayabiliriz.

Çalışmanın sonuçlarını akademik başarı ve sosyal medya bağımlılığı açısından ele aldığımızda katılımcıların akademik başarıları ile sosyal medya ölçeği ve tekrarlama alt boyutu dışındaki tüm alt boyutlardan aldıkları puan ortalamaları arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişkinin olduğu tespit edilmiştir. Öğrencilerin akademik başarıları ile tekrarlama alt boyutu arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılaşma bulunmamıştır. Bu sonuçlar alanyazınla uyumluluk göstermektedir (Giunchiglia vd., 2017; Jehopio, Wesonga ve Candia, 2017; Singh ve Barmola 2015; Yang ve Tung, 2007). Junco (2012) lise öğrencileriyle yaptığı çalışmasında Facebook kullanım sıklığı ile öğrencilerin derse katılımı arasında negatif yönlü bir ilişkinin varlığını tespit etmiştir. Bir başka çalışmada da (Glass vd. 2013) artan sosyal medya kullanım süresinin akademik başarıyı düşürdüğü belirlenmiştir. Ülkemizde ergenlerle gerçekleştirilen bir başka çalışmada da (Göksu, 2019) sosyal medya bağımlılığı ölçeği ve tüm alt boyutları ile akademik başarı arasında negatif yönde anlamlı bir ilişkinin olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuçları sosyal medya bağımlısı olan öğrencilerin sosyal ağlarda uzun süre vakit geçirmesinden dolayı akademik yaşamlarına yeterince vakit ayıramamaları ile açıklayabiliriz (Durar, 2018: 86).

Ekonomik durum değişkeni ve sosyal medya bağımlılığı ölçeği ve meşguliyet alt boyutu dışındaki alt boyutlar arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki vardır. Katılımcıların ekonomik durumu arttıkça sosyal medya bağımlılıkları azalmaktadır. Bunun nedenini ekonomik durumu iyi olan öğrencilerin sosyal medya dışında keyif alabilecekleri etkinliklere daha kolay erişebilmesi ve hobi edinmede maddi zorluklar yaşamamaları ile açıklayabiliriz. Alanyazında birçok çalışma ekonomik durum ile sosyal medya bağımlılığı arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığını belirtmektedir (Argın, 2013; Gürültü, 2016; Teyfur vd., 2017; Akbaş Coşar, 2019). Ancak Jackson ve arkadaşları (2013) gerçekteştirdikleri çalışmalarında yüksek sosyoekonomik düzeye sahip olmanın internet bağımlılığı açısından bir risk faktörü olduğunu tespit etmişlerdir. Ülkemizde de ergenlerle birlikte gerçekteştirilen bir çalışmada (Bayraktar, 2001) refah seviyesi yüksek bireylerde internet kullanımının daha fazla olduğu bulunmuştur. şeker (2018) ise konuyla ilgili gerçekteştirdiği çalışmasında sosyal medya bağımlılık düzeylerinin aylık geliri 3000 TL ve üzeri olan katılımcıların aylık geliri 1001-2000 ve 2001-3000 TL aralıklarında olan katılımcılardan daha düşük olduğunu belirtmiştir. Çalışmanın ekonomik durum değişkenine ait bulguları genel olarak alanyazınla uyum sağlamamaktadır. Bu durumun nedeninin katılımcıların ekonomik durumlarını algılama biçimlerinin farklılık göstermesinden kaynaklandığı düşünölmektedir.

Çalışmada öğrencilerin yaşadığı yer ile sosyal medya bağımlılık düzeyleri arasında çatışma alt boyutu hariç anlamlı bir farklılaşma tespit edilmemiştir. Ev arkadaşlarıyla kalan öğrencilerin çatışma alt boyutundan aldığı puanların ortalaması yurttaki kalan öğrencilerden daha yüksektir. Yurttaki kalan öğrencilerin daha kalabalık sosyal etkinlik alanlarına sahip olmaları bu durumu etkiliyor olabilir. Ayrıca yurttaki kalan öğrencilerin internete erişiminin daha kısıtlı olmasının da bu sonuca neden olan faktörlerden biri olduğu söylenebilir (Masthi vd., 2017). Bilge, Baydili ve Göktaş (2020) gerçekteştirdikleri çalışmalarında sosyal medya bağımlılığı düzeyi ve yaşanan yer arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığını bulmuşlardır. Ülkemizde gerçekteştirilen bir başka çalışmada da (Taş ve Bülböl, 2021) katılımcıların yaşadığı yer ile sosyal medya bağımlılıkları arasında anlamlı bir farklılaşmanın olmadığı

tespit edilmiştir. Bu çalışmalardan da anlaşılabileceği üzere çalışmanın bulgusu alanyazınla uyumludur.

Katılımcıların sosyal medya kullanım yılları ile sosyal medya bağımlılık düzeyleri arasında hiçbir alt boyutta anlamlı bir farklılaşma tespit edilmemiştir. Bu durumun aksine alanyazında sosyal medya kullanım yılı ile sosyal medya bağımlılığı arasında anlamlı bir ilişkinin olduğunu gösteren çalışmalar mevcuttur (İliş, 2018; Teyfur vd., 2017; Gürültü, 2016; Tutgun Ünal, 2015). Akbaş Coşar (2019) üniversite öğrencileriyle birlikte gerçekleştirdiği çalışmasında sosyal medya kullanım yılı ile sosyal medya bağımlılığı seviyesi, meşguliyet ve duygu durum düzenleme alt boyutları arasında anlamlı bir farklılaşma görülürken sosyal medya kullanım yılı ile tekrarlama ve çatışma alt boyutlarında anlamlı bir farklılaşma görülmemektedir. Üniversite öğrencileriyle gerçekleştirilen bir başka çalışmada (İliş, 2018) ise sosyal medya kullanım yılı ile meşguliyet, duygu durum düzenleme alt boyutları ve sosyal medya bağımlılığı toplam puanları arasında anlamlı bir ilişki olduğu ortaya konmuştur. Bu çalışmaya göre sosyal medyayı 7 yıldan daha uzun süredir kullanan öğrencilerin meşguliyet alt boyutundan aldığı puanların diğer öğrencilere göre daha yüksek olduğu bulunmuştur. Yine aynı şekilde sosyal medyayı 7 yıldan daha uzun süredir kullanan öğrencilerin sosyal medya bağımlılığı toplam puanlarının ve duygu durum düzenleme boyutu puanlarının 1-3 yıl arasında sosyal medya kullananlardan daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Teyfur ve arkadaşlarının (2017) gerçekleştirdiği çalışmaya göre de katılımcıların sosyal medya kullanma yılları arttıkça sosyal medya bağımlılıklarının arttığı bulunmuştur. Bu çalışmaların aksine Çakmak (2020) gerçekleştirdiği çalışmasında 7 yıldan fazla sosyal medya kullananların 1-3 yıl arasında kullananlara göre sosyal medyaya daha az bağımlı olduklarını bulmuştur. Tutgun Ünal (2015) da üniversite öğrencileriyle gerçekleştirdiği çalışmasında 4 yıl ve daha uzun süredir sosyal medya kullanan katılımcıların 1 yıldan az ve 1-3 yıl arasında kullananlara göre daha az bağımlı olduğunu tespit etmiştir. Bu çalışmalardan görülebileceği üzere alanyazında sosyal medya kullanım süresi ile sosyal medya bağımlılığı arasındaki ilişkinin hangi yönde olduğuna dair ortak bir görüş bulunmamaktadır. Sosyal medya çok hızlı değişen, gelişen bir alan olmasından dolayı yapılan çalışmaların yürütüldüğü yılların aynı olmaması bu araştırmalardan elde edilen sonuçların farklı olmasında etkili olmuş olabilir. Ayrıca yapılan

araştırmalarda kullanılan ölçme araçlarının ve örneklemelerin farklı olmasından dolayı birbirinden farklı sonuçlara ulaşılmış olabilir.

Katılımcıların sosyal medya hesaplarını günde ortalama kontrol etme sayıları ile sosyal medya bağımlılık seviyeleri arasında tüm alt boyutlarda anlamlı bir farklılaşma bulunmuştur. Günde ortalama 15 ve daha fazla kontrol eden katılımcılar günde ortalama 0-3 kez kontrol eden katılımcılara göre tüm alt boyutlarıyla birlikte sosyal medyaya daha çok bağımlıdırlar. Alanyazında konuyla ilgili yapılan çalışmaların genelinde de sosyal medya kullanım sıklığının sosyal medya bağımlılığını etkilediğı bulunmuştur (Caz ve Bardakçı, 2019; Valkenburg vd., 2006; Ehrenberg vd., 2008; Kaya, 2018; Teyfur, 2017; Gürültü, 2016). Derin (2013) üniversite öğrencileriyle gerçekleştirdiğı çalışmasında internete daha sık bağılanan öğrencilerin daha yüksek seviyede internet bağımlısı olduklarını tespit etmiştir. Bir başka çalışmada da (Tutgun Ünal, 2015) sosyal medya kullanan üniversite öğrencilerinin bağımlılık seviyelerinin sosyal medya hesaplarını kontrol etme sıklıklarına göre farklılaştığı bulunmuştur. Öğrencilerin sosyal medya kullanım sıklıkları arttıkça sosyal medya bağımlılık oranları, tekrarlamaları ve sosyal medyada meşgul olma durumları artmaktadır (Tutgun Ünal, 2015). Bu çalışmalardan da görüleceğı üzere araştırmanın bulgusu alanyazınla uyum sağlamaktadır.

Öğrencilerin sosyal medya hesaplarına her girdiklerinde harcadıkları süre ile sosyal medya bağımlılığı ölçeğinin toplamında ve tüm alt boyutlarında aldıkları puanlar arasında anlamlı bir farklılaşma mevcuttur. Öğrencilerin sosyal medya hesaplarına her girdiklerinde harcadıkları süre arttıkça sosyal medya bağımlılıkları da artmaktadır. Her girişinde 40 dakika ve daha fazla süre harcayan öğrencilerin sosyal medya bağımlılık seviyeleri diğerk öğrencilerin bağımlılık seviyelerinden daha yüksektir. Alanyazındaki birçok çalışma bu bulguları destekler niteliktedir (Berigel, 2012; Demir ve Kumcağız, 2019; Gürültü, 2016; Teyfur vd., 2017). İliş (2018) üniversite öğrencileriyle birlikte yürüttüğü çalışmasında sosyal medyayı günlük 7 saat ve daha fazla kullanan öğrencilerin sosyal medya bağımlılıklarının bir saatten az ve 1-3 saat arasında kullananlara göre daha yüksek seviyede olduğunu bulmuştur. Ülkemizde üniversite öğrencileriyle yapılan bir başka çalışmada da (Hazar, 2011) günlük sosyal medya kullanım süresinin arttıkça sosyal medya bağımlılık seviyesinin de arttığı tespit edilmiştir. Üniversite öğrencileriyle gerçekleştirilen çalışmalarda

sosyal medya kullanımının öğrencilerin günlük hayatında büyük bir yer kapladığı görülmektedir (Berigel, 2012; Teyfu vd., 2017; İliş, 2018; Durar, 2018). Öğrencilerin sosyal medyayı yoğun bir şekilde kullanmasını kolay erişilebilir olmasına, kullanıcıların düşüncelerini geniş kitlelere hızlı bir şekilde ulaştırabiliyor olmasına bağlayabiliriz. Ayrıca öğrencilerin sosyal medyada bir otoriteden bağımsız bir şekilde yarattığı profil aracılığıyla yeni bir kimlik oluşturabiliyor olmaları da sosyal medya kullanım sürelerini arttıran bir diğer etkidir.

4.3.ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN İNTİHAR OLASILIĞI DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ

Çalışmada üniversite öğrencilerinin intihar olasılığı ölçeğinden aldığı ortalama puan 89,63 olarak bulunmuştur. Öğrencilerin aldığı puanlar ölçeğin alt boyutları açısından incelendiğinde ise umutsuzluk boyutundan 30,32; olumsuz kendilik değerlendirmesi boyutundan 30,74; düşmanlık alt boyutundan 14,46; intihar düşüncesi alt boyutundan ise 13,35 ortalama puan aldıkları görülmektedir. Yaman (2019: 91-94) hükümlüler ile gerçekleştirdiği çalışmasında katılımcıların intihar olasılığı ölçeğinin toplamından aldığı ortalama puanı 73,17 olarak bulmuştur. Aynı çalışmada hükümlülerin umutsuzluk alt ölçeğinden 23,79; intihar düşüncesi alt ölçeğinden 13,21; düşmanlık alt ölçeğinden 12,28; olumsuz kendilik değerlendirmesi alt ölçeğinden ise 21,99 puan aldıkları görülmüştür. Bir başka çalışmada da (Oyuncakçı, 2020: 48) katılımcıların intihar olasılığı ölçeğinin toplamından aldıkları puan 64,58'dir. Alınan puanlar alt ölçekler bakımından incelendiğinde ise katılımcıların umutsuzluk ölçeği puan ortalamalarının 24,08; intihar düşüncesi ölçeği puan ortalamalarının 10,24; düşmanlık ölçeği puan ortalamalarının 10,90; olumsuz kendilik değerlendirmesi ölçeği puan ortalamalarının 19,36 olduğu görülmektedir. İntihar olasılığı ölçeğinden ve alt boyutlarından alınan puanlar arttıkça katılımcıların intihar olasılıkları artmaktadır.

Alanyazında üniversite öğrencilerinin intihar olasılığını araştıran çalışmalar incelendiğinde bulunan sonuçların araştırmanın sonuçlarına benzerlik gösterdiği görülmektedir (Chang, 2017; Durak Batıgün 2005; Durak Batıgün, 2008; Konick ve Gutierrez, 2005; Lamis vd., 2016; Lamis ve Lester, 2013; Zeyrek vd., 2009; Uncu, 2020). Konuyla ilgili ülkemizde üniversite öğrencileriyle yapılan bir çalışmada

(Partlak, 2003) öğrencilerin intihar olasılığı ölçeği toplamından 66,08; düşmanlık boyutundan 14,70; umutsuzluk boyutundan 23,92; intihar düşüncesi boyutundan 13,15; olumsuz kendilik değerlendirmesi boyutundan 14,31 ortalama puan aldıkları belirtilmiştir. Fremouw, Perczel ve Ellis (1990) üniversite öğrencileriyle gerçekleştirdikleri çalışmalarında katılımcıların intihar olasılığı ölçeğinden ortalama 59,70 puan aldıklarını tespit etmişlerdir. Bir başka çalışmada da (Range ve Antonelli, 1990) öğrencilerin ölçekten ortalama 60,18 puan aldığı belirlenmiştir Tüzün'ün (1997) ülkemizde üniversite öğrencileriyle birlikte yürüttüğü çalışmasında da öğrencilerin ölçeğin toplamından ortalama 63,72 puan aldığını saptamıştır.

4.4. İNTİHAR OLASILIĞI DÜZEYİNİN ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLERE GÖRE İNCELENMESİ

Çalışmadan elde edilen bulgular incelendiğinde intihar olasılığı ölçeğinin toplamından alınan puanların ortalamasının cinsiyet değişkenine göre farklılaşmadığı görülmüştür. Ancak düşmanlık ve intihar düşüncesi alt boyutlarında erkek öğrencilerin, olumsuz kendini değerlendirme alt ölçeğinde ise kadın öğrencilerin aldıkları puan ortalamaları daha yüksektir.

Alanyazında çalışmanın bulgusunu destekler nitelikte çalışmalar (D'Zurilla vd., 1998; Emir Öksüz ve Bilge, 2014; Gençtanırım, 2004) olmasına rağmen intihar olasılığının cinsiyet değişkenine göre farklılaştığını ortaya koyan çalışmalar çoğunluktadır (Beautrais, 2006; Oyuncakçı, 2020; Arsel ve Durak Batıgün, 2011; He ve Lester, 2001; Skogman vd, 2004; Tüzün, 1997; Saçarçelik, 2011).

Beautrais (2006) intihar olasılığını cinsiyet odaklı ele aldığı çalışmasında kadınların daha çok intihar girişiminde bulunduğunu ancak tamamlanmış intiharlarda erkeklerin daha yüksek bir orana sahip olduğunu belirtmiştir. Ülkemizde de Ceyhun ve Ceyhun (2003) tarafından gerçekleştirilen lise ve üniversite öğrencilerini konu alan çalışmada erkek öğrencilerin intihar olasılığının kız öğrencilerin intihar olasılığından yüksek olduğu bulunmuştur. Bir başka çalışmada (Oyuncakçı, 2020) ise umutsuzluk, düşmanlık ve olumsuz kendilik değerlendirmesi alt boyutlarında cinsiyete göre bir farklılaşma bulunmamasına rağmen intihar düşüncesi alt boyutunda erkek katılımcıların intihar düşüncesinin kadın katılımcılardan daha

yüksek olduğu tespit edilmiştir. Batıgün Durak (2005) da üniversite öğrencileriyle gerçekleştirdiği çalışmasında erkek öğrencilerin intihar olasılığı ölçeğinden aldıkları puanların kadın öğrencilerin aldıkları puandan daha yüksek olduğunu belirtmiştir. Bu durumun nedenini kadınların sosyal destek ağlarının erkeklere göre daha gelişmiş olması ve içsel gerilimleri daha kolay bir şekilde dile getirebilmeleri ile açıklayabiliriz (Oyuncakçı, 2020: 98). Bu çalışmalardan da anlaşılabileceği gibi çalışmanın cinsiyet değişkenine ait bulguları alanyazınla uyumlu değildir. Bu durumun nedeninin intihar olasılığını ölçmek için kullanılan ölçme araçlarının ve katılımcıların özelliklerinin farklı olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

İntihar olasılığını öğrencilerin devam ettiği sınıf değişkenine göre incelediğimizde; olumsuz kendini değerlendirme, umutsuzluk alt boyutları ve ölçeğin toplam puanında anlamlı bir farklılaşma görülmemektedir. Ancak düşmanlık ve intihar düşüncesi alt boyutlarında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılaşma mevcuttur. İntihar düşüncesi ve düşmanlık alt boyutlarında 4. sınıf öğrencilerinin puan ortalamaları 1. sınıf öğrencilerinin puan ortalamalarından daha yüksektir. Uncu (2020) üniversite öğrencileriyle gerçekleştirdiği çalışmasında intihar olasılığı ile devam edilen sınıf değişkeni arasında anlamlı bir farklılaşma olmadığını tespit etmiştir. Bir başka çalışmada da (Partlak, 2003) öğrencilerin sınıf düzeyi ile intihar olasılıkları arasından anlamlı bir farklılaşma bulunamamıştır. Bu çalışmalardan da görülebileceği üzere çalışmanın intihar olasılığı ile sınıf değişkeni arasındaki ilişkiye ait bulgunun alanyazındaki çalışmaların bulgularıyla benzer olduğu söylenebilir. İntihar olasılığının devam edilen sınıf değişkenine göre farklılaşmamasını üniversite öğrencilerinin büyük çoğunluğunun aynı gelişimsel dönemde olmalarına bağlayabiliriz. Ayrıca araştırmaya katılan öğrencilerin benzer kültürde yaşıyor olmaları ve üniversitede birbirlerinden olumlu ya da olumsuz şekilde etkileniyor olmaları da intihar olasılıklarının yakın bulunmasına neden olmuş olabilir.

Yaşanılan yer ile intihar olasılığı arasındaki ilişkiyi incelediğimizde ölçeğin hiçbir alt boyutunda anlamlı bir farklılaşma olmamasına rağmen ölçeğin toplam puanında anlamlı bir farklılaşma olduğu görülmektedir. Evde tek başına yaşayan öğrencilerin intihar olasılığı ölçeğinden yurtda yaşayan öğrencilere göre daha yüksek bir puan ortalamasına sahip olduğu görülmektedir. Yaşanılan yer ile intihar olasılığı arasındaki ilişkiyi konu alan çalışmalar genellikle yalnız yaşayan bireylerin intihar

olasılıklarının arttığını ileri sürmektedir (Çakıl, 2018; Youngna ve Chang, 2004; Lunksy, 2004 Akt; Elevli, 2012). Çakıl (2018) üniversite öğrencileriyle gerçekleştirdiği çalışmasında yalnız yaşayan öğrencilerin umutsuzluk alt boyutunda diğer öğrencilerden daha yüksek puan ortalamasına sahip olduğunu belirlemiştir. Youngna ve Chang (2004) da çalışmalarında umutsuzluğun ve yalnızlığın intihar olasılığını yordayan bir faktör olduğunu belirtmişlerdir. Bir başka çalışmada da (Lunsky, 2004) yalnızlığın intihar olasılığı konusunda önemli bir risk faktörü olduğu belirtilmiştir (Akt: Elevli, 2012). Konuyla ilgili çalışmalar göz önüne alındığında çalışmanın yaşanılan yer ile intihar olasılığı arasındaki ilişkiye dair bulgusunun alanyazınla benzerlik gösterdiği söylenebilir. Yalnızlığın ve umutsuzluğun depresif belirtileri arttırması sonucu intihar olasılığını yordayıcı etkisi göz önüne alındığında yalnız yaşayan öğrencilerin intihar olasılığının yüksek olması anlamlı hale gelmektedir (Tohumcu, 2020: 46).

Çalışmanın bulgularına göre intihar olasılığı ile akademik başarı arasında intihar olasılığı ölçeğinin toplamında ve tüm alt boyutlarında anlamlı bir farklılaşma mevcuttur. Olumsuz kendini değerlendirme alt boyutu dışındaki alt boyutlarda ve ölçeğin toplamında çok düşük akademik başarıya sahip öğrenciler çok yüksek akademik başarıya sahip öğrencilere göre daha yüksek intihar olasılığına sahiptirler. Olumsuz kendini değerlendirme alt ölçeğinde ise çok yüksek akademik başarıya sahip öğrenciler çok düşük akademik başarıya sahip öğrencilerden daha yüksek puana sahiptir. Alanyazında akademik başarı ile intihar olasılığı arasındaki ilişkiyi araştıran çalışmalar incelendiğinde çalışmanın bulgusunu destekler nitelikte akademik başarının düştükçe intihar olasılığının arttığı sonucunu ortaya koyan çalışmalar çoğunluktadır (Martin vd., 2005; Aktepe, vd., 2006; Güleç ve Aksaray, 2018). Martin (2005) ergenlerle gerçekleştirdiği çalışmasında akademik başarısını düşük olarak değerlendiren ergenlerin intihar girişimi ortalama olarak değerlendiren ergenlerden 5 kat fazla risk altında olduğunu belirlemiştir. Ülkemizde gerçekleştirilen bir çalışmada (Aktepe vd., 2006: 450) intihar girişiminde bulunan ergenlerin %62,1'inin okul başarısının düşük olduğu tespit edilmiştir. Bireylerin yüksek özgüvene sahip olmasının intihar riskine karşı koruyucu bir faktör olduğu bilinmektedir (Martin vd. 2005: 84; Palmer, 2004; 1093; Sharaf vd., 2009; 166). Öğrencilerin akademik başarısının düşük olması da özgüvenlerini düşürerek onları

intihar riskine karşı daha savunmasız hale getirebilmektedir. Böylelikle akademik başarısı düşük olan öğrencilerin intihar olasılıkları artabilmektedir.

Ekonomik durum ile intihar olasılığı arasındaki ilişkiyi incelediğimizde intihar olasılığı ölçeğinin tüm alt boyutlarında ve ölçeğin toplamında anlamlı bir farklılaşma olduğu görülmüştür. Olumsuz kendini değerlendirme alt boyutu dışındaki tüm alt boyutlarda ve ölçeğin toplamında ekonomik durumu çok düşük olan öğrenciler ekonomik durumu yüksek olan öğrencilerden daha yüksek puan ortalamalarına sahiptir. Yalnızca olumsuz kendini değerlendirme alt boyutunda ekonomik durumu yüksek olan öğrencilerin puan ortalamaları ekonomik durumu çok düşük olan öğrencilerin puan ortalamalarından yüksektir. Keskin (2011) tarafından üniversite öğrencileriyle birlikte yapılan çalışmada sosyoekonomik durumun düşük olmasının intihar olasılığını arttıran bir faktör olduğu bulunmuştur. Suss ve arkadaşları (1999) ergenlerle birlikte gerçekleştirdikleri çalışmalarında ekonomik durumu düşük olan katılımcıların intihar olasılıklarının diğer ergenlere göre yüksek olduğunu tespit etmiştir. Bir başka çalışmada da (Emanuel vd., 2000) gelir düzeyi arttıkça intihar olasılığının azaldığı bulunmuştur. Agerbo ve arkadaşları (2002) da düşük gelir seviyesine sahip olmanın intihar olasılığını arttırdığını belirtmiştir. Bu bulgulardan da anlaşılacağı üzere çalışmanın ekonomik durum ile intihar olasılığı arasındaki ilişkiye dair bulguları alanyazınla benzerlik göstermektedir. Gelir seviyesi bireylerin yaşam koşullarını belirleyen, karşılaştıkları birçok sorunun çözümünde kilit rol oynayan önemli bir değişkendir. Gelir seviyesi düşük olan öğrenciler finansal açıdan çözümü olan sorunlarla karşılaştıklarında çaresiz kalıp kendilerini engellenmiş hissedebilmektedir. Bu durum da onlarda özgüven eksikliği ve öfkeye neden olarak intihar risklerini arttırabilmektedir. Ayrıca gelir durumu yüksek olan öğrenciler karşılaştıkları sorunlar karşısında profesyonel destek sağlayıcılara daha kolay erişebilir konumdadır. Bu durum da gelir seviyesi yüksek olan öğrencilerin intihar riskini düşürebilmektedir.

Çalışmada katılımcıların ne kadar süredir sosyal medya kullandığı ile intihar olasılıkları arasında bir bağ olmadığı bulunmasına rağmen sosyal medya hesaplarını kontrol etme sıklığı ile intihar olasılığı arasında tüm alt boyutlarıyla birlikte anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Günde ortalama 15 ve daha fazla sefer sosyal medya uygulamalarını kontrol eden katılımcılar günde ortalama 0-3 kez kontrol eden

katılımcılardan intihar olasılığı ölçeği toplamında ve tüm alt boyutlarında daha yüksek puan ortalamalarına sahiptirler. Ayrıca sosyal medya hesaplarına her girildiğinde harcanan süre ile intihar olasılığı ölçeği toplamında ve tüm alt boyutları arasında da anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur. Alanyazında sosyal medya kullanım süresi ile intihar olasılığı arasında bir ilişki olmadığını ortaya koyan çalışma (Gençtanırım, 2004) olmasına rağmen iki değişken arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğunu ortaya koyan çalışmalar çoğunluktadır (Padmanathan, 2020; Liu ve Ma, 2020; Sedgwick vd., 2019; Lin I. Hsuan vd., 2014). Liu ve Ma (2020) Çin’de 569 sosyal medya kullanıcısıyla birlikte gerçekleştirdikleri çalışmada sosyal medya kullanım süresinin intihar olasılığını etkilediğini bulmuşlardır. Sedgwick ve arkadaşları (2019) da konuyla ilgili çalışmaları taramış ve sosyal medya kullanım süresi arttıkça intihar olasılığının da arttığını ortaya koyan çalışmaların çoğunlukta olduğunu belirtmişlerdir. Başka bir çalışmada da (Padmanathan vd., 2020) genç intiharlarının sosyal medya kullanım süresiyle ilişkili olduğu bulunmuştur. Bu bulgular doğrultusunda çalışmanın alanyazını destekler nitelikte bulgulara sahip olduğunu söyleyebiliriz. Sosyal medyanın gün içerisindeki aşırı kullanımı kişileri günlük hayattaki diğer etkinliklerden alıkoyabilmekte ve zamanla sosyal izolasyona neden olup kişileri yalnızlaştırabilmektedir. Yalnızlık da önemli intihar risk faktörlerinden biri olması nedeniyle sosyal medya bağımlısı olmanın intihar olasılığını arttırdığı söylenebilir.

4.5. SOSYAL MEDYA BAĞIMLILIĞI VE ALT BOYUTLARI İLE İNTİHAR OLASILIĞI ÖLÇEĞİ VE ALT BOYUTLARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Araştırmada sosyal medya bağımlılığı ölçeği ile intihar olasılığı ölçeği arasında istatistiksel açıdan anlamlı pozitif yönlü düşük seviyede bir korelasyon ($r=0,382$) olduğu tespit edilmiştir. Ölçeklerin alt boyutları incelendiğinde ise sosyal medya bağımlılığı ile umutsuzluk ($r=0,354$), düşmanlık ($r=0,311$), intihar düşüncesi ($r=0,367$) ve olumsuz kendilik değerlendirmesi ($r=0,184$) alt boyutları arasında pozitif yönlü düşük seviyede korelasyonların olduğu bulunmuştur. İntihar olasılığı ölçeği ile meşguliyet ($r=0,260$), duygu durum düzenleme ($r=0,347$), tekrarlama ($r=0,316$) ve çatışma ($r=0,351$) alt boyutları arasında pozitif yönlü düşük seviyede anlamlı bir korelasyonun varlığı tespit edilmiştir.

Dyson ve arkadaşları (2016) gerçekleştirdikleri alanyazın araştırması sonucunda kendine zarar verme ihtimalinin ve intihar düşüncesinin sosyal medya kullanımıyla beraber arttığını tespit etmişlerdir. Tayvan'da yapılan bir çalışmada da (Lin I. Hsuan vd., 2014) 12-18 yaş arasındaki katılımcıların internet bağımlılıkları ile intihar düşünceleri arasında anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Brailovskaia ve arkadaşlarının (2020) üniversite öğrencilerinin Facebook kullanımı ile ilgili gerçekleştirdikleri çalışmalarında Facebook bağımlılığının intihar düşüncesini ve girişimini arttırdığını bulmuşlardır. Macrynika ve arkadaşları (2021) da alanyazında sosyal medya kullanımı ile ilgili 46 çalışmayı incelemiştir. İnceleme sonucunda ergen ve genç yetişkinlerde sosyal medya kullanımı ile intihar düşüncesi ve davranışı arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğunu bulmuşlardır. 374 üniversite öğrencisiyle gerçekleştirilen bir başka çalışmada da (Jasso-Medrano ve Lopez-Rosales, 2018) sosyal medya kullanımı ile intihar düşüncesi arasında bir ilişki olmadığı bulunmasına rağmen bağımlılık yapıcı sosyal medya kullanımının intihar düşüncesi olasılığını arttırdığını tespit etmişlerdir. Shen ve arkadaşları (2020) da internet bağımlısı olan öğrencilerin internet bağımlısı olmayan öğrencilerden daha yüksek intihar girişi olasılığına sahip olduklarını bulmuşlardır. Alandaki bu çalışmalar göz önüne alındığında çalışmanın sosyal medya bağımlılığı ölçeği ile intihar olasılığı ölçeği arasındaki ilişkiye dair bulgularının alanyazınla uyumlu olduğunu söyleyebiliriz. Sosyal medya bağımlılığı çoğu zaman yalnızlığa (Batıgün, 2008: 76) ve depresyona (Mamun vd., 2020: 8) neden olup kişilerin psikolojik sağlamlıklarını düşürebilmektedir (Çapar, 2017: 121). Bu durum da sosyal medya bağımlısı olan kişilerin intihar düşüncesi ve davranışına karşı daha savunmasız olmalarına neden olup intihar olasılıklarını arttırabilmektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırma Kocaeli Üniversitesinde 2021-2022 öğretim yılı bahar döneminde eğitim gören 398 lisans öğrencisiyle gerçekleştirilmiştir. Veriler Kişisel Bilgi Formu, Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği ve İntihar Olasılığı Ölçeği aracılığıyla çevrimiçi ve yüz yüze anket yöntemiyle elde edilmiştir. Bu kapsamda üniversite öğrencilerinin çeşitli değişkenlere (cinsiyet, sınıf, akademik başarı, ekonomik durum, yaşanan yer, sosyal medya kullanmaya başladıkları zaman, sosyal medya kullanma sıklığı ve hesaplarına her girdiklerinde harcadıkları süre) göre sosyal medya bağımlılıklarının ve intihar olasılıklarının farklılaşıp farklılaşmadığına ve sosyal medya bağımlılık düzeyleri ile intihar olasılıkları arasındaki ilişkiye dair sonuçlara yer verilmiştir. Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin %61,1'inin kadın olduğu, %43,2'sinin 2. sınıf öğrencisi olduğu, %44'ünün akademik başarısının orta seviye olduğu, %70,1'inin ekonomik durumunun orta seviye olduğu, %46'sının aile yanında yaşadığı, %38,9'unun 7 yıl ve daha uzun süredir sosyal medya kullandığı, %32,7'sinin günde 15 ve daha fazla kez sosyal medya hesaplarını kontrol ettiği, %24,3'ünün her seferde 0-10 dakika vakit geçirdiği ve %82'sinin instagram kullandığı tespit edilmiştir.

Araştırmada yararlanılan Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği'ne göre araştırmaya katılan öğrencilerin sosyal medya bağımlılıkları orta seviye olarak bulunmuştur. Kadın katılımcıların bağımlılık seviyeleri erkek katılımcıların bağımlılık seviyelerinden daha yüksek bulunmuştur. 4. sınıf öğrencilerinin de bağımlılık seviyeleri 3. sınıf öğrencilerinden yüksek bulunmuştur. Öğrencilerin yaşadıkları yer ile bağımlılık seviyeleri arasında anlamlı bir ilişki olmadığı belirlenmiştir. Fakat ev arkadaşlarıyla yaşayan öğrencilerin yurttan yaşayan öğrencilere göre daha çok çatışma halinde olduğu görülmüştür. Akademik başarılarını çok düşük bulan öğrencilerin de akademik başarılarını çok yüksek bulan öğrencilerden daha yüksek seviyede bağımlı oldukları tespit edilmiştir. Aynı şekilde ekonomik durumunu düşük bulan öğrencilerin bağımlılık seviyeleri de ekonomik durumunu yüksek bulan öğrencilerden yüksek bulunmuştur. Öğrencilerin bağımlılık seviyelerinin sosyal medya kullanmaya başladıkları yıla göre farklılaşmadığı görülmüştür. Katılımcıların sosyal medya hesaplarını kontrol etme sıklığına ve hesaplarına her giriş yaptıklarında

harcadıkları süreye göre sosyal medya bağımlılıkları farklılaşmaktadır. Sosyal medya hesaplarını günde ortalama 15 kez ve daha sık kontrol eden ve sosyal medya hesaplarına her girişlerinde 40 dakika ve daha fazla süre harcayan katılımcıların bağımlılık seviyelerinin diğer katılımcılardan daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Araştırmada kullanılan İntihar Olasılığı Ölçeği'ne göre katılımcıların kadın veya erkek olmaları intihar olasılıkları açısından bir farka yol açmamaktadır. Katılımcıların devam ettikleri sınıflara göre de intihar olasılıkları farklılaşmamaktadır. Ancak 4. sınıf öğrencilerinin düşmanlıklarının ve intihar düşüncelerinin 1. sınıf öğrencilerinden daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Öğrencilerin yaşadıkları yere göre intihar olasılıkları farklılaşmaktadır. Evde tek başına yaşayan öğrencilerin yurttan yaşayan öğrencilere göre daha yüksek seviyede intihar olasılığına sahip olduğu görülmüştür. Akademik başarısını çok düşük bulan öğrencilerin intihar olasılıklarının akademik başarılarını çok iyi bulan öğrencilerden daha yüksek olduğu bulunmuştur. Fakat akademik başarısını çok iyi olarak nitelendiren öğrenciler çok düşük olarak nitelendiren öğrencilerden kendilerini daha çok olumsuz değerlendirdikleri görülmüştür. Ekonomik durumunu çok düşük bulan öğrencilerin de yüksek bulan öğrencilerden daha yüksek seviyede intihar olasılığına sahip olduğu görülmüştür. Ancak ekonomik durumunu yüksek bulan öğrencilerin ekonomik durumunu çok düşük bulan öğrencilerden kendilerini daha çok olumsuz değerlendirdikleri bulunmuştur. Katılımcıların sosyal medya kullanmaya başladıkları yıl ile intihar olasılıkları arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı görülmüştür. Sosyal medya hesaplarını günde ortalama 15 kez ve daha fazla kontrol eden öğrencilerin günde ortalama 4-7 kez kontrol edenlere göre intihar olasılığı oranları daha yüksek bulunmuştur. Öğrencilerin sosyal medya hesaplarına her girdiklerinde harcadıkları süre intihar olasılıkları açısından bir farka yol açmamaktadır. Ancak sosyal medya hesaplarına her girdiklerinde harcadıkları süre 31-40 dakika olan öğrencilerin umutsuzluğunun diğer öğrencilerden daha yüksek seviyede olduğu görülmüştür.

Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği ve İntihar Olasılığı Ölçeği aracılığıyla elde edilen veriler doğrultusunda sosyal medya bağımlılığı ile intihar olasılığı arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu tespit edilmiştir. Sosyal medya bağımlılık seviyesi arttıkça intihar olasılığı da artmaktadır. Ayrıca öğrencilerin sosyal medyada

meşguliyetleri arttıkça umutsuzlukları, düşmanlıkları, intihar düşünceleri ve intihar olasılıkları da artmaktadır. Öğrencilerin duygu durum düzenleme bağımlılıkları ile umutsuzluk, düşmanlık, intihar düşüncesi ve intihar olasılığı seviyeleri arasında pozitif yönlü bir ilişki vardır. Duygu durum düzenleme bağımlılığı ile olumsuz kendilik değerlendirmesi arasında ise negatif yönlü bir ilişki tespit edilmiştir. Bunlara ek olarak öğrencilerin tekrarlama bağımlılıkları arttıkça umutsuzluk, düşmanlık, intihar düşüncesi ve intihar olasılığı seviyelerinin de arttığı bulunmuştur. Çalışmada öğrencilerin çatışma seviyeleri ile umutsuzluk, düşmanlık, intihar düşüncesi ve intihar olasılığı seviyeleri arasında pozitif yönlü bir ilişkinin olduğu tespit edilmiştir. Öğrencilerin olumsuz kendilik değerlendirme seviyeleri arttıkça sosyal medya bağımlılığı seviyelerinin azaldığı; umutsuzluk, düşmanlık, intihar düşüncesi ve intihar olasılığı seviyeleri arttıkça da sosyal medya bağımlılığı seviyelerinin arttığı bulunmuştur. Çalışmadan elde edilen sonuçlar doğrultusunda sunulabilecek öneriler aşağıda listelenmiştir.

- Çalışmadan elde edilen sonuca göre evde tek başına yaşayan öğrencilerin sosyal medya bağımlılığı seviyeleri yurtda yaşayan öğrencilere oranla daha yüksektir. Aynı zamanda evde tek başına yaşayan öğrencilerin intihar olasılıkları da diğer öğrencilerden daha yüksek seviyededir. Bu durumun temel nedeninin yalnızlık hissinin sosyal medya kullanımını, bağımlılığını ve intihar olasılığını arttırması olduğu kabul edilirse öğrencilerin sosyalleşebileceği ortamların yaygınlaştırılmasının ve bu alanların daha ulaşılabilir hale getirilmesinin özellikle yalnız yaşayan öğrenciler arasında sosyal medya bağımlılığı oranını ve intihar olasılığını azaltacağı düşünülmektedir.
- Çalışmanın sonucuna göre akademik başarısı düşük olan öğrencilerin sosyal medya bağımlılık seviyeleri akademik başarısı yüksek olan öğrencilerden daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu nedenle öğrencilerin akademik başarısını düşüren unsurların tespit edilip ortadan kaldırılması ya da etkisinin azaltılması sağlanırsa öğrencilerin sosyal medya bağımlılığı seviyelerinin azalacağı düşünülmektedir.
- Çalışmada ekonomik durumunu düşük bulan öğrencilerin, ekonomik durumunu yüksek bulan öğrencilerden daha yüksek seviyede sosyal medya bağımlısı

olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuca ek olarak ekonomik durumunu düşük bulan öğrencilerin intihar olasılıkları da ekonomik durumunu yüksek bulan öğrencilerden daha yüksek bulunmuştur. Sosyal medya bağımlılığı ve intihar olasılığı açısından oluşan ekonomik dezavantajların ortadan kaldırılması için bağımlılık ve intiharı önleme konularında danışmanlık, eğitim ve psikososyal destek veren sosyal hizmet kuruluşlarının ve tıbbi destek sağlayan sağlık kuruluşlarının yaygınlaştırılması yararlı olacaktır.

- Çalışmadan elde edilen sonuçlara göre sosyal medya kullanım süresi arttıkça sosyal medya bağımlılığı seviyesi de artmaktadır. Bu nedenle öğrencilerin sanal ortamlar dışında keyifli vakit geçirebileceği alanların oluşturulması, var olan alanların daha çok öğrenci tarafından erişilebilir hale getirilmesi, spor, sanat, gezi gibi sosyokültürel etkinliklerin arttırılması öğrencilerin sosyal medyada geçireceği zamanı ve sosyal medya bağımlılığı seviyelerini düşürebilecektir.
- Üniversitelerin mediko sosyal birimlerinde sosyal medya bağımlılığına yönelik çalışmalar ile öğrencilerin durumları tespit edilebilir. Üniversite tarafından öğrencilerin bağımlılık düzeylerine göre ek destekler sağlanabilir
- Üniversiteler, fakülteler ve bölümler tarafından öğrencilerin birbirleriyle olan iletişimlerini arttıracak aktiviteler düzenlenebilir.
- Yerel yönetimler; okul, yurt, gençlik merkezi gibi gençlerin toplu halde bulundukları yerlerde sosyal medyanın bilinçli, etkin ve amacına uygun kullanılması için bilgilendirme faaliyetleri planlayıp gerçekleştirebilirler.
- Yerel yönetimler gerçekleştirecekleri çeşitli çalışmalar (sportif, sanatsal etkinliklerin olduğu merkezler açma vs.) ile bireyleri bağımlı oldukları davranışın yerine koyabilecekleri alternatif davranışlara yönlendirebilirler.
- Sosyal medya bağımlılığını önleme, tedavi ve rehabilitasyon konusunda çalışan tüm kurumlar arasında koordinasyon ve işbirliği sağlanmalı ve sürdürülebilir bütüncül bir hizmet sunumu gerçekleştirilmelidir.

- Çalışmadan elde edilen sonuçlara göre öğrencilerin sosyal medya bağımlılığı seviyelerinin artması intihar olasılıklarını da arttırmaktadır. Öğrencilerin sosyal medyaya olan bağımlılık seviyelerinin düşürülmesi ya da sosyal medya bağımlısı olan öğrencilerin psikolojik sağlamlılığının korunması intihar gibi ciddi bir problemin görülme olasılığını azaltıcı etkiye sahip olacaktır. Bunu sağlamak amacıyla sosyal medya bağımlısı olan öğrenciyi destek mekanizmalarıyla bağlantılandırmak, öğrencinin güçlü yanlarına vurgu yapmak, değerli olduğunu hissettirmek için mikro düzeyde müdahalelerde bulunulabilir. Mezzo düzeyde de öğrenciyi çevresi içerisinde ele alarak öğrencinin sosyal destek sistemlerinin artırılması ve sistemlere erişiminin sağlanması için aile, arkadaş, okul sistemleriyle çalışmalar yapılabilir. Politika ve yasa yapıcılarla, bağımlılık ve intihar alanında çalışan sivil toplum kuruluşlarıyla birlikte toplumun genelinde farkındalık yaratmak, psikososyal destek kaynaklarını arttırmak ve kaynaklara erişimi kolaylaştırmak amacıyla makro düzeyde çalışmalar gerçekleştirilebilir.
- Bu çalışmanın sonuçları Kocaeli Üniversitesi'nde 2021-2022 öğretim yılı bahar döneminde eğitim görmekte olan 398 lisans öğrencisiyle sınırlıdır. Bu nedenle intihar olasılığı ve sosyal medya bağımlılığı ile ilgili gerçekleştirilecek çalışmalar daha geniş ve çeşitli örneklem gruplarıyla yürütülerek çalışmanın geçerliliği artırılabilir.
- Bu çalışma ilişkisel tarama modeli kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Önümüzdeki çalışmalar deneysel modelde tasarlanıp alanyazına bu yönde katkı sağlanabilir.
- Sosyal medya bağımlılığı araştırmanın örneklemini olan üniversite öğrencilerinden daha genç örneklem gruplarında incelenip önleyici çalışmalar gerçekleştirilebilir.
- Araştırmada kullanılan değişkenler dışında başka değişkenlerin de sosyal medya bağımlılığı ve intihar olasılığı ile ilişkisi incelenebilir. Böylelikle sosyal medya bağımlılığı ve intihar olasılığı konularında daha çok bilgi sahibi olunup önleme ve müdahale çalışmaları daha etkili hale getirilebilir.
- Çalışmada yer alan üniversite öğrencilerinin büyük çoğunluğu 18-25 yaş aralığındadır. Yalnızca bu yaş aralığındaki katılımcılardan elde edilen bulguların

tüm nüfus grupları için genellenemeyeceğinden dolayı ilerideki çalışmaların farklı nüfus gruplarıyla gerçekleştirilmesiyle alanyazına katkıda bulunulabilir

KAYNAKÇA

1.Kitaplar

- Akyol, Ceyhun (2012). Sosyal Ağlar. Ankara: Pelikan Yayınları.
- Alper, Ayfer (2012). Sosyal Ağlar. Ankara: Pelikan Yayınları.
- Balcı, Ali (2015). Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntem, Teknik ve İlkeler. Ankara: Pegem Akademi.
- Colucci, E, David Lester (2012). Suicide and Culture: Understanding the Context. USA: Hogrefe Publishing.
- Crowley, D., Paul Heyer (2014). İletişim Tarihi; Teknoloji, Kültür, Toplum (Çev: B. Ersöz), Ankara: Siyasal Yayıncılık.
- Fremouw, W. J., Maria De Perczel, Thomas Ellis (1990). Suicide risk: Assessment and response guidelines. USA: Pergamon Press.
- Hauben,M., Rounda Hauben (1997). Netizens: On the history and impact of Usenet and the Internet. Washington DC: IEEE Computer Society Press.
- Huang, Hanyon (2014). Social media generation in urban China. New York: Dordrecht London Press.
- Kahraman, Murat (2010). Sosyal medya. 2. Baskı, İstanbul: Mediacat Yayınları.
- Kuşay, Yeliz. (2013). Sosyal Medya Ortamında Çekicilik ve Bağımlılık. İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Lastufka, A., Michael Dean (2008). Youtube An insider's guide to climbing the charts. Massachusetts: O'Reilly Media, Inc.
- Liebert, Emily (2011). Facebook Masalları. (Çev: N. Güler) İstanbul: Derin Kitap.
- Lueg, Christopher (2003). From Usenet to CoWebs: Interacting with Social Information Spaces. London: United Kingdom.
- Manavcıoğlu, Korhan (2015). Kurumsal İletişimde Sosyal Medya Yönetimi: Kurumsal Blog Odaklı Bir Yaklaşım. İstanbul: Beta Basım.
- Ögel, Kültegin (2012). İnternet Bağımlılığı: İnternetin Psikolojisini Anlamak ve Bağımlılıkla Başa Çıkmak, İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Safko, Lon (2010). The social media bible: tactics, tools, and strategies for business success. New Jersey: John Wiley & Sons.
- Standage, Tom (2013). Writing on The Wall: Social Media-The First 2,000 Years. USA: Bloomsbury Publishing.
- Sütçüoğlu, İlyas (2016). Sosyal Medya ve Toplumsal Dönüşüm. İstanbul: Artikel Yayıncılık.

Tuncer, Selim (2015). Sosyal medyanın gelişimi. Şu kitapta Sosyal Medya (sf: 2-25). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Yayınları.

Volant, Eric (2005). İntiharlar Sözlüğü. (Çev:T. Ilgaz). İstanbul: Sel Yayıncılık.

2. Makaleler, Bildiriler, Diğer Basılı Yayınlar

AbuDamous, Hiba (2020). The Relationship Between Social Media Use, Depression, and Anxiety in the Xennials Generation. Doktora Tezi, Alliant International University, California.

Agerbo E., Merebe Nordentoft, Preben Bo Mortensen (2002). “Familial, Psychiatric and Socioeconomic Risk Faktors for Suicide in Young People: Nested Case-Control Study”.BMJ. 325(74), 1-5.

Akbaş Coşar, Hamide (2019). Öğretmen Adaylarının Sosyal Medya Bağımlılığı ve Akademik Erteleme Davranışları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi Yüksek Lisans Tezi, Aksaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aksaray.

Akca, S.O., Ozgur Yuncu, Zehra Aydın (2018). “Mental Status and Suicide Probability of Young People: A Cross-Sectional Study”. Revista da Associação Médica Brasileira, 64, 32-40.

Aksak, Meryem (2017). Farklı Lise Türlerine Devam Eden Lise Öğrencilerinin Sosyal Medyaya İlişkin Tutumları ile Yalnızlık Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi Gaziosmanpaşa İlçesi Örneği, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Aksoy, Seyitcan (2020). The Relationship Between Social Media Use, Depression, and Anxiety in the Xennials Generation, Yüksek Lisans Tezi, Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Aktepe E., Sema Kandil, Zeynep Göker vd (2006). “İntihar Girişiminde Bulunan Çocuk ve Ergenlerde Sosyodemografik ve Psikiyatrik Özelliklerin Değerlendirilmesi”. 1. Çocuk Kongresi, 444-454.

Aktan, Ercan (2018). “Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Medya Bağımlılık Düzeylerinin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi”. Erciyes İletişim Dergisi, 5(4), 405-421.

Alptekin, K., Veli Duyan (2019). “Türkiye’de 2007-2016 yılları arasında intihar hızları sosyodemografik faktörlere göre nasıl bir dağılım gösterdi?”. Psikiyatri Hemşireliği Dergisi, 10(4), 270-276.

Altındış, A., Selma Altındış, Fatma Gürkan Aslan vd (2017). “Sosyal Medya Ağları ve Sosyal Görünüm Anksiyetesi”. International Journal of Social Science, 64, 227-235.

Al-Menayes, Jamal (2015). “Dimensions of Social Media Addiction among University Students in Kuwait”. Psychology and Behavioral Sciences, 4(1), 23-28.

- Al-Menayes, Jamal (2014). "The Relationship Between Mobile Social Media Use and Academic Performance in University Students". *New Media and Mass Communication*, 25, 23-29.
- Andreassen, Cecile Schou (2015). "Online Social Network Site Addiction: A Comprehensive Review". *Current Addiction Reports*, 2(2), 175-184.
- Andreassen, C. S., Joel Billieux, Mark Griffiths vd (2016). "The Relationship Between Addictive Use of Social Media and Video Games and Symptoms of Psychiatric Disorders: A Large-Scale Cross-Sectional Study". *Psychology of Addictive Behaviors*, 30(2), 252-262.
- Andreassen, C. S., Ståle Pallesen, Mark Griffiths (2017). "The Relationship Between Addictive Use of Social Media, Narcissism, and Self-Esteem: Findings From a Large National Survey". *Addictive Behaviors*, 64, 287-293.
- Argın, Süleyman (2013). Ortaokul ve Öğretmen adaylarının Sosyal Medyaya İlişkin Tutumlarının İncelenmesi: Çekmeköy Örneği. Yüksek Lisans Tezi. Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Arsel C.O., Ayşegül Durak Batıgün (2020). "İntihar ve Cinsiyet: Cinsiyet Roller, İletişim Becerileri, Sosyal Destek ve Umutsuzluk Açısından Bir Değerlendirme". *Türk Psikoloji Dergisi*, 26(68), 1-10.
- Aslan, İ., Mehmet Emin Yaşar (2020). "Measuring Social Media Addiction Among University Students". *International Journal of Contemporary Economics and Administrative Sciences*, 10(2), 468-492.
- Aslan, Tülay (2020). Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Medya Kaygılarının Sosyal Medya Bağımlılıklarını Yordayıcı Rolünün İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.
- Atmaca, G., Gülgün Durat (2016). "Şizofreni Hastalarında İntihar ve Depresyon". *Sakarya Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 6(1), 51-55.
- Aydın, M., Türkan Çelik (2017). "Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Sosyal Medya Kullanım Ve Doyumlarının İncelenmesi". *Eğitim Kuram ve Uygulama Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 82-97.
- Ayğar, B. B., Bilge Uzun (2018). "Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği'nin Geliştirilmesi: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmaları". *Addicta: The Turkish Journal on Addictions*, 5(3), 1-19.
- Balcı, Ş., Enes Baloğlu (2018). "Sosyal Medya Bağımlılığı ile Depresyon Arasındaki İlişki: Üniversite Gençliği Üzerine Bir Saha Araştırması". *İletişim Dergisi*, (29), 209-233.
- Başarangil, İlke (2019). "Sosyal Medyanın Tatil Tercihlerine Etkisi: Kırklareli Üniversitesi Turizm Fakültesi". *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 7(2), 839-852.
- Batıgün, Ayşegül Durak (2008). "İntihar Olasılığı ve Cinsiyet: İletişim Becerileri, Yaşamı Sürdürme Nedenleri, Yalnızlık ve Umutsuzluk Açısından Bir İnceleme". *Türk Psikoloji Dergisi*, 23(62), 65-75.
- Baumeister, Roy (1990). "Suicide as Escape From Self". *Psychological review*, 97(1), 90-113.

- Bayraktar, Fatih (2001). İnternet Kullanımının Ergen Gelişimindeki Rolü, Yüksek Lisans Tezi. Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Bayraktar, Mustafa (2020). Üniversite Öğrencilerinde Bağlanma Stilleri, Sosyal Medya Bağımlılığı ve Koşullu Öz-Değer Arasındaki İlişki. Yüksek Lisans Tezi. Ondokuz Mayıs Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Samsun.
- Baz, Fatih Çağatay (2018). “Sosyal Medya Bağımlılığı: Üniversite Öğrencileri Üzerine Çalışma”. OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi, 9(16), 276-295.
- Beautrais, Roy (2002). “A case control study of suicide and attempted suicide in older adults”. Suicide and Life-Threatening Behavior, 32, 1-9.
- Berigel, M., Mehmet Kokoç, Hasan Karal (2012). “Exploring Pre-Service Teachers Level of Social Networking Sites Addictive Tendencies”. Eurasian Journal of Educational Research, 12(49A), 215-228.
- Bettmann, J.E., Gretchen Anstadt, Bryan Casselman vd (2020). “Young Adult Depression and Anxiety Linked to Social Media Use: Assessment and Treatment”. Clinical Social Work Journal, 49(3), 368-379.
- Bilge Y., Kürşad Baydili, Seyyide Göktaş (2020). “Sosyal Medya Bağımlılığını Yordamada Anksiyete, Stres ve Günlük Sosyal Medya Kullanımı: Meslek Yüksekokulu Örneği”. Bağımlılık Dergisi, 21(3), 223-235.
- Bilgin, Mehmet (2018). “Ergenlerde Sosyal Medya Bağımlılığı ve Psikolojik Bozukluklar Arasındaki İlişki”. The Journal of International Scientific Researches, 3(3), 237-247.
- Blackwell, D., Carrie Leaman, Rose Trampusch vd (2017). “ Extraversion, Neuroticism, Attachment Style and Fear of Missing Out as Predictors of Social Media Use and Addiction”. Personality and Individual Differences, 116, 69-72.
- Boumosleh, Jocelyne Matar, Doris Jaalouk (2017). “Depression, Anxiety, and Smartphone Addiction in University Students-a Cross Sectional Study”. PloS one, 12(8), 401-424.
- Boyd, D., Nicole Ellison (2007). “Social Network Sites: Definition, History, and Scholarship”. Journal of computer-mediated Communication, 13(1), 210-230.
- Brailovskaia, J, Hans-Werner Bierhoff, Elke Rohmann vd (2020). “The Relationship Between Narcissism Intensity of Facebook Use, Facebook Flow and Facebook Addiction”. Addictive behaviors reports, 11, 1-7.
- Buda, G., Justė Lukoševičiūtė, Laura Šalčiūnaitė vd (2021). “ Possible Effects of Social Media Use on Adolescent Health Behaviors And Perceptions”. Psychological reports, 124(3), 1031-1048.
- Büyükgebiz, Eda (2018). Sosyal Medya Bağımlılığının Öğrencilerin Etkisi Üzerine Bir Araştırma. Yüksek Lisans Tezi. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.

- Cansız, Seda (2019). Üniversite Öğrencilerinde Sosyal Medya Bağımlılığı ve Duygusal Yeme Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi. Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Caverly, D.C., Anne Ward (2008). "Techtalk: Wikis and Collaborative Knowledge Construction". Journal of Developmental Education, 32(2), 36-37.
- Cao, X., Xitong Guo, Douglas Vogel vd (2016). "Exploring the Influence of Social Media on Employee Work Performance". Internet Research, 26-42, 529-549.
- Cargill, Marisa (2019). The Relationship Between Social Media Addiction, Anxiety, the Fear of Missing Out, and Interpersonal Problems. Doktora Tezi. The Graduate Faculty of The University of Akron. Akron.
- Caz, Ç., Sait Bardakçı (2019). "Sosyal Medya Bozukluğu: Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma". OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi, 10(17), 1100-1124.
- Cenkseven, F., Ayten Bölükbaşı (2019). "Ergenlerde İntihar Olasılığı: Benlik Saygısı ve Öfke Açısından İncelenmesi". OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi, 10(17), 1522-1543.
- Ceyhun, A. G., Birsan Ceyhun (2003). "Lise ve Üniversite Öğrencilerinde İntihar Olasılığının Değerlendirilmesi". Klinik Psikiyatri, 6(2), 217-224.
- Chang, E. C., Lianqiu Wan, Pengzi Li vd (2017). "Loneliness and Suicidal Risk in Young Adults: Does Believing in a Changeable Future Help Minimize Suicidal Risk Among the Lonely?". The Journal of psychology, 151(5), 453-463.
- Curry, Kevin Everett (2018). Politics in The Social Media Era: The Relationship Between Social Media Use and Political Participation During The 2016 United States Presidential Election. Doctoral Dissertation, Portland State University. Oregon.
- Çakıl, Gurbet (2018). Üniversite Örnekleminde Travma Sonrası Bilişler ile İntihar Olasılığı Arasındaki İlişki. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Çakır, Özlem (2002). "Sosyal Dışlanma. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi". 4(3), 83-104.
- Çakmak, Seda (2020). Investigation of The Relationship Between Social Media Addiction And Obesity And Body Perception in University Students. Yüksek Lisans Tezi. Yeditepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Çap, Elif (2017). Lise Öğrencilerinin Sosyal Medyaya İlişkin Tutumları ile Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişki. Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Çayırılı, Ezgi (2017). Sosyal Medya Kullanım Özelliklerinin Kişilik Yapılanmaları, Yaşam Doyumu ve Depresyon Açısından İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Işık Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Çiftçi, Hasan (2018). "Üniversite Öğrencilerinde Sosyal Medya Bağımlılığı". Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi, 7(4). 417-434.

- Çolak, Çağlar Hüseyin (2020). Lise Öğrencilerinde Sosyal Medya Bağımlılığı ve Duygu Düzenleme Becerilerinin Kişilik Özelliklerine ve Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.
- Çömlekçi M.F., Başol, Oğuz (2019). “Gençlerin Sosyal Medya Kullanım Amaçları ile Sosyal Medya Bağımlılığı İlişkisinin İncelenmesi”. Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 17(4), 173-188.
- Demir, Y., Hatice Kumcağız (2019). “Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Medya Bağımlılığının Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi”. Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, 9(52), 23–42.
- Demirbaş, H., Seda Çelik, İnci Özgür İlhan vd (2002). “Alkol Bağımlılığında İntihar Olasılığı ile Depresyon, Anksiyete ve Kişilik Bozukluğu Ek Tanıları Arasındaki İlişki”. Bağımlılık Dergisi, 3 (1), 17-20.
- Deniz, L., Ercan Gürültü (2018). “Lise öğrencilerinin sosyal medya. bağımlılıkları”. Kastamonu Eğitim Dergisi, 26(2), 355-367
- Demirkol, Merih (2013). İntihar Olasılığı: Kişilik Özellikleri, Kontrol Odağı ve Ölüm Algısı Açısından Bir Değerlendirme. Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Demir Türkdogan, Rabia (2019). Sosyal Medya Bağımlılığı ve Gençlik: Cumhuriyet Üniversitesi Örneği, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.
- Derin, Sümeyye (2013). Lise Öğrencilerinde İnternet Bağımlılığı ve Öznel İyi Oluş. Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Ankara.
- Dikmen, M. (2021). COVID-19 Pandemisinde Üniversite Öğrencilerinin Depresyon Düzeylerinin Sosyal Medya Bağımlılığı Üzerindeki Rolünün İncelenmesi: Bir Yapısal Eşitlik Modeli. Bağımlılık Dergisi, 22(1), 20-30.
- Drahošová, M., Peter Balco (2017). “The Analysis Of Advantages And Disadvantages Of Use Of Social Media In European Union”. Procedia Computer Science, 109, 1005-1009.
- Duradoni, M., Federico Innocenti, Andrea Guazzini (2020). “Well-Being and Social Media: a Systematic Review of Bergen Addiction Scales”. Future Internet, 12(2), 24.
- Durak Batıgün, Ayşegül (2005). “İntihar olasılığı: Yaşamı sürdürme nedenleri, umutsuzluk ve yalnızlık açısından bir inceleme”. Türk Psikiyatri Dergisi, 16(1), 29-39.
- Dyson, M. P., Lisa Hartling, Jocelyn Shulhan (2016). “A Systematic Review of Social Media Use to Discuss and View Deliberate Self-Harm Acts”. PloS one, 11(5), 1-15.
- D’Zurilla, T. J., Edward chang, Edward Nottingham vd (1998). “Social Problem Solving Deficits and Hopelessness, Depression, and Suicidal Risk in College Students and Psychiatric Inpatients”. Journal of Clinical Psychology, 54(8), 1091- 1107.

- Ehrenberg, A., Suzanna Juckes, Katherine White (2008). "Personality and Selfesteem as Predictors of Young People's Technology Use". *CyberPsychology ve Behavior*, 11, 739-741.
- Ellison N.B., Danah Boyd (2013). "Sociality Through Social Network Sites". In *The Oxford Handbook of Internet Studies*. 151-172.
- Emanuel, E. J., Diana Fairclough, Brain Clarridge vd (2000). "Attitudes and Practices of US Oncologists Regarding Euthanasia and Physician-Assisted Suicide". *Annals of Internal Medicine*, 133(7), 527-532.
- Emir Öksüz, E., Filiz Bilge (2014). "Üniversite öğrencilerinin intihar olasılıklarının incelenmesi". *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 39(171), 407-420.
- Engin, E., Döndü Cuhadar, Emel Öztürk (2012). "Healthy Life Behaviors and Suicide Probability in University Students. *Archives of psychiatric nursing*, 26(1), 43-53.
- Ergenç, Ayfer (2011). "Web 2.0 ve Sanal Sosyalleşme: Facebook Örneği. Yüksek Lisans Tezi. Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Erkul, Erdem (2009). "Sosyal Medya Araçlarının (web 2.0) Kamu Hizmetleri ve Uygulamalarında Kullanılabilirliği". *Türkiye Bilişim Derneği*, 116, 96-101.
- Esen, B. K., Mehmet Gündoğdu (2010). "The Relationship Between Internet Addiction, Peer Pressure and Perceived Social Support Among Adolescents". *The International Journal of Educational Researchers*, 2(1), 29-36.
- Eskin M., Eva Palova, Martina Krokavcova (2014). "The Relationship Between Internet Addiction, Peer Pressure and Perceived Social Support Among Adolescents". *The International Journal of Educational Researchers*, 2(1), 29-36.
- Gabbidon, Iona (2020). *Social Media and Preschool Leaders: Examining the Adoption and Experiences of Social Media*. Doctoral Dissertation. St. Thomas University. Florida.
- Garland, A. F., Edward Ziegler (1993). "Adolescent Suicide Prevention: Current Research and Social Policy Implications". *American Psychologist*, 48, 169-182.
- Gazi, M.A., Muammer Çetin, Caner Çakı (2017). "The Research of The Level of Social Media Addiction of University Students". *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 3(2), 549-559.
- Gençtanırım, Dilek (2004). *Ergenlerde İntihar Olasılığının Yordanması*. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Giunchiglia, F, Zeni, Mattia Zeni, Elisa Gobbi vd (2017). "Using Mobile Social Media And Academic Performance". *Computers in Human Behavior*, 2017, 82, 177-185.
- Glass, R., Janet Prichard, Andrew Lafortune (2013). "The Influence Of Personality And Facebook Use On Student Academic Performance". *Issues İn Information Systems*, 14(2), 119-126.

- Gooding, P.A., Nicholas Tarrier, Graham Dunn (2016). “Psychological Characteristics and Predictors of Suicide Probability in High-Risk Prisoners”. *Criminal justice and behavior*, 44(3), 321-335.
- Göksu, Hatice (2019). “Ergenlerin Sosyal Medya Bağımlılığının Akademik Başarılarıyla İlişkisi ve Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.
- Griffiths, M. D., Daria Kuss (2017). “Adolescent Social Media Addiction (revisited). *Education and Health*, 35(3), 49-52.
- Güleç Gülcan (2006). “İntihar Girişiminde Bulunan Gençlerin Sosyodemografik Sosyokültürel ve Aile Özelliklerinin Değerlendirilmesi”. *New Symposium Journal*, 1;44(3):141–150.
- Güler, Zuhal (2017). “Yaşlılık ve İntihar”. *Sosyoloji Konferansları*, (55), 181.
- Gültekin, Mustafa (2010). Yapısal-İnşacı Perspektiften İntihar Eylemlerinin Sosyal Belirlenimlerinin Sosyolojik Bir Analizi: 1985-2007 Denizli ili örneği. Yüksek Lisans Tezi. Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli.
- Günüç, S., Murat Kayri (2010). “Türkiye’de İnternet Bağımlılık Profili ve İnternet Bağımlılık Ölçeğinin Geliştirilmesi: Geçerlik-güvenirlilik çalışması”. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 39(39), 220-232.
- Gürhan, N., Meltem Meriç, Burhanettin Kaya vd (2018). “Tıp Fakültesi ve Hemşirelik Öğrencilerinin İntihar Olasılığı ve Problem Çözme Düzeylerinin Sosyodemografik Değişkenler Açısından Karşılaştırılması. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 7(1), 149-155.
- Gürültü, Ercan (2016). Lise Öğrencilerinin Sosyal Medya Bağımlılıkları ve Akademik Erteleme Davranışları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Haand, R.,Zhao Shuwang (2020). “The Relationship Between Social Media Addiction and Depression: A Quantitative Study Among University Students in Khost”. *Afghanistan. International Journal of Adolescence and Youth*, 25(1), 780-786.
- Harmancı, Pınar (2015). Dünya'daki ve Türkiye'deki İntihar Vakalarının Sosyodemografik Özellikler Açısından İncelenmesi”. *Hacettepe University Faculty of Health Sciences Journal*.
- Hawi, N. S., Maya Samaha M. (2017). “The Relations Among Social Media Addiction, Self-Esteem And Life Satisfaction in University Students”. *Social Science Computer Review*, 35(5), 576-586.
- Hazar, Murat (2011). “Sosyal Medya Bağımlılığı: Bir Alan Çalışması”. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, 32, 151-175.
- Hem, E., Jon Loge, Tor Halderson (2004). “Suicide risk in cancer patients from 1960 to 1999”. *Journal of Clinical Oncology*, 22(20), 4209-4216.

- He, Z. X., David Lester (2001). "Sex differences in Suicidal İdeation in a Community Sample from China". The Journal of Crisis İntervention and Suicide Prevention, 22(3), 132-134.
- Hou, Y., Dan Xiong Tonglin Jiang (2019). "Social media addiction: Its impact, mediation, and intervention". Cyberpsychology: Journal of psychosocial research on cyberspace, 13(1). 1-17.
- Houissa, Ali (2000). "The Internet predicament in the Middle East and North Africa: connectivity, access and censorship". Journal of librarianship and information science, 32(2), 56-63.
- House, Allan (2020). "Social media, self-harm and suicide". BJPsych bulletin, 44(4), 131-133.
- İliş, Ali (2018). Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Sosyal Medya Bağımlılığı İle İletişim Becerileri Arasındaki İlişkinin Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- İnce, M., Mevlüt Can Koçak (2017). "Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Medya Kullanım Alışkanlıkları: Necmettin Erbakan Üniversitesi Örneği". Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 7 (2) , 736-749.
- Jackson, Skyler D. ve Mohr, Jonathan J. (2015). "Conceptualizing the Closet: Differentiating Stigma Concealment and Nondisclosure Processes Psychology of Sexual Orientation and Gender Diversity". American Psychological Association 3(1), 80–92.
- Jasso-Medrano, J. L., Fuesanta Lopez-Rosales (2018). "Measuring the Relationship Between Social Media Use and Addictive Behavior and Depression and Suicide Ideation Among University Students". Computers in Human Behavior, 87, 183-191.
- Jehapio, P. J., Ronal Wesonga, Douglas Candia (2017) "Effect of Online Social Networking Sites Usage on Academic Performance of University Students in Uganda". International Journal of Computer Applications, 2017 (5, 157) 25-35.
- Junco, Rayol (2012). "The relationship between frequency of facebook use, participation in Facebook activities, and student engagement". Computers ve Education, 58, 162- 171.
- Kandell, Jonathan (1998). "Internet Addiction on Campus: The Vulnerability of College Students". Cyberpsychology & behavior, 1(1), 11-17.
- Karaağaçlı, A., Ümran Turgut (2019). "Güney Afrika'da Yerli Halkın İrkçilikle Mücadelesi". Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergi, (43), 1-7.
- Karaçor. Feyzanur (2018). Üniversite Öğrencilerinde İnternet ve Sosyal Medya Bağımlılığı ile Depresyon Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

- Karatoprak, S., Nusret Ayaz, Yunus Emre Dönmez (2021). "Assessment of Suicide Probability and Related Factors in Male Incarcerated Adolescents; A Sample of Reformatory Center in Turkey". *International journal of law and psychiatry*, 78, 1-6.
- Karataş, Z., Öner Çelikkaleli (2018). "Beliren yetişkinlikte intihar olasılığı: Stresle başetme, öfke ve cinsiyet açısından bir inceleme". *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(1), 450-462.
- Kaya, Gamze (2018). *Sosyal Medya Bağımlılığı İle İnternet Kullanım Amaçları Arasındaki İlişki Üzerine Bir Araştırma. Yüksek Lisans Tezi. Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.*
- Keskin, Osman Özkan (2015). "Bir Toplum Sağlığı Sorunu Olarak İntihar". *Sürekli Tıp Eğitim Dergisi*, 24(5), 191-197.
- Kırık A.M., Ahmet Arslan, Ahmet Çetinkaya (2015). "A Quantitative Research on The Level of Social Media Addiction Among Young People in Turkey". *International Journal of Science Culture and Sport (IntJSCS)*, 3(3), 108-122.
- Kırık, Ali Murat (2017). "Yeni Medya Aracılığıyla Değişen İletişim Süreci: Sosyal Paylaşım Ağlarında Gençlerin Konumu". *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 5(1), 230-261.
- Konick, L., C., Peter Gutierrez (2005). "Testing a model of suicide ideation in college students". *Suicide and life-threatening behavior*, 35(2), 181-192.
- Kulandairaj, Jesu (2014). "Impact Of Social Media On The Lifestyle Of Youth". *International Journal of Technical Research and Applications*, 2(8), 22-28.
- Lageborn, C. T., Rickard Ljung, Marjan Vaez (2017). "Ongoing University studies and the risk of suicide: a register-based nationwide cohort study of 5 million young and middle-aged individuals in Sweden, 1993–2011. *BMJ open*, 7(3),
- Lamis, D. A., Elizabeth Ballard, Alexis May (2016). "Depressive symptoms and suicidal ideation in college students: the mediating and moderating roles of hopelessness, alcohol problems, and social support". *Journal of clinical psychology*, 72(9), 919-932.
- Lamis, D. A., David Lester (2012). "Risk factors for suicidal ideation among African American and European American college women". *Psychology of Women Quarterly*, 36(3), 337-349.
- Lau, Ch (2011). *İnternet Addiction Among University Students in China. Doktora Tezi. The Chinese Universtiy, Hong Kong.*
- Leenars, Antoon (2010). "Edwin S Shneidman on Suicide. *Suicidology*". Online, 1(1), 5-18.
- Lee, Zwy., Christy Cheung, Dimple Thedani (2012). "An Investigation Into the Problematic Use of Facebook". [Bildiri]. *Proceedings of the 45th Hawaii International Conference on System Sciences, Hawaii.*

- Leiner, Barry, Cerf Vinton, David Clark vd (1997). "The Past And Future History of The Internet". *The Science of Future Technology*, 40(2), 102- 108.
- Levy, Moria (2009). "WEB 2.0 implications on knowledge management". *Journal of Knowledge Management*, 13(1), 120–134.
- Lin, I. H., Chih Hung Ko, Yu ping Chang vd (2014) "The association between suicidality and Internet addiction and activities in Taiwanese adolescents". *Comprehensive psychiatry*, 55(3), 504-510.
- Liu, C., Jianling, MA (2020). "Social media addiction and burnout: The mediating roles of envy and social media use anxiety". *Current Psychology*, 39(6), 1883-189
- Longstreet, P., Stoney Brooks (2017). "Life Satisfaction: A Key to Managing Internet & Social Media Addiction". *Technology in Society*, 50, 73-77.
- Luxton, D. D., Jennifer June, Katherina Anne Cumtois (2013). "Can postdischarge follow-up contacts prevent suicide and suicidal behavior?". *Crisis*, 34 (1). 1-44.
- Lunsky, Yona (2004) "Suicidality In a Clinical and Community Sample Of Adults With Mental Retardation". *Research In Developmental Disabilities*, 25 (3), 231-243.
- Macrynika, N., Emelyn Auad, Jose Menjivar vd (2021). "Does social media use confer suicide risk? A systematic review of the evidence". *Computers in Human Behavior Reports*, 3.
- Malak, M.Z.,Ahmet Shuhaiber, Rasmieh Al-Amer (2021). "Correlation between psychological factors, academic performance and social media addiction: model-based testing". *Behaviour & Information Technology*, 1-13.
- Mamun, M, A.,Abu Bakkar Siddique, Tajuddin Sikder vd (2020). "Student suicide risk and gender: a retrospective study from Bangladeshi Press reports". *International Journal of Mental Health and Addiction*, 1-8.
- Martin, G., Angela Richardson, Helen Bergen vd (2005). "Perceived academic performance, self-esteem and locus of control as indicators of need for assessment of adolescent suicide risk:Implications for teachers". *Journal of Adolescence*, 28 (1), 75-87.
- Masthi, N. R., Shivakumar Pruthvi, Paheendra Mallekavu (2017). "A Comparative Study on Social Media Addiction Between Public and Private High School Students of Urban Bengaluru, India".*Asean Journl of Psichiatry*, 18(2), 1-10.
- Mew, E.J.,Prianka Padmanathan, Flemming Konradsen vd (2017). "The Global Burden of Fatal Self-Poisoning with Pesticide: systematic review". *Journal of affective disorders*, 219, 93-104.
- Murugesan, San (2007). "Understanding Web 2.0. IT Pro". Published by the IEEE Computer Society, July- August 2007, 34-41.
- Nguyen, T. H., Kuan-Han Lin, Ferry Fadzul Rahman (2020). "Study of Depression, Anxiety, and Social Media Addiction Among Undergraduate Students". *Journal of Management Information and Decision Sciences*, 23(4). 257-276.

- Niemz, K., Mark Griffiths, Phil Banyard (2005). "Prevalence of Pathological Internet Use Among University Students and Correlations with Self-Esteem, the General Health Questionnaire (GHQ), and Disinhibition". *Cyberpsychology & behavior*, 8(6), 562-570.
- Nordström, P., Peter Samuelsen, Marie Åsberg (1995). "Survival Analysis of Suicide Risk After Attempted Suicide". *Acta Psychiatrica Scandinavica*, 91(5), 336-340.
- Odağ, Özen, (2008). "Of Men Who Read Romance and Women Who Read Adventure Stories... An Empirical Reception Study on the Emotional Engagement of Men and Women While Reading Narrative Texts". *New Beginnings in Literary Studies*, 308-329.
- Olgun, Büşra (2015). "Sosyal Medyanın Tüketici Satın Alma Davranışları Üzerindeki Etkisi". *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi*, 6(12), 484-505.
- Oyuncakçı, Seval (2020). 25-40 Yaş Arası Yetişkinlerde İntihar Olasılığı, Çocukluk Çağı Travmaları, Psikolojik Sağlamlık, Affetme ve Olumlu-Olumsuz Duygular Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Bahçeşehir Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Öksüz, E.E., Filiz Bilge (2014). "Üniversite öğrencilerinin intihar olasılıklarının incelenmesi". *Eğitim ve Bilim*, 39(171), 407-420.
- Özalp, Elvan (2009). "İntihar Davranışının Genetiği". *Türk Psikiyatri Dergisi*, 20(1), 85-93.
- Özata, Fatma Zeynep (2013). "Sosyal Medya Platformları". *Dijital İletişim ve Yeni Medya*, 3, 76-99.
- Özdemir, Zafer (2019). "Üniversite Öğrencilerinde Sosyal Medya Bağımlılığı". *Beykoz Akademi Dergisi*, 7(2), 91-105.
- Özdiñ, Tuğba (2014). Okul Öncesi Eğitimde Aile Katılımında Sosyal Medya Kullanımı: Bir Durum Çalışması. Yüksek Lisans Tezi. Bahçeşehir Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Özşahin, Cuma (2019). Öğretmenlerin Sosyal Medya Bağımlılığı, Öğretmenlik Öz-Yeterlilikleri ve Motivasyonları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Gaziantep Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Gaziantep.
- Padmanathan P., Helen Bould., Lizzy Winstone (2020). "Social media use, economic recession and income inequality in relation to trends in youth suicide in high-income countries: A time trends analysis". *Journal of affective disorders*, 275, 58-65.
- Park Youngna, Edward Chang (2004). "Perfectionism and loneliness as predictors of depressive symptoms: A test of an integrative model", *Journal of Young Investigators*, 10(1), 125-132.

- Pempek, T.A., Yevdokiya A.Yermolayeva Sandra L.Calvert (2009). "College students' social networking experiences on Facebook. Journal of applied developmental psychology, 30(3), 227-238.
- Poli R., Emilia Agrimi (2012). "Internet Addiction Disorder: Prevalence in an Italian Student Population" Nordic journal of psychiatry, 66(1), 55-59.
- Partlak, Neslihan (2003). Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Öğrencilerinin Stresle Başa Çıkma Tarzları ve İntihar Olasılıkları Arasındaki İlişki. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Raacke, J., Jennifer Bonds Raacke (2008). "MySpace and Facebook: Applying the Uses and Gratifications Theory to Exploring Friend Networking Sites". CyberPsychology & Behavior, 11, 169-174.
- Ramnarain, Y., Krishna Govender (2013). "Social Media Browsing And Consumer Behaviour: Exploring The Youth Market". African Journal of Business Management, 7(18), 1885-1893.
- Range, L. M., Karla Antonelli (1990). "A factor analysis of six commonly used instruments associated with suicide using college students". Journal of Personality Assessment, 55, 804-811.
- Ritholtz, B. (2010). "History of social Media:The Big Picture". <http://ritholtz.com/2010/12/history-of-social-media>
- Ross, C., Emily Orr, Mia Sisic (2009). "Personality and Motivations Associated with Facebook Use". Computers in Human Behavior, 25(2), 578–586.
- Saçarçelik, G., Ahmet Türkcan, Hülya Güveli (2011). "İkinci basamak ergen ve genç erişkin psikiyatri polikliniğine başvuran hastalarda kasıtlı kendine zarar verme davranışının yaygınlığı ve sosyodemografik özelliklerle ilişkisi". Düşünen Adam 24, 253, 264.
- Sağar, Mehmet Emin (2019). "Yetişkin Bireylerde Sosyal Medya Bağımlılığının İrdelenmesi". Sağlık Bilimlerinde Eğitim Dergisi, 2(1), 29-42.
- Sahin, Cengiz (2017) "The Predictive Level of Social Media Addiction for Life Satisfaction: A Study on University Students". Turkish Online Journal of Educational Technology-TOJET, 16(4), 120-125.
- Savcı, M., Ferda Aysan (2017). "Teknolojik Bağımlılıklar ve Sosyal Bağlılık: İnternet Bağımlılığı, Sosyal Medya Bağımlılığı, Dijital Oyun Bağımlılığı ve Akıllı Telefon Bağımlılığının Sosyal Bağlılığı Yordayıcı Etkisi". Düşünen Adam, 30(3), 202-216.
- Sedgwick, R., Sophie Epstein, Rina Dutta (2019). "Social Media, İnternet Use and Suicide Attempts in Adolescents". Current Opinion in Psychiatry, 32(6), 534.
- Shen, Y., Fanchao Meng, Huiming Xu (2020). "Internet Addiction Among College Students in a Chinese Population: Prevalence, Correlates, and Its Relationship with Suicide Attempts". Depression and Anxiety, 37(8), 812-821.
- Shirky, Clay (2011). "The Political Power of Social Media: Technology, the Public Sphere and Political Change". Foreign Affairs, 90(1), 28-41.

- Singh N., K. C., Barmola (2015). "Internet Addiction, Mental Health and Academic Performance Of School Students/Adolescents". *The International Journal Of Indian Psychology*, 2(3), 99-108.
- Skogman, K., Katarina Alsen, Agneta Öjehagen (2004). "Sex differences in risk factors for suicide after attempted suicide". *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology*, 39, 113-120.
- Solmaz, B., Gökhan Tekin, Züleyha Herzem vd (2013). "İnternet ve Sosyal Medya Kullanımı Üzerine Bir Uygulama". *İletişim Dergisi*, 7(4), 24-32.
- Susanto, H., Eva Suryani, Yunisa Astiarani (2021). "Relationship between Narcissism, Self-Esteem, and Social Media Addiction in Preclinical Medical Students". *Althea Medical Journal*, 8(1), 50-55.
- Suss, A., Homel Shah (1999). "Risk Factors for Suicide Behaviors Among Inner City Adolescents". In *Journal of Adolescent Health*, 24(2), 426-429.
- Şahin, N. H., Aziz Onur, Nejat Basım (2008). "İntihar Olasılığının, Öfke, Dürtüsellik ve Problem Çözme Becerilerindeki Yetersizlik ile Yordanması". *Türk Psikoloji Dergisi*, 23(62), 79-88.
- Şahin, T., Erdiñç Ballı (2020). "Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Medya Bağımlılıkları". *Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2(1), 59-74.
- Şen, Neslihan (2008). "Batı Düşünce Tarihinde İntiharın Algısal İnşası". *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Felsefe Dergisi*, (11), 191-203.
- Şevik A. E., Halil Özcan, Emin Uysal (2012). "İntihar Girişimlerinin İncelenmesi: Risk Faktörleri ve Takip". *Klinik Psikiyatri*, 15(4), 218-25.
- Taş, A., Halil İbrahim Bülbül (2021). "Sosyal Medya Kullanıcılarının Dijital Ayak İzi Farkındalığı". *Sosyal, Beşeri ve İdari Bilimler Dergisi*, 4(3), 205-216.
- Taylor, David (2018). "Social Media Usage, FOMO, and Conspicuous Consumption: An Exploratory Study: An Abstract". In *Academy of Marketing Science World Marketing Congress* (pp. 857-858). Springer, Cham.
- Teke, Adnan Kürşat (2019). BÖTE Öğrencilerinde Teknoloji Bağımlılığının Alt Türler Bazında İncelenmesi, Doktora Tezi. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Tekin, Hatice (2016). Ortaokul Öğrencilerinin Sosyal Medya Kullanımı ile Algılanan İnsani Değerlerin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adıyaman.
- Tektaş, Necla (2014). "Üniversite öğrencilerinin sosyal ağları kullanımlarına yönelik bir araştırma". *Tarih Okulu Dergisi*, 7 (17), 851-870.
- Teyfur, M., Burhan Akpunar, Serdar Safalı vd (2017). "Eğitim Fakültesi Öğrencilerin Akademik Erteleme Davranışları İle Sosyal Medya Bağımlılığı Arasındaki İlişkinin Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi". *Turkish Studies*, 12(33). 625-640.

- Thackeray, R., Brad Neiger, Carl Hanson (2008). "Enhancing Promotional Strategies Within Social Marketing Programs: Use of Web 2.0 Social Media". Health Promotion Practice, 9(4), 338-343.
- Tohumcu, Başak (2020). Üniversite Öğrencilerinde İntihar Olasılığı ve Kendine Zarar Verme Davranışının Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu Belirtileri, Travmatik Yaşam Olayları ve Sosyo demografik Değişkenlerle İlişkisi. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Gelişim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü. İstanbul.
- Tokgöz, G., İrem Yaluğ, Samuray Özdemir vd (2008). "Kanser hastalarında majör depresyon yaygınlığı ve ilişkili etkenler". Anadolu Psikiyatri Dergisi, 9(2), 59-66..
- Tri Prasetyo, Y., Patricia Tejero, Aliana Rose Paras (2021). "The Impact of Social Media to Addictive Behavior and Mental Health Issues: A Structural Equation Modeling Approach". In 2021 3rd International Conference on Management Science and Industrial Engineering (pp. 173-179).
- Tuğcu, Handan (2006). "A Study Various Factors Related to Suicide Probability". Kriz Dergisi, 14(2), 17-21.
- Tunalı, H., Selen Özkaya (2016). "Türkiye’de İşsizlik - İntihar İlişkisinin Analizi". Kırklareli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 5(2), 56-70.
- Turecki, G., David Brent, David Gunnell (2019). "Suicide and Suicide Risk". Nature reviews Disease Primers, 5(1), 1-22.
- Turgay, T. ve Barış Yılbaş (2021). "Üniversite Öğrencilerinde Akıllı Telefon Bağımlılığı ile Kas-İskelet Sistemi Ağrısı, Depresyon ve Uyku Kalitesi Arasındaki İlişki". Bağımlılık Dergisi, 23(2), 153-161.
- Tutgun Ünal, A., Levent Deniz (2015). "Development of The Social Media Addiction Scale". AJIT-e: Bilişim Teknolojileri Online Dergisi, 6(21), 51-70.
- Tüzün, Zeynep (1997). Life events, depression, social support systems, reasons for living and suicide probability among university students. Yüksek Lisans Tezi. Orta Doğu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Türkel Z., Bülent, Dilmaç (2018). "Ergenlerde Sosyal Medya Kullanımı, Yalnızlık ve Yaşam Doyumu Arasındaki Yordayıcı İlişkiler". Necmettin Erbakan Üniversitesi Ereğli Eğitim Fakültesi Dergisi, 1(1), 57-70.
- Uncu, Eylül (2020). Üniversite Öğrencilerinde İntihar Olasılığının Yordanması. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Uslu, Mustafa (2016). "Türkiye’de Sosyal Medya Bağımlılığı ve Kullanımı Araştırması". Turkish Academic Research Review, 6(2), 370-396.
- Ünlü, Rabia (2018). Sosyal Medya Bağımlılığı ve Psikolojik Dayanıklılık. Yüksek Lisans Tezi, Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

- Valkenburg, P. M., Jochen Peter, Alexander Schouten (2006). "Friend networking sites and their relationship to adolescents' well-being and social self-esteem". *Cyber Psychology and Behavior*, 9, 584-590.
- Veysel, E., Abdullah Aydın (2014). "Sosyal Medyanın Kamuoyu Oluşturmadaki Rolü ve Muhtemel Riskler". *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 2014(3), 197-205.
- Wang, S., Michael Paul, Mark Dredze (2015). "Social Media as a Sensor of Air Quality and Public Response in China". *Journal of Medical Internet Research*, 17(3), e22.
- Yağdır, Furkan (2019). *Sosyolojik Açıdan İntihar Olgusu ve Sosyal Medyaya Yansıyan Eğilimlerinin Analizi*. Yüksek Lisans Tezi. İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.
- Yang, S.C., Chieh-Ju Tung (2007). "Comparison of Internet Addicts and Non-addicts in Taiwanese High School". *Computers in Human Behavior*. 23, 79-96.
- Yeğenoğlu, İhsan (2015). *İntiharın Anlamı, İntihar ve İntihara Yönelik Tutumlar*. Yüksek Lisans Tezi. Adnan Menderes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Aydın.
- Yıldız, E., Orhan Koçak (2020). "Üniversite Öğrencilerinde Sosyal Medya Bağımlılığı ve Algılanan Sosyal Destek Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi". *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 31(3), 1102-1126.
- Yılman, Muhammet Ali (2020). *Lise Öğrencilerinde Sosyal Medya Bağımlılığının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.
- Yu, L., Daniel Shek (2013). "Internet Addiction in Hong Kong Adolescents: A Three-Year Longitudinal Study" *Journal of Pediatric Adolescent Gynecology*, 26 (3). 10-17.
- Yukay Yüksel, Ayşe Çini, Burak Yasak (2020). "Genç Yetişkinlerde Sosyal Medya Bağımlılığı, Yalnızlık ve Yaşam Doyumu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi". *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, (40) , 66-85.
- Yususfoğlu, Ömer Şükrü (2017). "Boş Zaman Faaliyeti Olarak Akıllı Telefonlar ve Sosyal Yaşam Üzerine Etkileri: Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma". *Journal of the Human & Social Science Researches*, 6(5). 2414- 2434.
- Yüksel, Esra (2019). "Sosyal Medya Bağımlılığı, Yalnızlık ve Kendini Gizleme Arasındaki İlişki: Konya Örneğinde Bir Saha Araştırması". Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Zeyrek, E. Y., Faruk Gençöz, Yoav Bergman vd (2009) "Suicidality, problem-solving skills, attachment style, and hopelessness in Turkish students". *Death studies*, 33(9), 815-827.
- Zhao, Lei (2021). The impact of social media use types and social media addiction on subjective well-being of college students: A comparative analysis of addicted and non-addicted students. *Computers in Human Behavior Reports*, 4.

3. Elektronik Kaynaklar

CoppyBloggerWebSitesi(2021).<https://copyblogger.com/historyofsocialmedia/>.01.05.2021

Digital in 2021 (2021). <https://datareportal.com/reports/digital-2021-global-overview-report> 22.12.2021

InternationalTelecommunicationUnionStatistics.(2022).<https://www.itu.int/en/ITU-D/Statistics/Pages/stat/default.aspx>, 03.05.2022

Mayfield, A.(2008).What's SocialMedia? iCrossing,ebook, (http://www.icrossing.co.uk/fileadmin/uploads/eBooks/What_is_Social_Media_iCrossing_ebook.pdf.) 25.05.2022

Yeşilay Bağımlılık (2021). <https://www.yesilay.org.tr/tr/bagimlilik/teknoloji-bagimliliği>. 20.12.2021

EKLER

EK I: KİŞİSEL BİLGİ FORMU

Sayın katılımcı;

Katkı sağladığınız bu araştırma, Kocaeli Üniversitesi öğrencileri arasında sosyal medya bağımlılığı ve intihar olasılığı arasındaki ilişkiyi araştırmak amacıyla gerçekleştirilmektedir. Araştırmanın güvenilirliği açısından soruların dikkatli ve içtenlikle cevaplanması önemlidir. Kişisel bilgileriniz gizli tutulacak ve bu araştırma haricinde kullanılmayacaktır. Gösterdiğiniz ilgi için teşekkür ederim.

Arş. Gör. İlker Baskak

1) Cinsiyetiniz:

Kadın () Erkek ()

2) Yaşınız:

3) Öğrenim Gördüğünüz Fakülte:

4) Sınıfınız:

Hazırlık () 1 () 2 () 3 () 4 () 5 () 6 ()

5) Akademik başarınızı nasıl buluyorsunuz?

Çok Düşük () Düşük () Orta () İyi () Çok İyi ()

6) Ekonomik durumunuzu nasıl buluyorsunuz?

Çok Düşük ()

Düşük ()

Orta ()

Yüksek ()

Çok Yüksek ()

7) Nerede ikamet ediyorsunuz?

Aile yanında () Yurtta () Ev arkadaşlarıyla () Evde tek ()

8) Hangi sosyal medya platformlarını kullanıyorsunuz? (Birden çok seçeneği işaretleyebilirsiniz)

Facebook () Twitter () Instagram () Youtube () Tiktok () Diğer ()

9) Ne kadar süredir Sosyal Medyayı Kullanıyorsunuz?

1 yıldan kısa ()

1 ile 3 yıl arası ()

3 ile 5 yıl arası ()

5 ile 7 yıl arası ()

7 yıl ve fazlası ()

10) Sosyal medya hesaplarınızı günde ortalama kaç kez kontrol edersiniz?

0-3 () 4-7 () 8-11 () 12-15 () 15 ve daha fazla ()

11) Sosyal medya hesaplarınıza her girdiğinizde harcadığınız ortalama süre?

0-10 dk () 11-20 dk () 21-30 dk () 31-40 dk () 40 dk ve daha fazla ()

EK II: SOSYAL MEDYA BAĞIMLILIĞI ÖLÇEĞİ- SMBÖ

Madde No		Hiçbir zaman	Nadiren	Bazen	Sık sık	Her zaman
1	Yakın zamanda sosyal medyada neler olup bittiği hakkında oldukça fazla düşünürüm.					
2	Yapmam gereken bir iş varsa öncesinde sosyal medyayı kontrol ederim.					
3	Belli süre sosyal medyaya girmediğimde sosyal medyaya girme düşüncesi zihnimi meşgul eder.					
4	Hayatımın sosyal medya olmadan sıkıcı, boş ve zevksiz olacağını düşünürüm.					
5	İnternete bağlı değilken yoğun bir şekilde sosyal medyaya girmeyi düşünürüm.					
6	Sosyal medyada neler olup bittiğini merak ederim.					
7	Sosyal medyada düşündüğümde daha fazla zaman geçirdiğim olur.					
8	Sosyal medya ile bağlantımı kesmeye her karar verdiğimde kendi kendime “birkaç dakika daha” derim.					
9	Sosyal medyayı uzun süre kullanmaktan bir türlü vazgeçemem.					
10	Sosyal medyayı, planladığımdan daha fazla kullandığım olur.					
11	Sosyal medyayı kullanırken zamanın nasıl geçtiğini anlayamam.					
12	Sosyal medya ile ilgili eylemlere (oyun, sohbet, fotoğraflara bakmak, vs) uzun süreler ayırıyorum.					
13	Kişisel problemlerimi unutmak için sosyal medya kullanırım.					
14	Kendimi yalnız hissettiğim zamanlarda sosyal medyada vakit geçiririm.					
15	Yaşamımdaki olumsuz düşüncelerden kurtulmak için sosyal medyada gezinmeyi tercih ederim.					
16	Problemlerimden bunaldığımda sığındığım en iyi yer sosyal medyadır.					
17	Sosyal medya kullandığım süre boyunca her şeyi unuturum.					
18	Sosyal medya kullanımını durdurmaya çalışıp başaramadığım olur.					
19	Sosyal medya kullanımını denetim altına almak için yoğun bir istek duyarım.					
20	Sosyal medya kullanımını bırakmak için sonuç vermeyen çabalar gösteririm.					
21	Sosyal medya kullanımını denetim altına almak için sonuç vermeyen çabalar gösteririm.					
22	Sosyal medyada harcadığım zamanı azaltmaya çalışır, başarısız olurum.					

23	Mesleğime/çalışmalarına olumsuz bir etki yapmasına rağmen sosyal medyayı daha fazla kullanırım.					
24	Sosyal medyadan dolayı hobilerime, boş zaman ve dinlenme faaliyetlerime daha az öncelik veririm.					
25	Eş veya aile üyelerini sosyal medyadan dolayı ihmal ettiğim olur.					
26	Arkadaşlarımı sosyal medyadan dolayı ihmal ettiğim olur.					
27	Sosyal medya dolayısıyla başladığım aktiviteleri zamanında bitiremem.					
28	Sosyal medyada daha fazla zaman geçirmek için okulla veya işle ilgili çalışmaları ihmal ederim.					
29	Sosyal medyada zaman geçirmeyi, arkadaşlarımla zaman geçirmeye tercih ederim.					
30	Sosyal medyada geçirdiğim zaman yüzünden okul çalışmalarım ya da işlerim sekteye uğrar.					
31	Sosyal medya yüzünden üretkenliğim azalır.					
32	Sosyal medyada zaman geçirmeyi, arkadaşlarımla dışarı çıkmaya tercih ederim.					
33	İnsanlar sosyal medyada geçirdiğim zamanın miktarı konusunda beni eleştirirler.					
34	Kendimi sosyal medyada ne kadar süre gezindiğimi saklamaya çalışırken bulurum.					
35	Sosyal medya yüzünden yemek yemeyi unuttuğum zamanlar olur.					

EK III: İNTİHAR OLASILIĞI ÖLÇEĞİ- İOÖ

	Hiçbir zaman	Nadiren	Bazen	Sık sık	Her zaman
1.Kızınca bir şeyler fırlatırım.					
2.Benimle candan ilgili pek çok kişi olduğuna inanıyorum.					
3.Düşüncesizce hareket etmeye eğilimli olduğumu sanıyorum.					
4.Başkalarına anlatılmayacak kadar kötü şeyler düşünüyorum.					
5.Çok fazla sorumluluğumun olduğunu düşünüyorum.					
6.Yapabileceğim faydalı pek çok şey					

olduğuna inanıyorum.					
7.Başkalarını cezalandırmak için intiharı düşünüyorum.					
8.Başkalarına karşı düşmanca duygular duyuyorum.					
9.Kendimi insanlardan soyutlanmış hissediyorum.					
10. İnsanların bana olduğum gibi değeri verdiklerini hissediyorum.					
11. Ölersem pek çok kişinin üzüleceğine inanıyorum.					
12. Kendimi dayanılamayacak kadar yalnız hissediyorum.					
13. İnsanların bana karşı düşmanca duygular içinde olduğunu hissediyorum.					
14. Yeni baştan başlayabilsem, hayatımda pek çok değışiklikler yapardım.					
15.Pek çok şeyi iyi yapamadığımı sanıyorum.					
16. Sevdığım bir işi bulmakta ve sürdürmekte güçlük çekiyorum.					
17. Ölersem hiç kimsenin beni özlemeyeceğini sanıyorum.					
18. İşlerim yolunda gidiyora benziyor.					
19. İnsanların benden çok şey beklediklerini hissediyorum.					
20.Yaptığım veya düşündüğüm şeyler için kendimi cezalandırmam gerektiğini düşünüyorum.					
21.Dünyanın yaşamaya değeri bir yer olmadığını düşünüyorum.					
22. Geleceğim hakkında çok dikkatli bir					

şekilde plan yaparım.					
23.Güvenebileceğim pek fazla arkadaşım olmadığını hissediyorum.					
24. Ölsem insanların daha iyi olacağını hissediyorum.					
25.Böyle yaşamaktansa ölmenin daha az acı verici bir şey olduğunu düşünüyorum					
26. Kendimi anneme yakın hissediyorum/hissediyordum.					
27.Kendimi arkadaşlarıma yakın hissediyorum.					
28. Bir şeylerin düzeleceği konusunda umutsuzum.					
29.İnsanların beni ve yaptıklarımı onaylamadıklarını hissediyorum.					
30.Kendimi nasıl öldüreceğimi düşünüyorum.					
31.Para konusu beni endişelendiriyor.					
32.İntihar etmeyi düşünüyorum.					
33. Kendimi yorgun ve kayıtsız hissediyorum.					
34. Tepem atınca (kızınca) bir şeyler kırarım.					
35. Kendimi babama yakın hissediyorum/hissediyordum .					
36. Nerede olursam olayım mutlu olamayacağımı sanıyorum.					

EK IV: ETİK KURUL KARARI

Evrak Tarih ve Sayısı: 29.03.2021-E.40103

T.C.
KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ
Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu

Sayı : E-10017888-100-40103
Konu : İlker BASKAK

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi : 08.03.2021 tarihli, 30555 sayılı ve "İlker Baskak'ın Etik Kurul Başvurusu Hk." konulu yazı

Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu'nun 25/03/2021 tarih ve 2021/04 nolu toplantısında alınan 5 sıra sayılı kararı aşağıda sunulmuştur.

Bilgilerinize arz/rica ederim.

Karar No 5: Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğünün 08/03/2021 tarih ve 30555 sayılı yazısı görüşüldü. Sosyal Hizmet Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programı öğrencisi İlker BASKAK'ın, Dr. Öğr. Üyesi Hüsnünur ASLANTÜRK'ün danışmanlığında yürüttüğü "Üniversite Öğrencilerinde Sosyal Medya Bağımlılığı İle İntihar Olasılığı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi: Kocaeli Üniversitesi Örneği" başlıklı yüksek lisans tezi kapsamında yapacağı çalışmanın uygulanmasında, bilimsel araştırma ve yayın etiği açısından bir sakınca olmadığına oy birliği ile karar verildi.

Prof.Dr. İbrahim ŞİRİN
Kurul Başkanı

Mevcut Elektronik İmzalar

İBRAHİM ŞİRİN (Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu - Kurul Başkanı) 29.03.2021 11:58

Belge Doğrulama Kodu : *BEACAEEN7*

Belge Doğrulama Adresi : https://ebys.kocaeli.edu.tr/en/Vision/Validate_Doc.aspx

Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu Kocaeli Üniversitesi Umuttepe Yerleşkesi

Bilgi için: Pelin ÜNALDI DOLGUN

41380, Kocaeli

Tel:+90 (262) 303 10 01 Faks:+90 (262) 303 10 33

E-Posta : rekiletisim@kocaeli.edu.tr Elektronik Ağ : <http://www.kocaeli.edu.tr>

Kep Adresi: kocaeliuniversitesi@hs01.kep.tr

Raportör
Telefon No: 303 10 49

Bu belge 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununun 5. Maddesi gereğince güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

EK V: ARAŞTIRMA İZNİ KARARI

Evrak Tarih ve Sayısı: 29.03.2022-E.209663

T.C.
KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Sayı : E-78783421-730.08.03-209663
Konu : Araştırma İzni hk.

SOSYAL HİZMET ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞINA

İlgi : 24.03.2022 tarihli, 208494 sayılı ve "Anket Uygulama izni hk." konulu yazı

Enstitümüz Sosyal Hizmet Tezli Yüksek Lisans programı öğrencisi İlker Baskak'ın Dr. Öğr. Üyesi Hüsnunur ASLANTÜRK danışmanlığında yürüttüğü "Üniversite Öğrencilerinde Sosyal Medya Bağımlılığı ile İntihar Olasılığı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi: Kocaeli Üniversitesi Örneği" başlıklı tez çalışmasına ilişkin e-anket'in <https://forms.gle/7esPkNhxEsbo49E7> bağlantı linki ile Kocaeli Üniversitesi öğrencileri ile anket yapma isteğinin uygun olduğuna karar verilmiştir.
Gereğini rica ederim.

Prof.Dr. Recep TARI
Enstitü Müdürü

Mevcut Elektronik İmzalar

RECEP TARI (Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü - Enstitü Müdürü) 29.03.2022 11:23

Belge Doğrulama Kodu :BSUCV9646Z

Belge Doğrulama Adresi :<https://turkiye.gov.tr/kocaeli-universitesi-ebys>

Enstitü Sekreterliği (Sosyal Bil. Ens.) Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Bilgi için: İlknur Palangur

Kocaeli Üniversitesi Umuttepe Yerleşkesi 41001, Kocaeli

Tel:+90 (262) 303 17 52 Faks:+90 (262) 303 17 53

E-Posta :sosbil@kocaeli.edu.tr Elektronik Ağ :<http://sbe.kocaeli.edu.tr/>

Kep Adresi: kocaeliuniversitesi@hs01.kep.tr

Memur

Telefon No: 3031767

Bu belge 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununun 5. Maddesi gereğince güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

EK VI: SMBÖ KULLANIM İZİNİ

Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği Hk. Gelen Kutusu x

İlker baskak

14 Ara 2020 Pzt 16:32 ☆

Merhaba Aylin Hanım, Ben Kocaeli Üniversitesi sosyal hizmet yüksek lisans öğrencisi İlker Baskak. Bu dönem tez aşamasındayım v...

Alıcı: ben ▾

14 Ara 2020 Pzt 15:34 ☆ ↩ ⋮

Merhabalar,

Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeğini çalışmanızda kullanabilirsiniz. Ölçek formatlarını ve daha önce uygulanan çalışmaları gönderiyorum. Alan, konu anlamında bir sınırlılık olmadığından disiplinler arası olarak pek çok konuda ölçüm yapmak için kullanıldı. Sakıncası yok. Kullanılabilir.

İyi Çalışmalar Dilerim.

EK VII: İOÖ KULLANIM İZNİ

İntihar Olasılığı Ölçeği Hk. Gelen Kutusu x

İlker baskak

14 Ara 2020 Pzt 16:03

Merhaba Ayşegül Hanım, Ben Kocaeli Üniversitesi sosyal hizmet yüksek lisans öğrencisi İlker Baskak. Bu dönem tez aşamasındayım...

Alıcı: ben ▾

15 Ara 2020 Sal 12:29

Sayın Baskak,

söz konusu ölçeği bilimsel çalışmalarınızda kullanabilirsiniz. İyi çalışmalar...

Prof. Dr. Ayşegül Durak Batıgün

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı ve Soyadı: İlker Baskak

Eğitim Durumu

2019- Devam Etmekte: Kocaeli Üniversitesi Sosyal Hizmet Bölümü Yüksek Lisans

2015 – 2019: Ankara Üniversitesi Sosyal Hizmet Bölümü

2009-2013: Edirne Lisesi (Anadolu)

Staj ve Mesleki Deneyim

Temmuz 2016 – Ağustos 2016: Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Edirne İl
Müdürlüğü / Stajyer

Eylül 2017 – Haziran 2019: Keçiören Belediyesi Sosyal İşler Müdürlüğü Huzurevi
Birimi/ Stajyer

Ocak 2022 – Halen: Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Seydikemer Uygulamalı
Bilimler Yüksekokulu/ Araştırma Görevlisi